

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”
УНИВЕРСИТЕТСКИ ЦЕНТЪР ПО УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО
ЛАБОРАТОРИЯ ЗА АНАЛИЗИ И ПРОУЧВАНИЯ**

ДОКЛАД

**С АНАЛИЗ НА ДАННИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ НА МНЕНИЯТА И
ОЦЕНКИТЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОТ ОКС „БАКАЛАВЪР” НА ИСТОРИЧЕСКИ
ФАКУЛТЕТ ЗА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС И РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ НЕГО**

СОФИЯ, МАЙ 2021

Изготвил: П. Хорозова, социолог в Лаборатория за анализи и проучвания към УЦУК

РЕЗЮМЕ

В рамките на проведеното изследване са проучени мненията и оценките на студентите от специалностите в Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски” за онези основни характеристики на образователния процес, които са пряко свързани с работата на преподавателите и със студентската активност. Изследвани са фактори като редовно провеждане на учебните занятия, редовно посещаване на лекции, причини за непосещаване на занятия, използвани методи на обучение и критерии за оценка на знанията, върху които преподавателите и ръководството на специалността могат да въздействат своевременно при необходимост от промени. Проучени са мненията на студентите бакалаври за ресурсите, които обезпечават образователните дейности. Отделено е внимание и на мнението на студентите за протичането на учебния процес в електронна среда и на предприетите противоепидемиологични мерки.

Представа за това доколко учебният процес удовлетворява студентите и допринася за тяхното изграждане като специалисти дават самооценките им за постигнатите от тях резултати и готовността им отново да повторят своя избор, ако сега им предстои да кандидатстват.

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение.....	4
1. Структура на доклада с анализ на данни	4
1.1. Общи характеристики на изследването	5
1.2. Цел и задачи на изследването	5
2. Основни характеристики на обекта на изследването	6
3.1. Степен на удовлетвореност от организацията на учебния процес и от ресурсите, използвани в обучението	15
3.1.1. Студентските оценки за организацията на учебния процес	15
3.1.2. Студентските оценки на ресурсите, използвани при обучението	29
3.2. Удовлетвореност от съдържанието на учебния процес.....	38
3.2.1. Студентските оценки на характеристики на учебния план.....	38
3.2.2. Студентските оценки за методите на обучение	50
3.2.3. Методи за оценка на знанията и обективност на оценяването	55
3.2.4. Включване на студентите в научноизследователска работа.....	61
3.3. Мнения на студентите за основните проблеми, съпътстващи обучението им в Исторически факултет	63
3.4. Оценки на студентите за резултатите от обучението	68
3.5. Нагласи за професионална реализация	74
3.6. Удовлетвореност на студентите от изучаваната специалност.....	75
3.7. Епидемиологичната обстановка и мненията на студентите за взетите мерки и последствията в обучението.....	78
3.8. Предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководството на Исторически факултет	81
4. Заключение (Основни резултати).....	89
ПРИЛОЖЕНИЕ 1	95

Въведение

През летния семестър на учебната 2020 – 2021 година Лабораторията за анализи и проучвания към Центъра по управление на качеството на СУ „Св. Климент Охридски” проведе социологическо проучване сред студентите от Исторически факултет за качеството на образователния процес. Изследването е по поръчка на деканското ръководство на факултета.

1. Структура на доклада с анализ на данни

Анализът, който представяме, се базира на **обобщените данни за мненията и оценките на студентите от всички специалности** на Факултета. Структурата на доклада включва:

1. Общи характеристики на проведеното изследване
2. Анализ на получените количествени емпирични данни за студентското мнение относно качеството на обучение в следните му аспекти:
 - управление и ресурсно обезпечаване на образователния процес в специалността
 - провеждане на учебен процес в електронна среда
 - съдържанието на обучението - учебен план и прилаганите методи на обучение
 - обективността и начините на оценка на резултатите от обучението
 - ангажиране на студентите в научно-изследователска работа в рамките на обучението им и нагласата им за участие по програмата "Еразъм+"
 - нагласи и очаквания за реализация на пазара на труда
 - обобщена оценка на качеството на образователния процес чрез студентските мнения за резултатите от обучението и устойчивостта на нагласата им за избор на специалността.
 - обобщена оценка за качеството на образователния процес в епидемиологичната обстановка
3. Обобщение на качествените данни от „отворен” въпрос за предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководствата на специалностите и на факултета.

Получените данни са анализирани и представени в доклада, като са потърсени значимите различия в мненията и оценките на анкетирания студенти по специалност, по курс, по среден успех от следването и по редовното посещаване на учебните занятия. Изследвано е дали работата, успоредно със следването оказва влияние върху посещаемостта на учебните занятия, върху успеха от следването, както и върху студентските мнения за основни характеристики на учебния процес.

Данните са представени в таблици и графики. Избрали сме представянето предимно като графики, защото ефективно визуализират връзките и позволяват бързо сравняване на данните. Във всички представени графики има статистически значими връзки между променливите.

1.1. Общи характеристики на изследването

Изследването на удовлетвореността на студентите в Исторически факултет от управлението и съдържанието на учебния процес и резултатите от него, бе проведено през месеците март и април 2021 година чрез Web-базирана анкета за студентите от всички специалности на факултета. Този начин на провеждане на анкетата е единственият възможен в настоящата извънредна ситуация. Наред с това - на анкета, която студентите могат да попълнят по всяко време, когато им е удобно, се отзовават всички студенти, които биха желали да споделят мненията и оценките си – положителни или отрицателни, и които имат конкретни препоръки към ръководството на факултета. А това е основната цел на изследването - **да се съберат възможно най-широк кръг мнения и оценки, без да се търси представителност** на информацията за цялата съвкупност.

1.2. Цел и задачи на изследването

Целта на социологическото изследване е да осигури обобщена информация за студентската оценка на качеството на учебния процес в специалностите на Исторически факултет. Основните елементи на учебния процес, за които се проучва мнението на студентите са тези, които са заложили и в **Критериалната система за програмна акредитация на професионални направления и специалности**. **Задачите**, които са решени, за да се постигне поставената цел, са:

- набиране на информация за ресурсното обезпечаване и управлението на учебния процес: редовното провеждане на учебните занятия и интереса към тях,

организация и материална база на учебния процес;

- набиране на информация за съдържанието на обучението и използваните методи на обучение;
- набиране на информация за обективността и начините на проверка на знанията;
- набиране на информация за възможностите за участие в научноизследователска работа и желанието им за участие по програма "Еразъм+";
- набиране на информация за проблемите, които студентите срещат по време на следването;
- набиране на информация за нагласите и очакванията за професионална реализация;
- набиране на информация за удовлетвореността на студентите от постигнатите при обучението по специалността резултати;
- обобщена оценка за образователния процес чрез заявена степен на удовлетвореност от обучението и чрез изразено желание за повторен избор на изучаваната специалност;
- обобщена оценка за качеството на образователния процес в епидемиологичната обстановка;
- обобщаване на качествени данни от отворен въпрос за предложения към ръководството на специалностите и на факултета.

Методиката за регистрация на студентските мнения е Web-базирана анкета със стандартизиран въпросник, съдържащ 28 затворени и един отворен въпрос. Използвани са номинални и бални скали.

2. Основни характеристики на обекта на изследването

Чрез електронната анкетна карта са регистрирани мненията на **288 студенти бакалаври** от специалностите "История", "Археология", "Етнология и културна антропология", "Етнология", "История и география", "Архивистика и документалистика", "История и геополитика на Балканите", "История и философия", "Хебраистика" и "История и чужд език" в Исторически факултет. Отзовалите се на проучването респонденти представляват 55,1% от общия брой на записаните в четирите курса на изброените специалност студенти. Обемът на върнатите анкетни карти е достатъчен, за да позволи да бъдат очертани основните тенденции в позициите на студентите по изследваните въпроси и да се открият належащи за решаване проблеми.

На таблица 1 са представени данните за броя на анкетираните студенти по специалност и тяхното процентно съотношение спрямо броя на записаните.

Таблица 1

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ ПО СПЕЦИАЛНОСТ

Специалност	Записани	Анкетирани	% от броя на записаните
История	139	89	64,0
Археология	73	41	56,2
Етнология и културна антропология	17	5	29,4
Етнология	15	9	60,0
История и география	68	26	38,2
Архивистика и документалистика	47	30	63,8
История и геополитика на Балканите	67	36	53,7
История и философия	61	31	50,8
Хebraистика	17	6	35,3
История и чужд език	19	15	78,9
ОБЩО	523	288	55,1

Най-масово са участвали в проучването студентите от специалностите „История и чужд език“, „История“ и "Архивистика и документалистика". Най-малък е делът на студентите, включили се в анкетата от „Етнология и културна антропология“, "Хebraистика" и "История и география". **Проследявайки различията по специалност по-нататък в доклада, трябва да направим уточнение за получените оценки и анализирани мнения на респондентите от специалностите „Етнология и културна антропология“, "Хebraистика" и "История и география". Поради малкия брой анкетирани в тези три специалности, и съответно неравномерното им разпределение спрямо записаните студенти, посочваме разлики в мненията им, но на тях трябва да се гледа само като насока за търсене на повече информация, и добиване на най-обща представа за съответните въпроси към учебния процес.**

Отзовалите се на анкетата студенти са сред най-ангажираните с проблемите на обучението, а те по принцип са и най-взискателни към организацията и съдържанието на учебния процес, и с най-високи очаквания към обучението.

От анкетираните студенти:

- 56,8% са жени
- 43,2% са мъже.

Данните за разпределението на анкетираните студенти по среден успех от следването, които са представени на таблица 2, потвърждават факта, че в анкетата са участвали активни и мотивирани да следват студенти. Голямата част от анкетираните са с много добър и отличен успех.

Таблица 2

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД СРЕДНИЯ УСПЕХ ОТ СЛЕДВАНЕТО (В %)

Успех	%
до 3,49	1,0
от 3,50 до 3,99	-
от 4,00 до 4,49	6,3
от 4,50 до 4,99	19,1
от 5,00 до 5,49	30,2
от 5,50 до 6,00	43,4
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Поради малките дялове на студентите в групите с по-нисък среден успех, в анализа, когато средният успех се разглежда като фактор, определящ мненията на респондентите, тези групи са обединени в една - със среден успех до 4,49.

Изучаваната специалност не влияе статистически значимо на успеха на попълнителите анкетата студенти. Най-голям е дялът на анкетираните студенти със сравнително по-нисък успех (до 4,49) сред изучаващите специалност „История и география“ - 15,4%, а сред попълнителите анкетата студенти от „Етнология и културна антропология“, "Етнология", "Хербаистика" и „История и чужд език“ няма такива с успех до 4,49. Сред респондентите, с най-големи дялове студенти с отличен успех са в специалностите "Етнология" и "История и чужд език" - двете с 66,7%, "Етнология и културна антропология" - 60,0%, "История"- 50,6% и "Хебраистика" -50,0%.

На анкетата са се отзовали студенти и от четирите курса на обучение. Най-малък е дялът на студентите от четвърти курс (16,3% от анкетираните), а най-голям е сред първокурсниците - 33,0%.

Курсът на обучение оказва статистически значимо влияние върху средния успех на анкетираните. В първи курс, очаквано е най-голям дялът на отличниците - 61,1%. Във втори курс са равни дяловете на студентите с много добър (от 5,00 до 5,49) и отличен успех. Отличните студенти също са най-голям дял в трети курс. В четвърти курс най-голям дял са студентите с успех от 5,00 до 5,49, но заедно с отличниците - над половината студенти са с висок успех. Това говори за сериозно отношение към усвояване на учебния материал при обучението в бакалавърската степен на студентите от Исторически факултет.

Таблица 3

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД КУРСА НА
ОБУЧЕНИЕ ПО СРЕДЕН УСПЕХ ОТ СЛЕДВАНЕТО (В %)

Среден успех:	Курс	Първи	Втори	Трети	Четвърти
До 4,49		5,3	9,8	11,8	-
от 4,50 до 4,99		10,5	14,8	27,1	27,7
от 5,00 до 5,49		23,2	37,7	28,2	38,8
от 5,50 до 6,00		61,1	37,7	32,9	34,0
ОБЩО		100,0	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 29,9 при $P=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

В специалностите от Исторически факултет 52,8% от анкетиранияте студенти са посочили, че работят успоредно със следването, като 8,0% са отговорили, че работата им е свързана с изучаваната специалност. Поради малкия брой на отговорите, че работата е свързана с изучаваната специалност, в анализа, където работата по време на следването е разглеждана като фактор при оценките на студентите, работещите студенти са обединени в една група.

Специалността, която изучават студентите е статистически значим фактор по отношение работата, успоредно със следването. Данните са представени на таблица 4.

Таблица 4

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ НА
ВЪПРОСА „РАБОТИТЕ ЛИ УСПОРЕДНО СЪС СЛЕДВАНЕТО?“ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Специалност	Работите ли:	Да, по специалността	Да, в друга област	Не	ОБЩО
История		1,1	62,9	36,0	100,0
Археология		41,5	22,0	36,6	100,0
Етнология и културна антропология		-	60,0	40,0	100,0
Етнология		22,2	33,3	44,4	100,0
История и география		-	34,6	65,4	100,0
Архивистика и документалистика		6,5	58,1	35,5	100,0
История и геополитика на Балканите		-	38,9	61,1	100,0
История и философия		3,3	40,0	56,7	100,0
Хебраистика		-	50,0	50,0	100,0
История и чужд език		-	13,3	86,7	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 103,59 при $P=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Най-голям е дялът на работещите по специалността си сред следващите „Археология“, а нито един от анкетиранияте студенти в специалностите „Етнология и културна антропология“, "История и география", "История и геополитика на Балканите", "Хебраистика" и "История и чужд език" не е посочил, че работи по

специалността. Най-много са работещите студенти (по специалността и в друга област) в "Архивистика и документалистика", "История" и "Археология". От друга страна, най-голям дял неработещи студенти има в специалността "История и чужд език".

Динамичната обстановка около пандемията налагаше многократна промяна в начина на провеждане на учебните занятия. Към момента на провеждане на анкетата, всички учебни занятия протичаха под една форма - в електронна среда. На таблица 6 са представени данните от въпроса как се самоопределят анкетиранияте студенти от гледна точка на редовното им включване в електронните учебни занятия. Мнозинството от анкетиранияте студенти са в групата на редовните – включват се редовно във всички или в повече от половината занятия, провеждани в електронна среда. Прави впечатление, че много голям дял от анкетиранияте (повече от половината) са избрали отговора, че се включват редовно във всички занятия. Това е още един показател, че в анкетата са участвали активни и отговорни към обучението си студенти.

Таблица 5

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА ВКЛЮЧВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ, ПРОВЕЖДАЩИ СЕ В
ЕЛЕКТРОННА СРЕДА (В %)

Включват ли се редовно в учебните занятия:	ОБЩО
Включват се редовно във всички учебни занятия в електронна среда	57,3
Включват се редовно в повече от половината учебни занятия в електронна среда	33,0
Включват се редовно в по-малко от половината учебни занятия в електронна среда	7,6
Не се включват редовно в учебните занятия в електронна среда	2,1
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Ще проверим дали включването в on-line занятия е различна при различните специалности във факултета и дали се влияе от трудовата ангажираност на студентите, както и дали тя оказва влияние върху успеха им. Тук отново поради малкия брой групирахме данните за тези студенти, които се включват в по-малко от половината или се включват рядко в занятия. На таблица 6 могат да се проследят данните за посещаемостта по специалност.

Както вече изтъкнахме, мнозинството анкетирани са в групите на редовните студенти. Специалността диференцира статистически значимо отговорите им на въпроса „Включват ли се редовно учебните занятия?“. При повечето специалности големите дялове са за включващите се редовно във всички занятия. Изключение е специалността „Хебраистика“, където по-голям дял студенти са посочили, че се

включват в повече от половината занятия. При почти всички специалности единици са студентите заявили, че се включват рядко в учебните занятия (отговорите „включват се редовно в по-малко от половината учебни занятия в електронна среда“ и „не се включват редовно в учебните занятия в електронна среда“). Единствено в специалност "Архивистика и документалистика" процентът на включващите се в малко учебни занятия е по-висок - 32,3%.

Таблица 6

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА ПОСЕЩАВАТ ЛИ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Включват ли се редовно учебните занятия:	Включват се редовно във всички учебни занятия в електронна среда	Включват се редовно в повече от половината учебни занятия в електронна среда	Включват се редовно в малко учебни занятия в електронна среда ¹	ОБЩО
Специалност:				
История	53,9	38,2	7,9	100,0
Археология	68,3	24,4	7,3	100,0
Етнология и културна антропология	60,0	40,0	-	100,0
Етнология	77,8	22,2	-	100,0
История и география	65,4	26,9	7,7	100,0
Архивистика и документалистика	48,4	19,4	32,3	100,0
История и геополитика на Балканите	50,0	41,7	8,3	100,0
История и философия	56,7	40,0	3,3	100,0
Хebraистика	16,7	66,7	16,7	100,0
История и чужд език	73,3	20,0	6,7	100,0

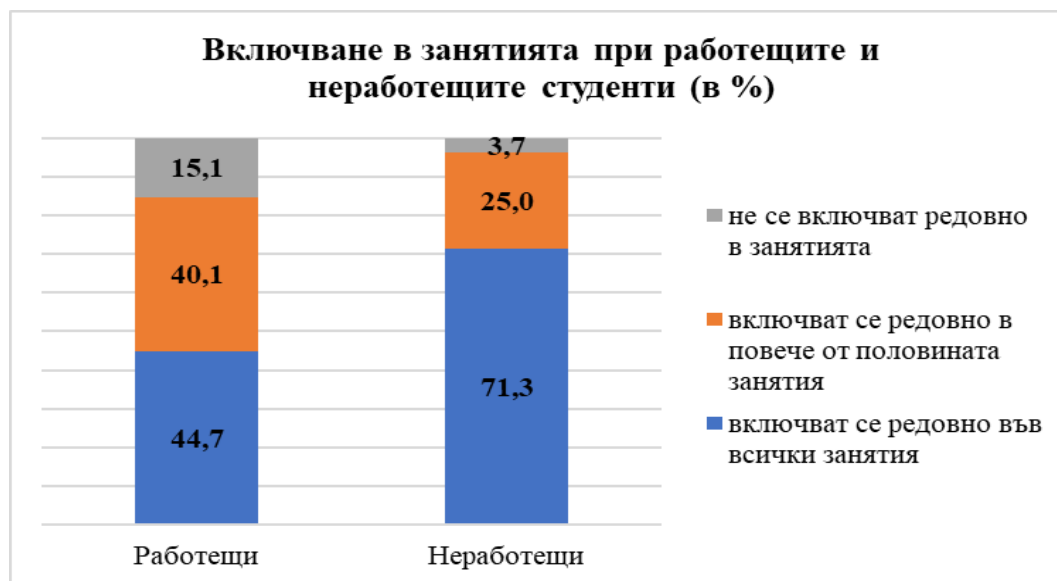
Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 33,35 при $p=0,02$. Установяват се статистически значими различия.

Фактът, че част от студентите работят по време на следването оказва влияние върху включването им в учебните занятия. Независимо че повечето от работещите студенти се включват в учебните занятия, разликата с неработещите е значима и се демонстрира на графиката по-долу. Малко повече от две пети работещи студенти са посочили, че се включват редовно във всички учебни занятия. Сред неработещите този дял, обаче, е почти три четвърти. Все пак фактът, че по-голямата част от анкетираниите работещи студенти са в групи, които означават и редовно включване в учебни занятия

¹ В този отговор са обединени отговорите „Включват се редовно в по-малко от половината учебни занятия в електронна среда“ и „Не се включват редовно в учебните занятия в електронна среда.“

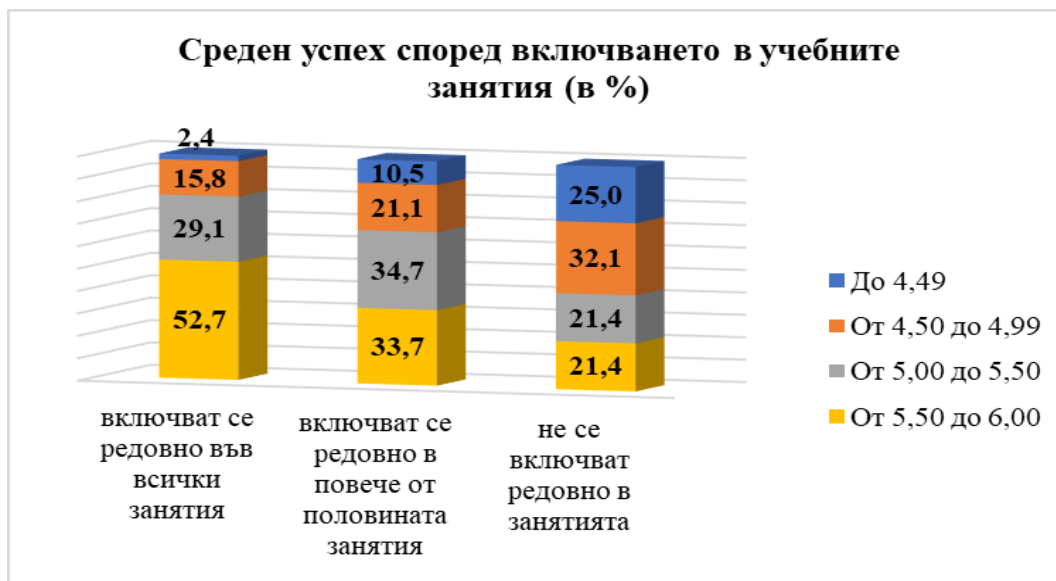
ни дава основание да смятаме, че работата успоредно със следването е възможна и не означава непременно пропускане на повечето от учебните часове.

Графика 1

Запитани за причините, поради които някои студенти не се включват редовно в учебните занятия, анкетираните посочват най-често работата успоредно със следването. Другите причини, посочвани от значителни дялове респонденти са: липса на мотивация за учене, безинтересни занятия, или това, че на част от колегите не им допадат занятията в електронна среда. Успокояващ факт е, че единици от анкетираните смятат, че техническите причини възпрепятстват колегите им за редовно участие в обучението в електронна среда.

Редовното участие в учебните занятия оказва влияние върху успеха на студентите. Сред тези, които се включват във всички занятия, има студенти с различен успех, но повече от половината са отличници, а единици имат нисък успех. В групата на невключващите се редовно в занятия основен дял са студентите с успех от 4,50 до 4,99. Графиката илюстрира факта, че включването в учебните занятия, макар и в електронна среда, е от голямо значение за качествено усвояване на знанията.

Мотивацията на студентите за участие в учебните занятия и оценките, които дават на организацията и на съдържателния аспект на учебния процес се повлияват от това, дали студентите изучават желана специалност или са попаднали в нея случайно (възможност, която се допуска от съществуващата система за прием). Резултатите от изследването показват, че повече от половината анкетирани студенти в Исторически факултет изучават специалността, която са посочили на първо място в състезателния картон (64,6%), с други думи, това са високо мотивирани за участие в учебния процес студенти. Специалност, близка до най-желаната изучават 18,8% от респондентите. В различна специалност от тази, която са посочили на първо място в състезателния картон се обучават 16,7% от запитаните студенти.

При отделните специалности на факултета има значими статистически различия в разпределянето на студентската съвкупност според първоначалното желание за прием в дадената специалност. Студентите от "Хебраистика" в пълно единодушие са заявили, че изучават специалността, която са посочили на първо място в състезателния картон. В „Археология“, „История“, „Етнология“, "История и геополитика на Балканите" и "История и география" също по-големите дялове са на студенти, изучаващи най-желаната специалност. Приети по първото си желание са около една трета от студентите по „История и чужд език“, "История и философия" и „Архивистика и документалистика“. Най-голям дял студенти са имали желание да изучават различна специалност сред студентите в специалност „Етнология и културна антропология“. Данните са визуализирани в графика 3.

3. Резултати от изследването

Основните резултати от изследването са разделени на няколко групи, които отговарят на поставените задачи: степен на удовлетвореност от учебния процес (от организацията и от ресурсите, използвани в обучението); удовлетвореност от съдържанието на учебния процес (учебни планове, методи на обучение, обективност на оценяването, участие в научноизследователска работа и по програмата "Еразъм+"); оценка на студентите на резултатите от обучението, нагласите им за професионална реализация и посочване на основните проблеми, които срещат по време на обучението си. Представено е мнението на студентите за протичането на учебния процес в електронна среда и на предприетите противоепидемиологични мерки. Анализирани са и предложенията, препоръките и забележките, които студентите са отправили към

деканското и катедрените ръководства с цел подобряване работата на всички, които имат отговорност за осъществяването на съвременен, ефективен, образователен процес.

3.1. Степен на удовлетвореност от организацията на учебния процес и от ресурсите, използвани в обучението

3.1.1. Студентските оценки за организацията на учебния процес

Един от важните компоненти на качеството на обучението в Университета е редовното провеждане на учебните занятия и редовното посещаване на занятия от студентите. В т.2 от доклада, която описва обекта на изследването вече посочихме, че основните дялове от анкетираните студенти посещават (включват се) редовно занятията. Спецификата на преподавателската работа във висшето образование е такава, че преподаването почти винаги е съпроводено и с други дейности, и нередовното провеждане на занятията би могло да е индикатор за проблеми в координирането на образователните дейности. Наред с това, преминаването на обучението в онлайн среда и произтичащите от това последствия неминуемо оказват влияние върху редовността на занятията. По тези причини задаваме на студентите въпроса провеждат ли се редовно учебните занятия в специалността, която изучават. Забележките към **редовното провеждане** на занятията биха сигнализирали за пропуски от страна на лекторския състав и администрацията. Обратно, високите оценки по този индикатор показват добро управление на учебния процес и професионализъм от страна на преподавателите. Данните са представени в таблица 7.

Таблица 7

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА ПРОВЕЖДАТ ЛИ СЕ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ В ЕЛЕКТРОННА СРЕДА (В %)

Провеждат ли се редовно учебните занятия:	ОБЩО
Провеждат се редовно занятията в електронна среда по всички дисциплини	44,1
Провеждат се редовно занятията в електронна среда по повече от половината дисциплини	49,0
Провеждат се редовно занятията в електронна среда по по-малко от половината дисциплини	5,6
Не се провеждат редовно занятията в електронна среда по нито една дисциплина	1,4
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0 %.

Деклариралите, че учебните занятия протичат редовно по всички или по повече от половината дисциплини са 93,1% - това е положителна оценка от студентите в Исторически факултет за сериозното отношение на преподавателите към учебния процес.

Има статистически значими различия в мненията на студентите от различните **специалности** на факултета по този въпрос. Навсякъде общата оценка е за редовен учебен процес, но различията са в това кое мнение е преобладаващо – дали става въпрос за редовни занятия по всички или по повече от половината дисциплини. Най-висока е оценката по този показател в специалностите „Етнология и културна антропология“, „История и чужд език“, "История и география", "История и геополитика на Балканите" и „Етнология“, където посочилите, че се провеждат редовно занятия по всички дисциплини са повече от половината анкетирани. Най-голям дял за твърдението, че редовни занятия се провеждат по по-малко от половината учебни дисциплини - 16,7% има в специалност „История и философия“. Близко една десета от респондентите в "Архивистика и документалистика" са заявявали, че учебните занятия не се провеждат редовно по нито една дисциплина.

Таблица 8

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА ПРОВЕЖДАТ ЛИ СЕ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Провеждат ли се редовно учебните занятия:	Провеждат се редовно учебните занятия по всички дисциплини	Провеждат се редовно учебните занятия по повече от половината дисциплини	Провеждат се редовно учебните занятия по по-малко от половината дисциплини	Не се провеждат редовно учебни занятия по нито една дисциплина	ОБЩО
Специалност:					
История	42,7	53,9	3,4	0,0	100,0
Археология	31,7	61,0	7,3	0,0	100,0
Етнология и културна антропология	60,0	40,0	0,0	0,0	100,0
Етнология	55,6	44,4	0,0	0,0	100,0
История и география	57,7	42,3	0,0	0,0	100,0
Архивистика и документалистика	38,7	38,7	12,9	9,7	100,0
История и геополитика на Балканите	55,6	41,7	2,8	0,0	100,0
История и философия	30,0	50,0	16,7	3,3	100,0
Хebraистика	50,0	50,0	0,0	0,0	100,0
История и чужд език	60,0	40,0	0,0	0,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 43,84 при $p=0,02$. Установяват се статистически значими различия.

Мненията на студентите за редовното провеждане на занятията са диференцирани и спрямо **курса** на обучение. С преминаването в по-горен курс намалява дялът на избралите отговора за редовни занятия по всички дисциплини и се увеличава дялът на тези, които посочват редовност на занятията по повече от

половината учебни дисциплини. Вероятно преподавателите, които водят занятия на студенти в по-горен курс разчитат на това, че те по-бързо могат да усвояват преподавания материал и в този смисъл няколко пропуснати занятия не биха се отразили сериозно на цялостната работа.

Таблица 9

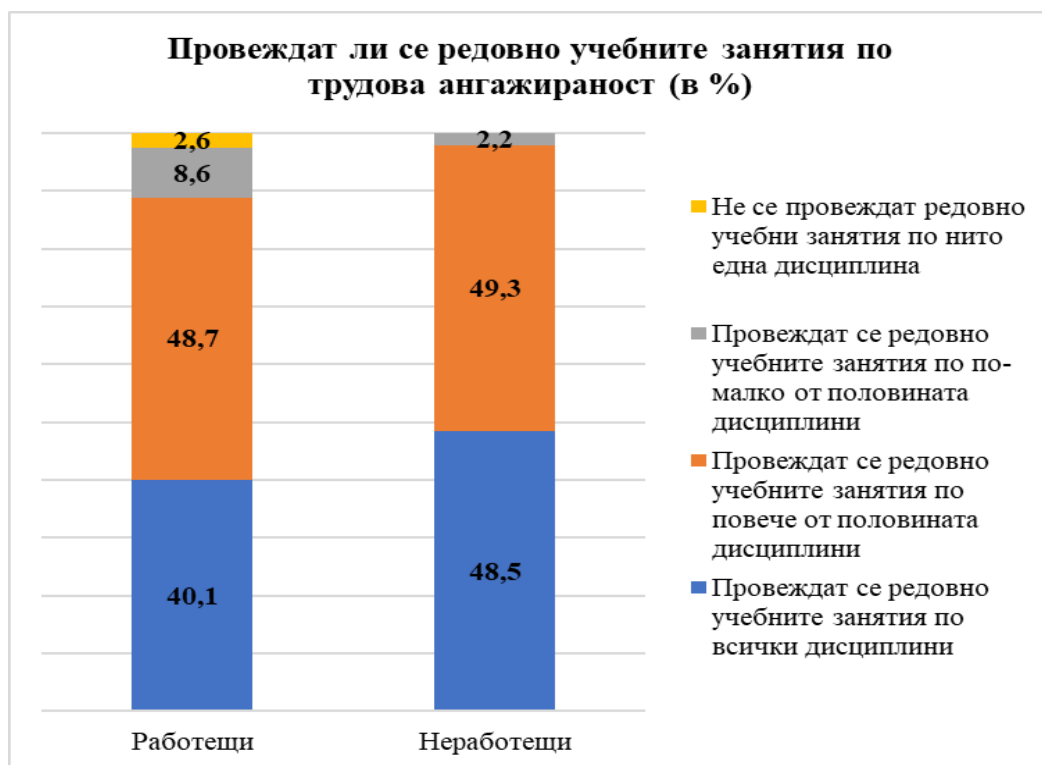
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА ПРОВЕЖДАТ ЛИ СЕ РЕДОВНО УЧЕБНИТЕ ЗАНЯТИЯ ПО КУРС (В %)

Курс	Първи	Втори	Трети	Четвърти
Провеждат ли се редовно учебните занятия:				
Провеждат се редовно учебните занятия по всички дисциплини	58,9	52,5	29,4	29,8
Провеждат се редовно учебните занятия по повече от половината дисциплини	35,8	45,9	60,0	59,6
Провеждат се редовно учебните занятия по по-малко от половината дисциплини	3,2	1,6	9,4	8,5
Не се провеждат редовно учебни занятия по нито една дисциплина	2,1	0,0	1,2	2,1
Общо	100,0	100,0	100,0	100,0

Забележка: Стойността на Хи-квадрат е 25,83 при $p=0,00$. Установяват се статистически значими различия.

Студентите, които **работят** и учат едновременно, както и тези, които не работят, също оценяват различно редовността при провеждането на учебни занятия. Както при работещите, така и при неработещите по-големите дялове принадлежат към групата на редовно посещаващите повече от половината учебни занятия, но превес имат студентите, които не работят по време на следването си. Графика 4 визуализира разликите при двете групи.

Графика 4

Успехът не влияе значимо на мненията на студентите за провеждането на учебните занятия. Това е показател, че студентите са го оценявали обективно, независимо от своите лични резултати в него.

Основен индикатор за качеството на образователния процес е удовлетвореността от различните аспекти на организацията на **учебния процес** в специалностите на Исторически факултет. В рамките на това проучване беше анализирано мнението на студентите за основни елементи на организацията на учебния процес като балансираната седмичната натовареност, административното обслужване, удобни приемни часове на преподавателите, кампанията за записване на избираеми дисциплини, организацията на практиките и стажовете, достъпната информация за участие в международни програми и др.

На студентите е предложено да изразят по 5-степенна скала доколко са съгласни с определени твърдения за организацията на учебния процес в специалността, която изучават. Съгласието с така формулираните положителни твърдения означава, че студентите са удовлетворени от съответните елементи на организацията на обучението в специалността си. Несъгласието с тях е индикатор за организационни проблеми в процеса на обучението.

Най-висок дял абсолютно съгласие, което означава и положителна оценка, студентите от Исторически факултет дават на *достатъчно удобните възможности за комуникация с преподавателите*. Най-голям е дялът на напълно несъгласните с твърдението, че *практиките и стажовете са добре организирани*. Резултатите от разпределенията на студентските мнения за всички твърдения относно организацията на учебния процес са представени на таблица 10.

Таблица 10

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИТЕ ТВЪРДЕНИЯ (В %)

Твърдения за организацията на учебния процес	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	По-скоро не-съгласен	Изцяло не-съгласен	ОБЩО
Разписът на занятията е добре балансиран	28,5	37,5	16,3	14,6	3,1	100,0
Административното обслужване е добро	27,4	28,8	18,8	18,1	6,9	100,0
Има достатъчно удобни възможности за комуникация с преподавателите	42,7	32,3	13,2	9,0	2,8	100,0
Кампанията за избор на избираеми дисциплини е удобна за студентите	35,4	21,2	24,7	9,7	9,0	100,0
Графиците за изпитните сесии позволяват добра подготовка на студентите	31,6	35,4	20,1	9,0	3,8	100,0
Текущият контрол е съобразен с обучението в електронна среда	27,4	30,6	28,1	10,4	3,5	100,0
Практиките и стажовете са добре организирани	21,5	18,1	34,7	9,4	16,3	100,0
Информацията за участие в международни програми е достъпна	27,4	21,5	31,6	10,4	9,0	100,0

По-нататък ще потърсим различия в студентските мнения за организацията на учебния процес в зависимост от специалността, курса на обучение, средния успех на студентите, посещаването на занятия и трудовата ангажираност на студентите по време на обучението. За тази цел групираме двете степени на съгласие и на несъгласие в една степен на съгласие и една на несъгласие. Така студентската съвкупност се разпределя по отношение на твърденията на „съгласни с тях“, „без определено мнение“ и на „несъгласни“.

Студентите от десетте специалности на Исторически факултет оценяват по различен начин всичките предложени елементи от организацията на учебния процес.

Анкетираните от всички специалности в по-голямата си част са се съгласили с твърдението, че *разписът на занятията е добре балансиран*. Единствено в специалността "История и философия" такава е мнението на половината анкетирани.

Административното обслужване като цяло е „слабо място“ според мненията на студентите от Софийския университет за организацията на учебния процес. Трябва да направим уточнението, че така поставен въпросът „мери“ цялостното усещане и мнение на студентите за администрацията като цяло. Следва да се отбележи обаче, че като цяло бакалаврите от различните специалности на Исторически факултет най-често са се съгласявали, че административното обслужване е добро. По-голям дял неудовлетвореност от работата на администрацията са изказвали студентите от „Археология“.

Големи дялове удовлетвореност при отделните специалности има и по отношение на *добрата възможност за комуникация с преподавателите*. При повечето специалности доволните студенти надхвърлят две трети (при специалност "Етнология" има пълно единодушие), изключение правят бакалаврите от "История и философия", но техният дял също е над половината.

Оценили в по-голямата си част като *удобна кампанията по избор на избираеми дисциплини* са студентите от специалностите "История и география" (73,1%), "Архивистика и документалистика" (67,7%), "История и геополитика на Балканите", "История и философия", "Хебраистика" (и двете специалности са с дял от 66,7%) и „Етнология“ (55,6%). При останалите специалности делът на доволните е под 50,0%.

Висок дял удовлетворение спрямо *графиците за изпитните сесии* са изказали почти всички специалности. При две специалности само той е равен или по-малко от 50,0% - "История и философия" (50,0%) и "Археология" (46,3%), макар че и тук удовлетворените от графиците за сесиите студенти са преобладаващия дял.

По отношение на твърдението за *съобразения с електронната среда текущ контрол* дяловете на доволни студенти преобладават спрямо недоволните, но при част от специалностите са изразени с неголяма категоричност. С равни дялове на неудовлетвореност и удовлетвореност от текущия контрол са студентите в специалност „Хебраистика“.

При три от специалностите наблюдаваме по-големи дялове неудовлетвореност спрямо *организацията на практиките и стажовете* - "Археология", "История и философия" и "Хебраистика". В специалност "Етнология и културна антропология" съгласните и несъгласните с това твърдение са с равен дял.

Единствено при студентите от специалност "Археология" преобладава дялът на недоволните от *достъпността на информацията за участие в международни програми*. При това твърдение най-висок дял удовлетвореност са изказали студентите от "История и геополитика на Балканите" - 66,7%.

На таблица 11 са представени данните за всички твърдения, отнасящи се до организацията на учебния процес.

Таблица 11

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС,
ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИ ТВЪРДЕНИЯ ПО СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Твърдения за организацията на учебния процес	История			Археология			Етнология и КА			Етнология			История и география			Chi квадрат
	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	
<i>Разписът на занятията е добре балансиран</i>	71,9	12,4	15,7	63,4	26,8	9,8	60,0	0,0	40,0	66,7	22,2	11,1	76,9	7,7	15,4	29,01
<i>Административното обслужване е добро</i>	55,1	14,6	30,3	39,0	19,5	41,5	60,0	40,0	0,0	66,7	0,0	33,3	69,2	23,1	7,7	32,55
<i>Има достатъчно удобни възможности за комуникация с преподавателите</i>	68,5	11,2	20,2	68,3	17,1	14,6	80,0	0,0	20,0	100,0	0,0	0,0	84,6	15,4	0,0	33,82
<i>Кампанията за избор на избираеми дисциплини е удобна за студентите</i>	49,4	27,0	23,6	41,5	31,7	26,8	40,0	0,0	60,0	55,6	33,3	11,1	73,1	15,4	11,5	29,06
<i>Графиците за изпитните сесии позволяват добра подготовка на студентите</i>	66,3	19,1	14,6	46,3	41,5	12,2	100,0	0,0	0,0	77,8	22,2	0,0	80,8	11,5	7,7	34,98
<i>Текущият контрол е съобразен с обучението в електронна среда</i>	62,9	23,6	13,5	39,0	36,6	24,4	40,0	60,0	0,0	66,7	22,2	11,1	73,1	19,2	7,7	29,21
<i>Практиките и стажовете са добре организирани</i>	42,7	31,5	25,8	17,1	36,6	46,3	40,0	20,0	40,0	55,6	33,3	11,1	53,8	42,3	3,8	32,47
<i>Информацията за участие в международни програми е достъпна</i>	56,2	21,3	22,5	22,0	46,3	31,7	40,0	60,0	0,0	55,6	44,4	0,0	46,2	50,0	3,8	40,06

Твърдения за организацията на учебния процес	Архивистика и док-ка			История и ГБ			История и философия			Хебраистика			История и ЧЕ			Хи квадрат
	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	
<i>Разписът на занятията е добре балансиран</i>	58,1	32,3	9,7	58,3	19,4	22,2	50,0	13,3	36,7	83,3	0,0	16,7	80,0	0,0	20,0	29,01
<i>Административното обслужване е добро</i>	54,8	35,5	9,7	55,6	27,8	16,7	63,3	6,7	30,0	50,0	16,7	33,3	73,3	6,7	20,0	32,55
<i>Има достатъчно удобни възможности за комуникация с преподавателите</i>	71,0	22,6	6,5	94,4	2,8	2,8	56,7	23,3	20,0	83,3	16,7	0,0	93,3	6,7	0,0	33,82
<i>Кампанията за избор на избираеми дисциплини е удобна за студентите</i>	67,7	29,0	3,2	66,7	27,8	5,6	66,7	10,0	23,3	66,7	16,7	16,7	46,7	26,7	26,7	29,06
<i>Графиците за изпитните сесии позволяват добра подготовка на студентите</i>	77,4	16,1	6,5	75,0	19,4	5,6	50,0	16,7	33,3	83,3	0,0	16,7	73,3	13,3	13,3	34,98
<i>Текущият контрол е съобразен с обучението в електронна среда</i>	67,7	25,8	6,5	69,4	25,0	5,6	33,3	40,0	26,7	33,3	33,3	33,3	66,7	26,7	6,7	29,21
<i>Практиките и стажовете са добре организирани</i>	48,4	41,9	9,7	47,2	33,3	19,4	26,7	33,3	40,0	33,3	16,7	50,0	40,0	40,0	20,0	32,47
<i>Информацията за участие в международни програми е достъпна</i>	61,3	32,3	6,5	66,7	16,7	16,7	36,7	33,3	30,0	50,0	16,7	33,3	40,0	40,0	20,0	40,06

Курсът на обучение не диференцира значимо студентските оценки единствено при два елемента от организацията на учебния процес: добре балансирания разпис на занятията и удобната кампания за избираеми дисциплини.

В първи курс са най-високите дялове на съгласие с твърдението, отнасящо се до *административното обслужване*. С преминаването в по-горен курс намалява дялът на удовлетворените от работата на администрацията.

Втори курс оценяват по-високо от колегите си *удобните възможности за комуникация със своите преподаватели*. Най-нисък дял удовлетвореност спрямо останалите курсове при това твърдение е този на третокурсниците.

По отношение на петия предложен за оценка елемент от организацията на учебния процес - *графиците за изпитни сесии*, отново се наблюдава най-висок дял удовлетвореност сред първокурсниците. С напредване на годините на обучение критичността на бакалаврите нараства и високите оценки към този елемент се понижават. Подобна е тенденцията и при следващото твърдение - *текущия контрол, съобразен с обучението в електронна среда*. Разликата е в декларираната по-голяма удовлетвореност на четвъртокурсниците спрямо оценките на колегите им от трети курс.

Студентите от втори курс са декларирали по-висока удовлетвореност от *добрата организация на практиките и стажовете*, и *достъпната информация за участие в международни програми* спрямо колегите си от другите курсове. Най-ниски дялове удовлетвореност по отношение на тези два елемента се наблюдават при бакалаврите от трети и четвърти курс.

Обобщението, което можем да направим при оценките на елементите от организацията на учебния процес спрямо курса е, че студентите в началните курсове дават като цяло малко по-високи оценки от останалите си колеги. Най-критични са студентите от трети курс. На таблица 13 са представени всички данни, като твърденията при които има значими различия, са маркирани.

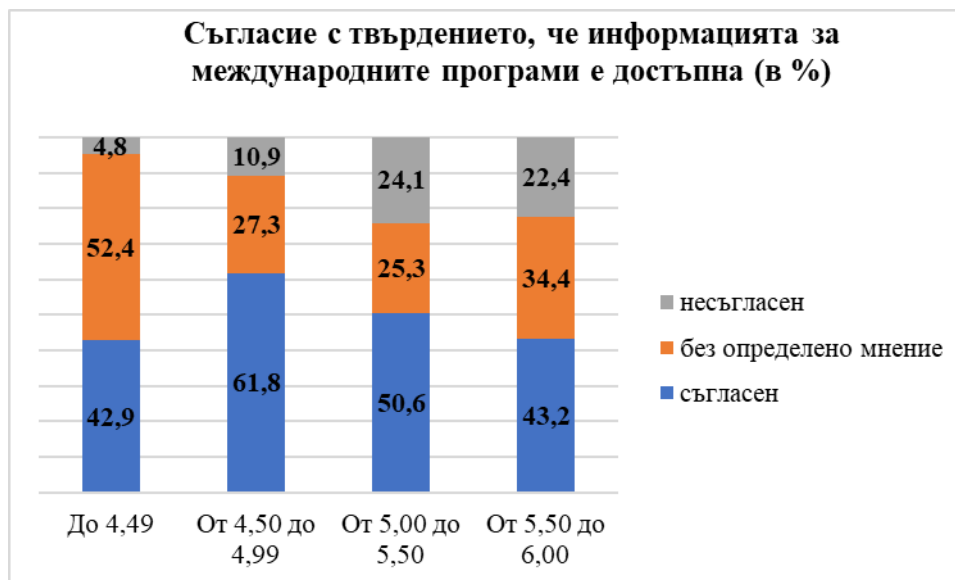
Таблица 12

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИ ТВЪРДЕНИЯ ПО КУРС (В %)

Твърдения за учебния план	Курс												Chi квадрат
	Първи курс			Втори курс			Трети курс			Четвърти курс			
	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	
<i>Разписът на занятията е добре балансиран</i>	73,7	13,7	12,6	65,6	13,1	21,3	57,6	20,0	22,4	66,0	19,1	14,9	6,55
<i>Административното обслужване е добро</i>	66,3	17,9	15,8	60,7	14,8	24,6	47,1	25,9	27,1	46,8	12,8	40,4	15,55**
<i>Има достатъчно удобни възможности за комуникация с преподавателите</i>	78,9	13,7	7,4	85,2	3,3	11,5	62,4	20,0	17,6	76,6	12,8	10,6	14,53**
<i>Кампанията за избор на избираеми дисциплини е удобна за студентите</i>	57,9	30,5	11,6	57,4	23,0	19,7	51,8	20,0	28,2	61,7	23,4	14,9	9,86
<i>Графиците за изпитните сесии позволяват добра подготовка на студентите</i>	82,1	15,8	2,1	63,9	23,0	13,1	58,8	22,4	18,8	55,3	21,3	23,4	21,47**
<i>Текущият контрол е съобразен с обучението в електронна среда</i>	72,6	22,1	5,3	60,7	26,2	13,1	44,7	35,3	20,0	48,9	29,8	21,3	18,99**
<i>Практиките и стажовете са добре организирани</i>	41,1	48,4	10,5	45,9	26,2	27,9	31,8	37,6	30,6	42,6	12,8	44,7	31,23**
<i>Информацията за участие в международни програми е достъпна</i>	50,5	41,1	8,4	55,7	19,7	24,6	44,7	32,9	22,4	44,7	25,5	29,8	16,86**

Средният успех от следването диференцира значимо мненията за организацията на учебния процес по отношение на твърдението, отнасящо се до *информацията за международните програми*. По-склонни да се съгласят, че тази информация е достъпна за студентите, са респондентите с много добър успех при групите от 4,50 до 4,99 и от 5,00 до 5,49.

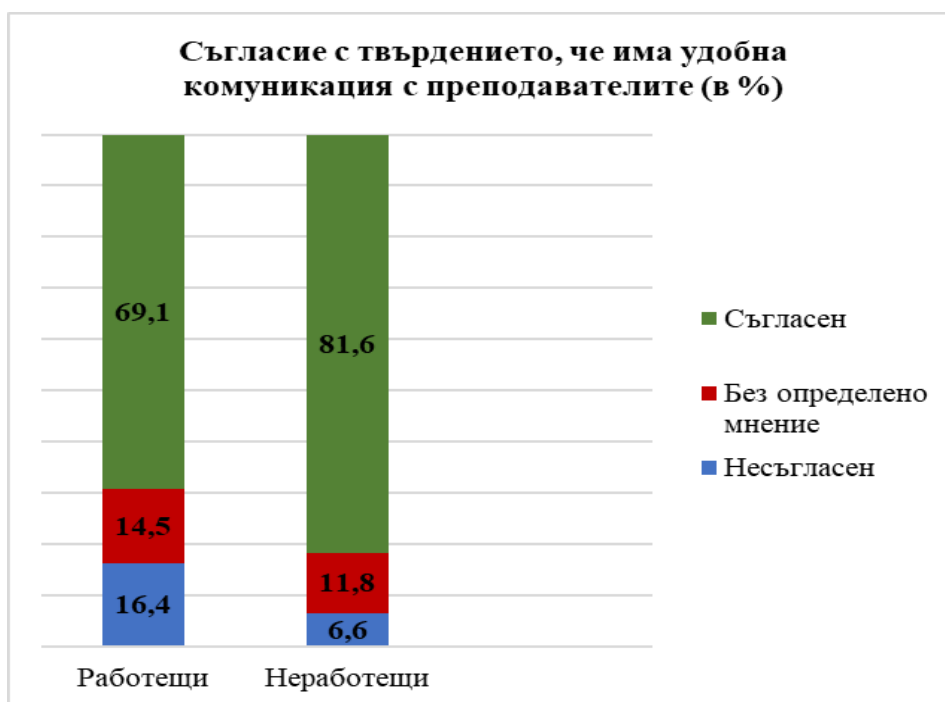
Графика 5

Работещите и неработещите по време на следването си студенти дават различни оценки на *възможностите за комуникация с преподавателите, организацията на практиките и информацията за участие в международните програми*.

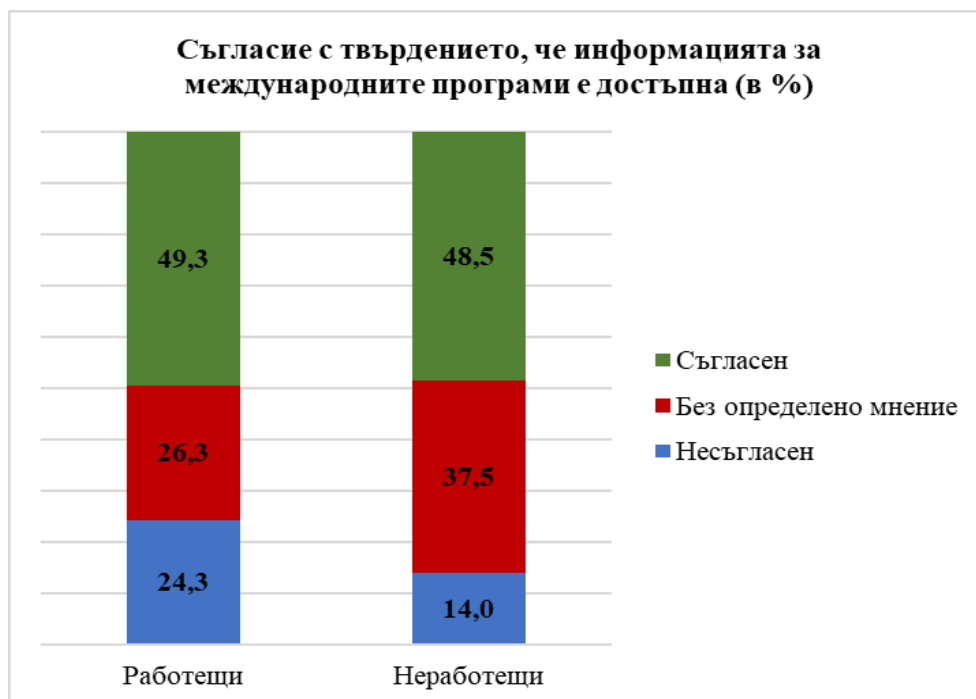
И при работещите, и при неработещите студенти делът на съгласилите се с *удобните възможности за общуване с преподавателите* е по-голям от тези, декларирали несъгласие. Както се вижда от графика 6 делът на съгласните с твърдението неработещи студенти е по-голям спрямо съгласилите се с него работещи бакалаври. Почти три пъти повече са несъгласните с удобните възможности за връзка с лекторите работещи спрямо неработещите студенти. Тези разлики са нормални и обясними с факта на по-голямата заетост на студентите, които работят успоредно със следването.

Графика 6

Работещите и неработещите по време на следването си студенти дават различни по значимост оценки и към *достъпната информация за участие в международни програми*. И при двете групи делът на съгласните с твърдението е малко под 50,0%. Делът на колебаещите се е по-голям при неработещите бакалаври, работещите по-често са посочвали несъгласие с него спрямо неработещите си колеги.

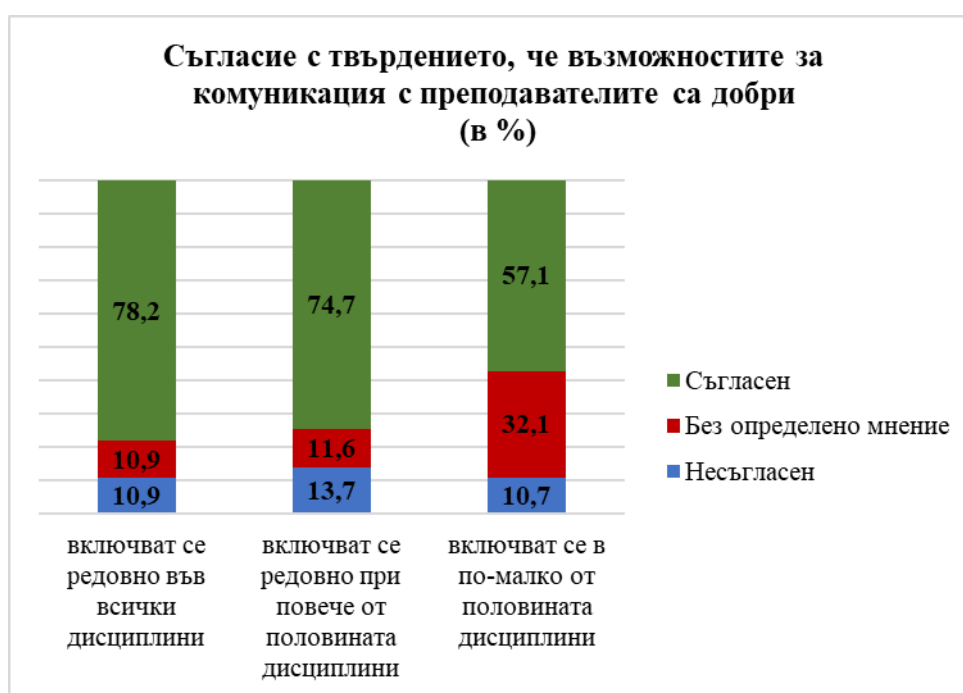
Графика 7

Очевидно съвместяването на работа и следване в университет води до затруднения, но все пак сравнително големите дялове съгласие с твърденията, описващи организацията на учебния процес и в групата на работещите студенти, са положителна оценка за ръководството на Исторически факултет и на специалностите. Подобряване на начините за достигане на информация за международни програми до всички студенти ще доведе до подобряване на оценките и по този показател.

Редовното участие в учебните занятия (**посещаемостта**) влияе върху мненията на студентите относно твърдението, свързано с *възможностите за общуване с преподавателите*.

Графика 8

Нередовно включващите се в занятията студенти по-рядко са се съгласявали с твърдението, че начините за комуникация с лекторите са достатъчно удобни в сравнение с групите на редовно посещаващите онлайн занятията. При двете групи, редовно посещаващи учебните занятия дяловете на съгласие, че предлаганите шансове за общуване с преподавателите са добри, доближават четири пети.

3.1.2. Студентските оценки на ресурсите, използвани при обучението

Анализът на мненията на студентите, доколко ги удовлетворяват **ресурсите, използвани по време на обучението** е важен, защото това е базата, върху която се гради високото качество на образователния процес. На анкетиранияте студенти предложихме да отговорят по скала от 2 до 6 в каква степен са доволни от основни ресурси, които обезпечават обучението им в Исторически факултет на Софийски университет – подходящи зали за обучение, достъп до литература, използване на съвременните технологии. Резултатите от студентските мнения за ресурсите, използвани при обучението им са представени на таблица 13.

Таблица 13

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД УДОВЛЕТВОРЕНОТТА ИМ ОТ РЕСУРСИТЕ, ИЗПОЛЗВАНИ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ (В %)

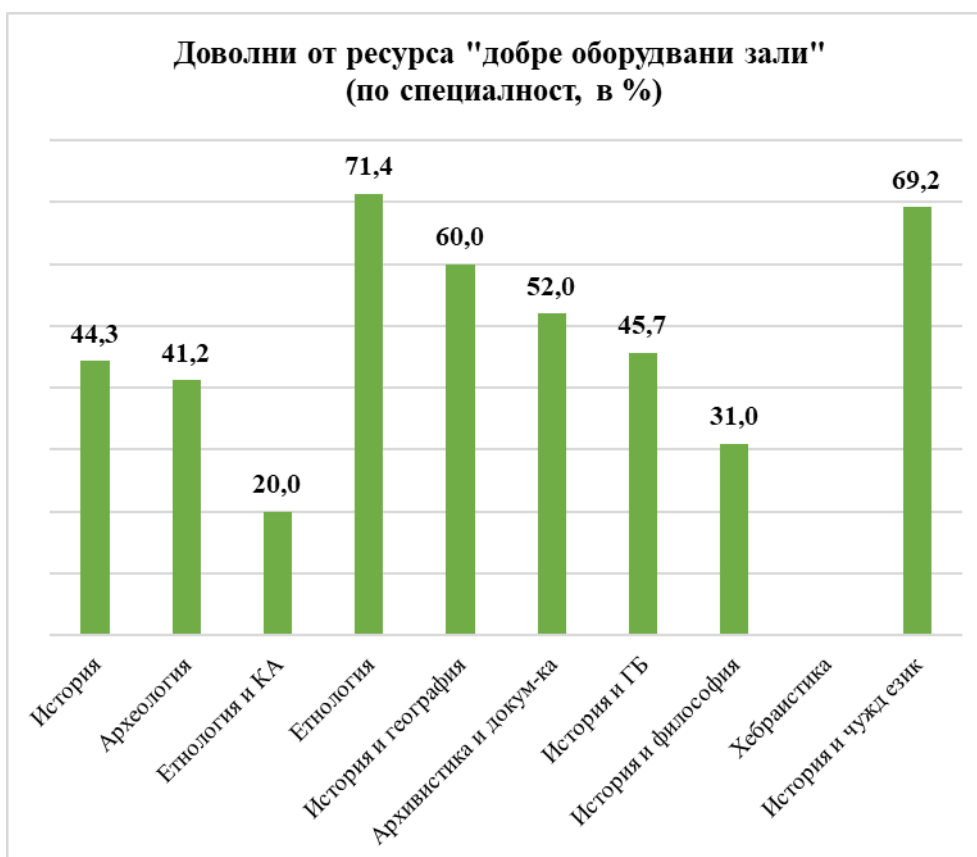
Ресурси	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не се отнася до моето обучение	ОБЩО
Зали, оборудвани съобразно изискванията на дисциплините	17,4	23,3	21,2	17,0	9,7	11,5	100,0
Добре оборудвани лаборатории	10,8	9,0	18,8	9,4	4,5	47,6	100,0
Ползване на информационни технологии	16,7	19,8	19,8	12,5	8,3	22,9	100,0
Ползване на специализиран софтуер	12,2	11,8	22,6	10,8	8,7	34,0	100,0
Достъп до специализирана литература	27,8	37,2	18,8	10,1	5,9	0,3	100,0
Достъп до съвременна литература	27,1	33,3	21,9	9,4	7,3	1,0	100,0
Отдалечен достъп до библиотеките на Университета	19,8	18,8	34,4	8,3	13,2	5,6	100,0
Интерактивни и мултимедийни технологии	18,4	19,8	26,4	10,1	11,5	13,9	100,0
Предоставени ресурси в системата MOODLE	31,3	33,0	19,4	6,3	9,4	0,7	100,0
Използвани платформи за онлайн обучение	28,5	33,0	21,5	5,6	9,4	2,1	100,0

Най-голям дял изцяло доволни студенти има от предоставяните ресурси в системата MOODLE. В условията на извънредна обстановка, използването на ресурсите, предоставяни от тази платформа е едно от условията за качествено протичане на учебния процес. Предоставените ресурси в MOODLE събира и един от най-високите дялове доволни студенти и в по-слабата част на скалата. Този елемент, заедно с използваните платформи за онлайн обучение и достъпа до специализирана литература са ресурсите, които прескачат петдесетпроцентовия дял доволни студенти при обединени степени. Добрата оценка на ресурсите в MOODLE и платформите за онлайн обучение говори, че преподавателите от Исторически факултет са се приспособили към новата реалност и се стараят да поддържат качеството на обучение, възползвайки се от възможностите, които им предоставя използваната от Университета система и наличните платформи за онлайн обучение.

Най-често категорично недоволство студентите са изразявали от отдалечения достъп до библиотеките на Университета. Изцяло недоволни от този ресурс са 13,2%. Най-голям дял неудовлетвореност се наблюдава към оборудваните спрямо нуждите на специалността зали при обединени степени „по-скоро недоволен“ и „изцяло недоволен“. Но като цяло повече удовлетвореност, отколкото неудовлетвореност студентите са изразили към всички предложени за оценка ресурса.

При анализа на емпиричните данни проверихме с помощта на статистическия метод Хи-квадрат дали и как студентските оценки на ресурсите, използвани в Исторически факултет се влияят от **специалността**, която изучават. Тази проверка показва, че студентите от различните специалности оценяват различно повечето от ресурсите, които се използват в процеса на обучението. На графиките по-долу визуализираме дяловете на доволните от даден ресурс в отделните специалности, тъй като този дял е по-голям от този на недоволните студенти.

Най-критично е положението с обезпечаването на образователния процес с оборудвани за целта *зали* при специалност „Хебраистика“. Анкетираният студенти от тази специалност са изразили категорично недоволство, но тук отново правим уточнението, че техния брой е много малък. Другата специалност с малък брой отзовали се на анкетата - „Етнология и културна антропология“ е с най-малкия дял доволни студенти.

При ресусът - *добре оборудвани лаборатории* по-голям дял, изказващ положителни мнения от средния за факултета има в специалност „История и чужд език“. Две специалности - "Етнология" и "Хебраистика" (чиито студенти са се включили слабо в изследването) нямат дялове в позицията "доволни". По-често недоволство към този ресурс са изказвали и студентите от специалност "Археология". С равни дялове удовлетвореност - неудовлетвореност са студентите от "История и философия".

Графика 10

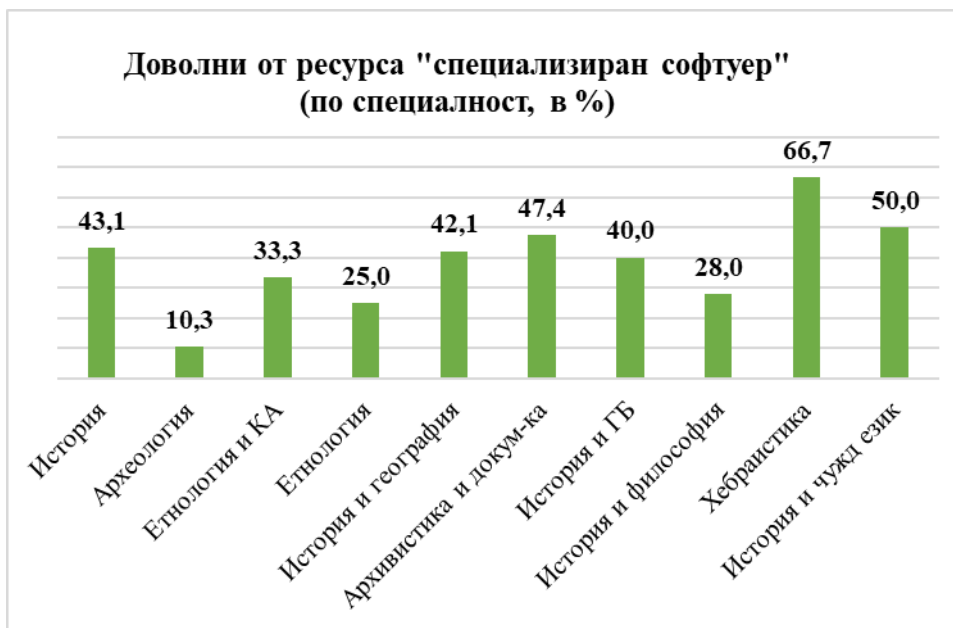
При използването на *информационните технологии* в образователния процес най-често доволство са изказали студентите по „История и география“ и „История и чужд език“. На-нисък дял удовлетвореност има при анкетираните от специалност „Археология“ .

Графика 11

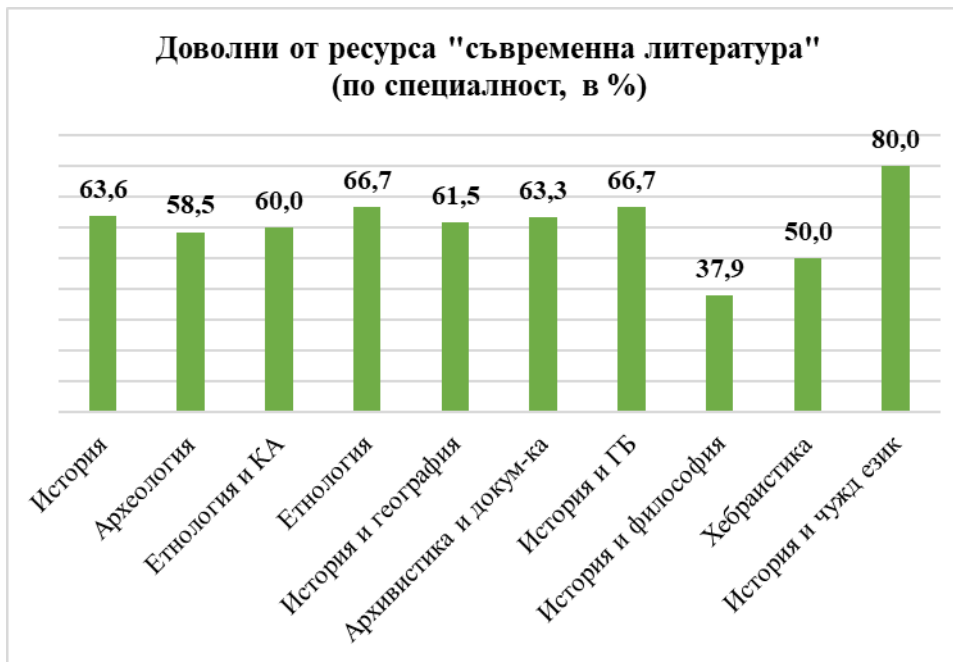
С най-висок дял удовлетвореност при ресурса "специализиран софтуер" са студентите от специалност "Хебраистика". Половината анкетирани от "История и чужд език" също са доволни от ползването на специализиран софтуер при обучението в тяхната специалност. При останалите специалности делът на удовлетвореност към този ресурс е под 50,0%.

Графика 12

Съвременната литература е ресурс, до който бакалаврите на Исторически факултет имат достъп. С изключение на „Хебраистика“ (с малък брой анкетирани), при които двата дяла са равни, във всички други специалности делът на доволни от този ресурс преобладава.

Графика 13

По отношение на университетските библиотеки, до които имат отдалечен достъп, отново преобладават дяловете на доволените студенти. Изключениято тук са студентите в специалност „Археология“, "История и философия" и "История и чужд език".

Графика 14

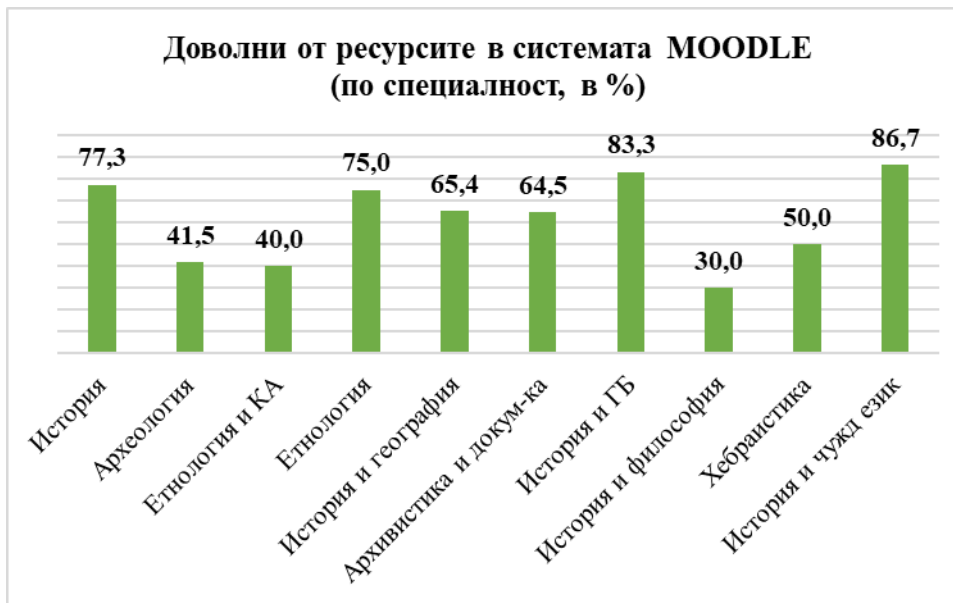
При използването на *интерактивни и мултимедийни технологии* отново студентите, изказващи удовлетвореност са по-голям дял от изразяващите недовлетвореност. Недовлетворените от използването на тези технологии в обучението са студентите по „Археология“ и „История и философия“. Както добре се вижда и на графика 14, техният дял удовлетвореност от този ресурс е доста по-малък спрямо колегите им от другите специалности.

Графика 15

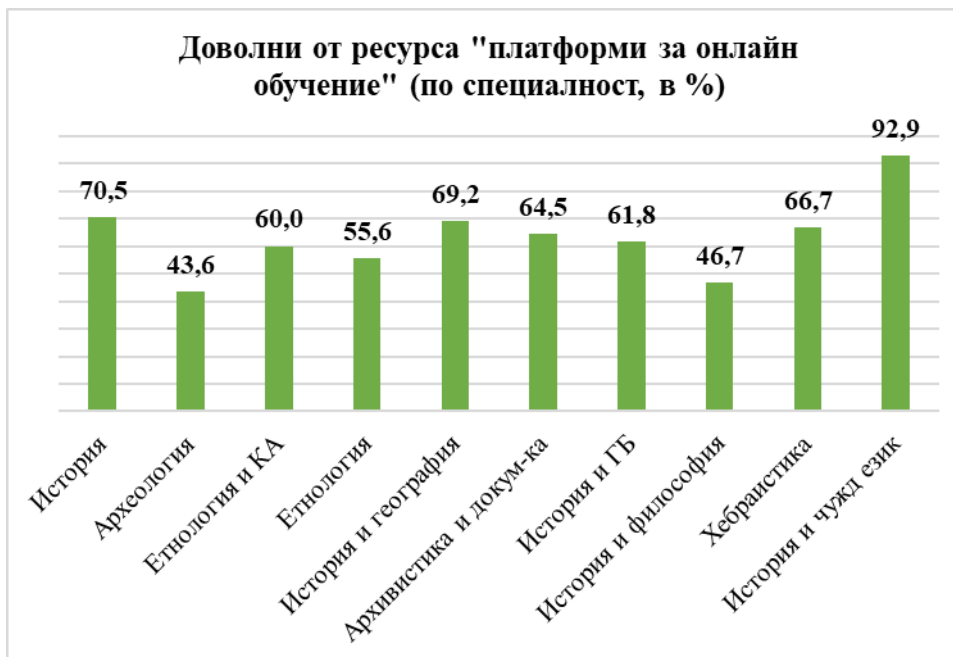
Предоставените ресурси в системата MOODLE като цяло удовлетворяват почти всички от анкетираните студенти. По-големи дялове, изказващи положителни мнения от средния за факултета има при шест от специалностите. В специалност „История и философия“ преобладават отрицателните мнения към този ресурс.

Графика 16

Подобно на мненията за предоставените ресурси в системата MOODLE, ресурсът "използвани платформи за онлайн обучение" е също високо оценен от бакалаврите в Исторически факултет. Само при две специалности - "Археология" и "История и философия" делът на изказващите удовлетвореност е под средния за факултета, но и при тях е по-голям от недоволните от ресурса.

Графика 17

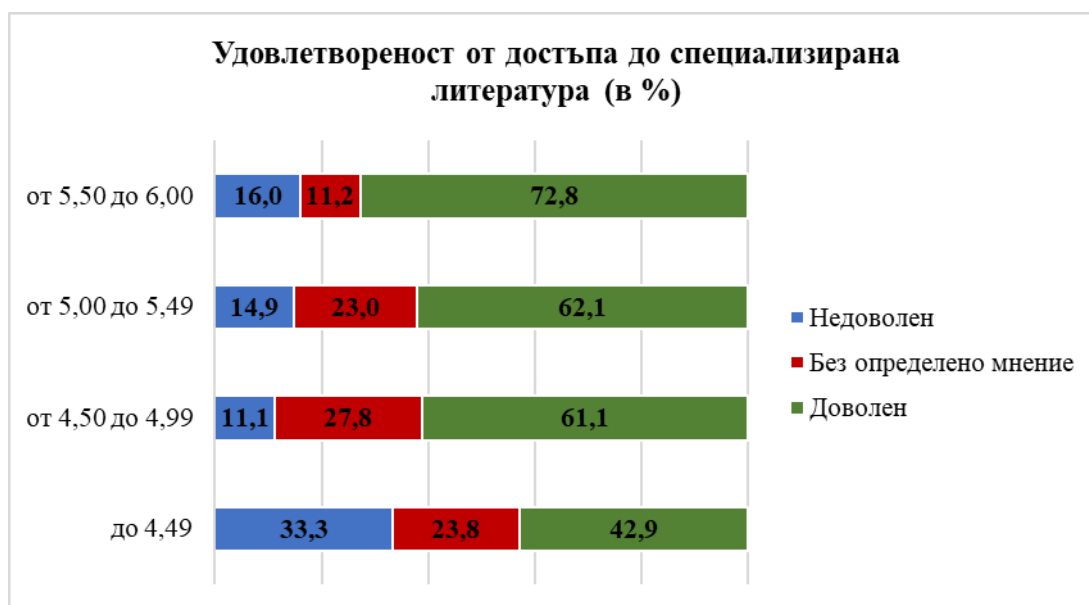

Проверихме и дали студентите от **първи, втори, трети и четвърти курс** дават различни оценки на предоставените ресурси. Разликите в мненията на бакалаврите по

години са по отношение на *оборудваните зали и лаборатории, информационните технологии, ползването на специализиран софтуер и интерактивни, мултимедийни технологии*. И тук тенденцията е подобна на оценките към организацията на учебния процес. Първокурсниците са студентите, изразяващи най-голям дял удовлетвореност от предложените ресурси. Тъй като техните мнения са базирани на много кратък опит, оценките им са по-скоро желателни, отколкото реални. Студентите от трети и четвърти курс са много по-критични в оценките си към ресурсите за обучение спрямо колегите от по-долните курсове.

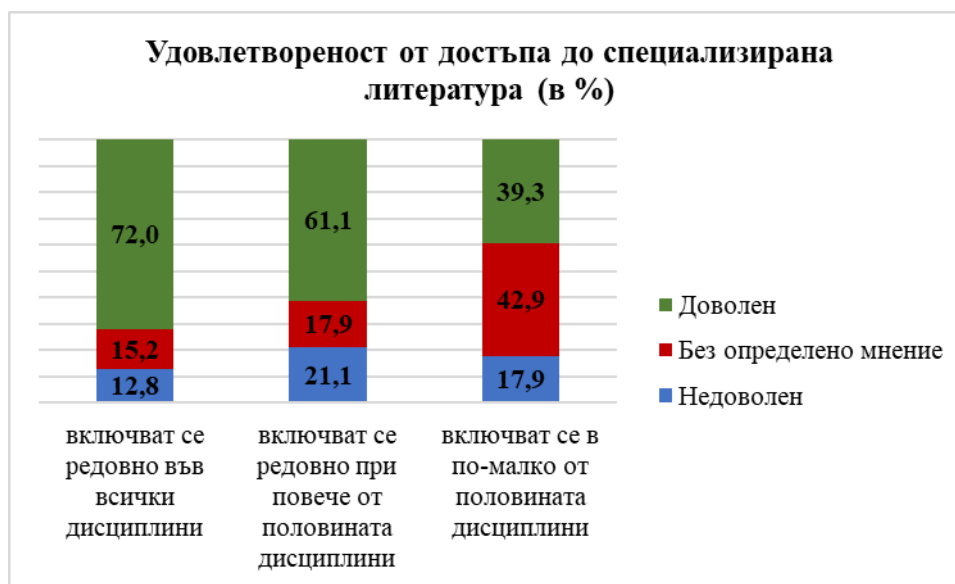
Средният успех на студентите влияе съществено върху оценяване на ресурса "достъп до специализирана литература". При този ресурс най-голяма неудовлетвореност са изказали студентите с успех до 4,99.

Графика 18

Работещите и неработещите бакалаври не се различават в оценките си към десетте ресурса.

Оценката на предложените ресурси се различава съществено спрямо **редовното посещаване на занятията** по отношение на *достъпа до специализирана литература*. Не толкова удовлетворени по отношение на този ресурс са студентите, непосещаващи редовно учебните занятия спрямо колегите си, включващи се редовно в онлайн обучението. Достъпността до свързаната със специалността литература предизвиква доволство сред по-големия дял бакалаври, редовно включващи се във всички дисциплини и сред групата на „относително редовните“.

3.2. Удовлетвореност от съдържанието на учебния процес

Основните предизвикателства пред образованието са съдържателното му съответствие на съвременното развитие в съответната област и прилагането и развитието на атрактивни и ефективни методи за предаване на знанието от преподавателите на студентите. Адекватни методи за регистриране на постиганите от студентите резултати и включването им в научноизследователска работа са другите важни елементи на съвременен образователен процес във висшите училища.

3.2.1. Студентските оценки на характеристики на учебния план

Базисен инструмент за реализация на образователните цели е **учебният план**, поради което в задачите на изследването е включено регистриране на мненията на студентите за основните структурни характеристики на този инструмент. Основен интерес според нас представлява съдържанието и последователността на учебните дисциплини, достатъчното часове за обучение и практическата му насоченост, възможностите за избор в рамките на учебните програми, предоставяни на студентите. По скала от 2 до 6, където 2 означава „Изцяло несъгласен”, а 6 означава „Изцяло съгласен” на студентите е предложено да изразят отношението си към определени твърдения. Една част от тези твърдения са така формулирани, че съгласието с тях би открило съдържателни проблеми в обучението според студентите. Получените емпирични данни са представени на таблица 14. За по-добра визуализация са

маркирани най-високите дялове при обединени степени „съгласен“, „без определено мнение“ и „несъгласен“.

Таблица 14

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА
УЧЕБНИЯ ПЛАН, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИТЕ
ТВЪРДЕНИЯ (В %)

Твърдения за учебния план	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	По-скоро несъгласен	Изцяло несъгласен	ОБЩО
Разпределението на учебните дисциплини в годините на следване е добро	33,3	36,1	15,6	12,8	2,1	100,0
Има дисциплини, чието съдържание се припокрива	25,0	38,9	22,9	11,1	2,1	100,0
Изучаваните дисциплини като цяло са прекалено много	9,4	19,8	30,2	27,1	13,5	100,0
Нарушена е логиката на последователност на дисциплините	11,5	15,3	23,3	28,1	21,9	100,0
Задължителните дисциплини са прекалено много	8,3	10,8	31,9	30,6	18,4	100,0
Избираемите дисциплини са прекалено малко	19,8	19,1	29,9	17,0	14,2	100,0
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено много	10,4	14,2	26,0	28,1	21,2	100,0
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено малко	19,1	28,1	26,7	16,0	10,1	100,0
Не е предвидена достатъчно практика	27,4	22,9	25,7	13,2	10,8	100,0
Предвидените часове за чужд език са недостатъчни	18,1	14,6	36,8	11,5	19,1	100,0
Не познавам достатъчно учебния план	4,9	9,4	15,3	25,3	45,1	100,0

Много малък дял от анкетираните студенти са изразили мнение, че не са запознати достатъчно добре с учебния план на специалността, която изучават. Голямото мнозинство от изказаните оценки са на информирани студенти (70,4% е общият дял на несъгласилите се историци с твърдението, че не познават достатъчно учебния план).

Важни положителни характеристики на учебните планове според респондентите са доброто разпределение на дисциплините в годините на следване (69,4%), спазената логика на последователност на дисциплините (50,0%). Бакалаврите от Исторически факултет са се затруднявали най-често да определят дали часовете по чужд език са им недостатъчни (36,8%).

Основната съдържателна критика на студентите към учебните планове е в това, че има припокриване на съдържанието по някои дисциплини. Почти две трети от анкетирания са съгласни с това мнение, като една четвърт го изразяват категорично. Тези мнения могат да се базират както на реални повторения на съдържанието на дисциплините, така и на недостатъчно акцентирание в процеса на преподаване върху новото съдържание и гледната точка, която различните учебни дисциплини разкриват от изучавания обект. Понякога именно недостатъчното разбиране на спецификите и детайлите кара студентите да мислят, че преподавателите повтарят едно и също учебно съдържание. По-добра комуникация между преподавателите по отношение съдържанието на преподаваните дисциплини и повече акцент върху новото съдържание във всяка дисциплина, ще подпомогне студентите в усвояването на специализираните знания.

Анкетирания студенти регистрират проблем и в недостатъчното практика, предвидена в учебните планове. Подкрепата от 50,3% от студентите за тезата, че практическите занимания са недостатъчни, говори за необходимост от допълнителен акцент в тази част на учебните планове, с оглед адаптация на студентите към реална работна среда и превръщане на теоретичното знание в конкретни умения. В подкрепа на този извод говорят и написаните в свободен текст мнения на историците в отворения въпрос от анкетата, чието обобщение е поместено в последната точка на доклада.

Близо половината анкетирани се съгласяват с твърдението, че предвидените часове по някои дисциплини са прекалено малко.

Всичко това подсказва, че в учебните планове има място за оптимизация и тя трябва да бъде в следните направления:

- **премахването на припокриващото се съдържание**, което изисква преглед на преподаваните дисциплини и по-добра координация между преподавателите за съгласуване на работата им
- **акцент върху практическите занимания**
- **разбор на заложените в учебния план часове и в кои дисциплини следва да се предвидят повече.**

По-надолу в анализа чрез графики демонстрираме основните разлики в оценките на анкетираните студенти за тези изучавани характеристики на учебния план, при които статистическият метод Хи-квадрат показва значими различия. **Специалността**, която изучават, диференцира студентските мнения при пет от характеристиките на учебните планове.

Значими разлики в мненията на студентите от различните специалности на факултета има по отношение на *доброто разпределение на учебните дисциплини в годините на следване*. При всички специалности преобладава мнението, че учебните дисциплини са добре разпределени, изключение прави "Хебраистика", но тук трябва да имаме предвид малкия брой респонденти от тази специалност. По-голям дял несъгласие спрямо останалите специалности се наблюдава при "История и философия".

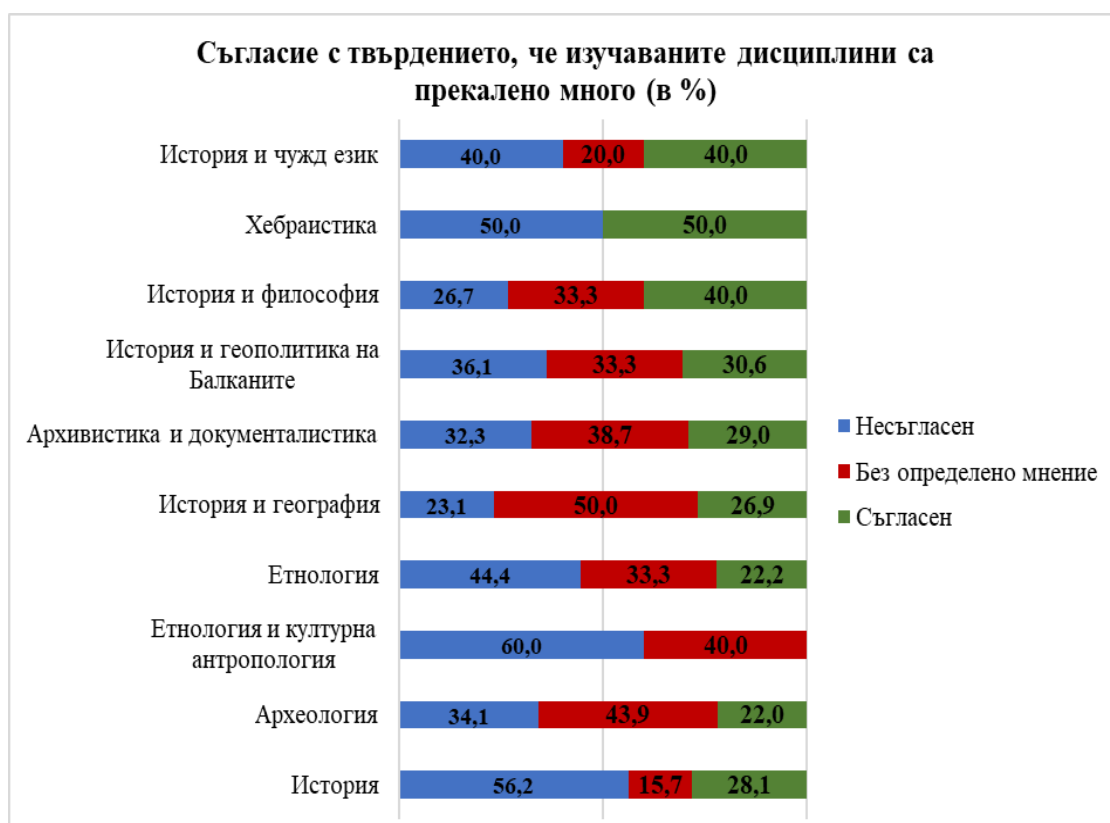
Графика 20

Студентите от специалностите в Исторически факултет имат различно мнение по въпроса за *многоото изучавани дисциплини*. Твърдението, че „изучаваните дисциплини като цяло са прекалено много“ е едно от тези, дефинирани така, че съгласието с него откроява наличието на проблем. Както добре се вижда от графика 20, в специалност "Етнология и културна антропология" нито един от анкетираните студенти не е декларирал съгласие с твърдението, но пак ще припомним, че броят анкетирани при тях е малък. Другата специалност, при която има малък брой отзовали

се на анкетата - "Хебраистика", оценките са разделени в двете крайности. Равно разпределени в позициите "съгласен - несъгласен" са и мненията на студентите от "История и чужд език". При две специалности делът на съгласните с твърдението е по-голям от този на несъгласилите се - „История и география“ и „История и философия“ . Но ако студентите от специалност „История и география“ в по-големия си дял не могат да дадат определен отговор, то колегите им от специалност „История и философия“ в по-голямата си част са категорични, че изучаваните дисциплини са прекалено много. При останалите специалности е по-голям делът на студентите, несъгласни с това твърдение.

Графика 21

И при твърдението "нарушена е логиката на последователност на дисциплините" натрупването на големи дялове съгласие с него биха открили проблеми. Такива наблюдаваме само при две специалности - "Археология" и "Хебраистика". При всички останали специалности на факултета преобладава делът на несъгласните с това твърдение.

В специалностите „Археология“ и „История и чужд език“ две пети са изказали мнение, че *предвидените часове по някои дисциплини надхвърлят необходимите* за усвояване на учебното съдържание. В специалност „Етнология и културна антропология“ делът на подкрепящите това твърдение също е две пети, но там е такъв и делът на тези, които го отхвърлят.

Разлики в мненията на студентите от специалностите в Исторически факултет има и по отношение *чуждоезиковото обучение*. Най-често мнение, че часовете, предвидени за изучаване на чужд език са недостатъчни, са изразявали студенти по „Етнология и културна антропология“, по „Етнология“ и „История“. Най-големите дялове от анкетираните студенти в специалностите „Хебраистика“, „История и чужд език“ и „История и геополитика на Балканите“ не са се съгласили с твърдението.

Другата базисна характеристика на студентската съвкупност, която откроява статистически значими различия в мнението на студентите, е **курсът**. Мненията на студентите от различните курсове се различават значимо при оценката на съответствието на учебния план за *доброто разпределение на дисциплините в годините на следване, нарушената логика на последователността на дисциплините, малкото избираеми дисциплини и часове по някои предмети и недостатъчната практика*. На таблица 15 са представени всички данни, като изброените по-горе твърдения, при които има значими различия в мненията на студентите, са маркирани.

Таблица 15

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД МНЕНИЕТО ИМ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС, ИЗРАЗЕНО КАТО СТЕПЕН НА СЪГЛАСИЕ С ПОСОЧЕНИ ТВЪРДЕНИЯ ПО КУРС (В %)

Твърдения за учебния план	Курс												Хи квадрат
	Първи курс			Втори курс			Трети курс			Четвърти курс			
	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	Да	Без мнение	Не	
Разпределението на дисциплини в годините на следване е добро	84,2	12,6	3,2	63,9	21,3	14,8	67,1	17,6	15,3	51,1	10,6	38,3	34,40**
Има дисциплини, чието съдържание се припокрива	62,1	23,3	14,7	75,4	21,3	3,3	62,4	23,5	14,1	55,3	23,4	21,3	9,07
Изучаваните дисциплини като цяло са прекалено много	26,3	34,7	38,9	27,9	34,4	37,7	31,8	28,2	40,0	31,9	19,1	48,9	4,64
Нарушена е логиката на последователност на дисциплините	14,7	35,8	49,5	24,6	14,8	60,7	31,8	20,0	48,2	44,7	14,9	40,4	24,10**
Задължителните дисциплини са прекалено много	14,7	38,9	46,3	19,7	32,8	47,5	23,5	28,2	48,2	19,1	23,4	57,4	5,60
Избираемите дисциплини са прекалено малко	24,2	40,0	35,8	52,5	26,2	21,3	43,5	22,4	34,1	42,6	27,7	29,8	16,82**
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено много	26,3	27,4	46,3	29,5	21,3	49,2	20,0	29,4	50,6	23,4	23,4	53,2	2,90
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено малко	30,5	32,6	36,8	54,1	26,2	19,7	52,9	24,7	22,4	61,7	19,1	19,1	17,79**
Не е предвидена достатъчно практика	45,3	38,9	15,8	57,4	14,8	27,9	51,8	21,2	27,1	48,9	21,3	29,8	15,55**
Предвидените часове за чужд език са недостатъчни	32,6	42,1	25,3	34,4	31,1	34,4	27,1	37,6	35,3	40,4	31,9	27,7	5,25
Не познавам достатъчно учебния план	15,8	18,9	65,3	14,8	13,1	72,1	11,8	10,6	77,6	14,9	19,1	66,0	4,41

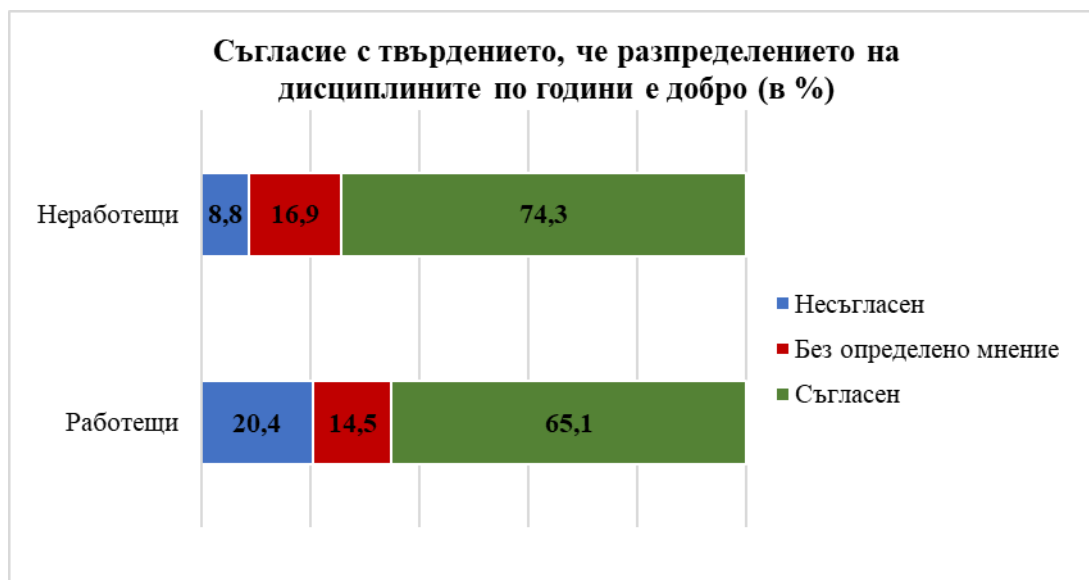
При положително формулираните твърдения, съгласието с които е и положителна характеристика на учебния план, общо взето дяловете на съгласните намаляват с преминаването в по-горен курс. Такова е твърдението за *доброто разпределение учебните дисциплини в годините на следване*. В първи курс почти четири пети от анкетиранията са изразили положителна оценка, докато в четвърти курс делът на съгласилите се намалява. Делът на съгласните с твърдението третокурсници е малко по-голям от този на второкурсниците.

При отрицателно формулираното твърдение за *нарушената логика на последователност на дисциплините*, при които съгласието би открито съдържателни проблеми в учебните планове, с преминаването в по-горен курс делът на съгласните се увеличава. Критичните бележки в по-горните курсове се дължат на по-доброто познаване на учебните планове и на по-богатата база за оценка.

При твърденията, отнасящи се до *малкото избираеми дисциплини и недостатъчно предвидената практика* се наблюдават по-големи дялове критика сред студентите от втори курс. С това, че *предвидените часове по някои дисциплини са прекалено малко* са се съгласявали най-често четвъртокурсниците.

При **работещите и неработещите** студенти от Исторически факултет се наблюдават различия в мненията по отношение на *доброто разпределение на дисциплините по години, нарушената логика на последователност и недостатъчната практика*.

Графика 25

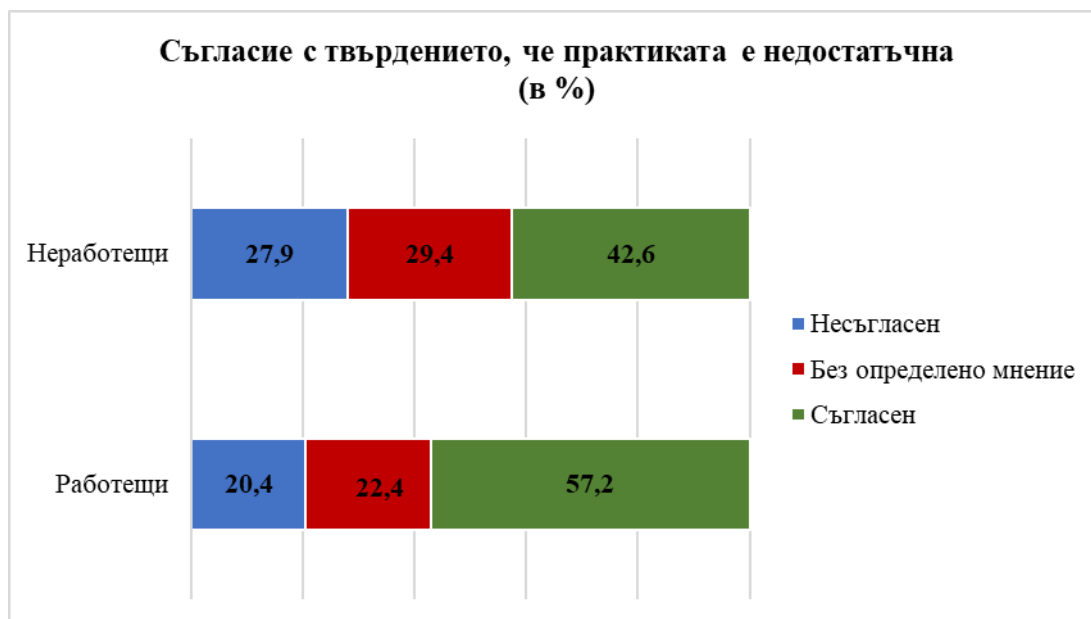
По-склонни да смятат, че *разпределението на учебните дисциплини в годините на следване е добро* са неработещите бакалаври. При работещите студенти също по-големият дял е на декларираните, че са съгласни с това твърдение.

Графика 26

И при двете групи делът на несъгласните, че е нарушена логиката на последователност на дисциплините е най-голям, но при неработещите той е по-категорично изразен.

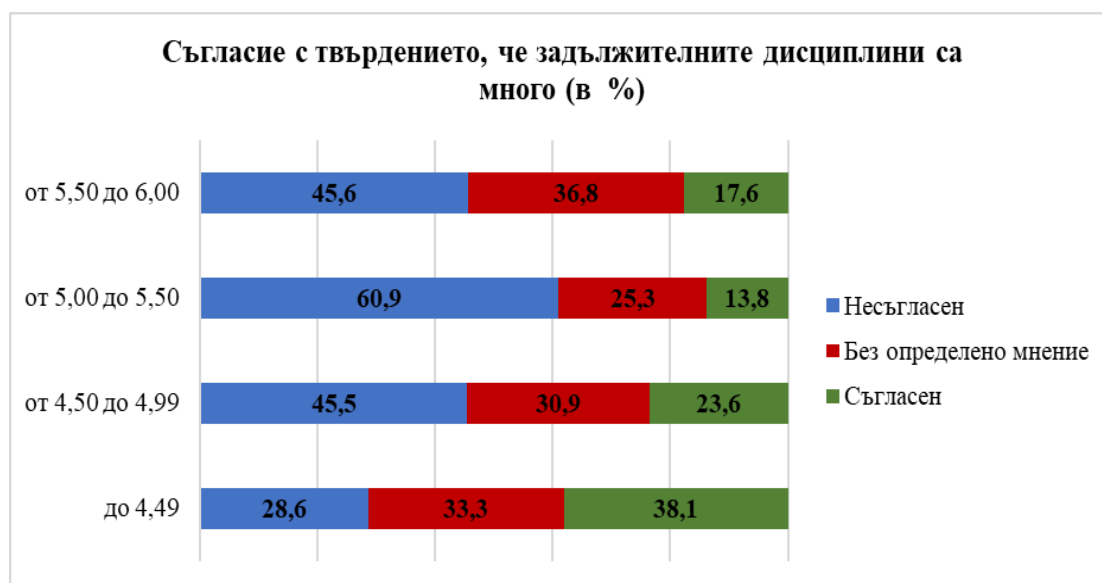
Графика 27

В по-големите си дялове работещите и неработещите студенти са се съгласявали с твърдението, отнасящо се до *недостатъчно предвидената практика*.

Средният успех от следването диференцира значимо студентските мнения за учебния план единствено по отношение *на многото задължителни дисциплини*.

Графика 28

Най-големия дял при студентите със сравнително нисък успех е на съгласили се с твърдението, че *изучаваните задължителни дисциплини като цяло са прекалено много*. В групите анкетирани с успех над 4,50 най-големите дялове не са се съгласили с това твърдение. Очевидно при справяне с материала отличните студенти не идентифицират проблем с прекалено високото натоварване.

Фактът, че няма други значими различия по среден успех в студентските оценки за съдържателните характеристики на учебния план означава, че анкетирани са се старали да отразяват обективните си мнения, без да се влияят от собствените си резултати в процеса на обучение.

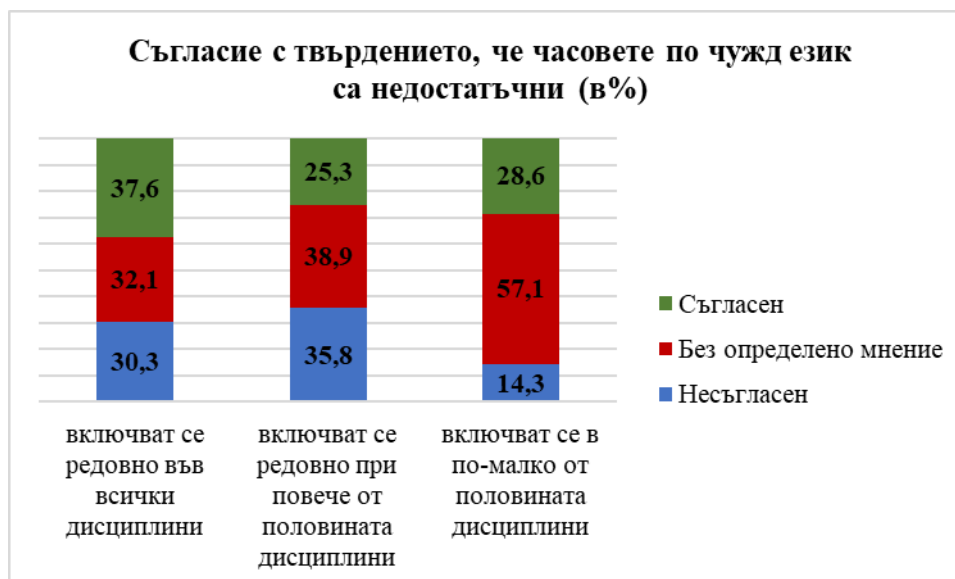
Редовната посещаемост на учебните занятия диференцира значимо студентските мнения по отношение на *нарушената логика на последователност, малкото или многото предвидени часове по някои дисциплини и заложените часове по чужд език*.

Общата посока на разликата в мненията е, че при две от твърденията - *нарушената логика на последователност и многото предвидени часове по някои дисциплини* е, че двете групи, числящи се към редовно посещаващите учебни занятия в по-голямата си част не са се съгласявали с твърденията. Студентите, включващи се по-рядко в занятия в по-голямата си част не са могли да преценят какъв отговор да дадат. Обратно, при *малкото предвидени часове по някои дисциплини*, двете групи на редовно посещаващи онлайн занятията в по-големите си дялове смятат, че това твърдение е

вярно. И отново групата на нередовно включващите се е изпитвала трудност да категоризира това твърдение.

При твърдението, касаещо предвидените часове по чужд език също наблюдаваме големи дялове от колебаещи се в оценката си студенти сред групата на включващите се в по-малко от половината дисциплини. Бакалаврите, които се включват по-рядко в учебните дисциплини най-често смятат, че в учебния план са заложили достатъчен брой часове за овладяването на чужд език. Най-голям дял съгласие, че предвидените часове по чужд език са недостатъчни има при включващите се редовно във всички учебни занятия.

Графика 29

3.2.2. Студентските оценки за методите на обучение

Спецификата на изучавания учебен материал и образователните цели, които се поставят, изискват и съответните адекватни методи на обучение. От тяхното прилагане в учебния процес до голяма степен зависят резултатите, които формират бъдещите специалисти. На студентите в Исторически факултет бе предложено да оценят по скала от 2 до 6 ползата от реалното прилагане на различни методи на обучение. Прави впечатление, че анкетираните студенти са дали относително висока оценка за всички предложени за оценяване методи. Отговора „Този метод не се прилага“ е избран най-често за методите: „Гост-лектори“ (срещи с изявени специалисти) – 13,5%, „Игрови (симулативни) методи“ – 12,5% и „Решаване на казуси“ – 11,1%. Методите "Гост-

лектори" и "Игрови (симулативни) методи“ не се прилагат толкова често в специалностите „Архивистика и документалистика“ и „История и философия“, а методът „Решаване на казуси“ - в „Етнология“ и отново "Архивистика и документалистика“. Анкетиранияте студенти от тези специалности са избирали отговора „Този метод не се прилага“ много по-често отколкото бакалаврите в другите специалности.

На таблица 16 са представени оценките на студентите за ползата от конкретните методи на обучение за изграждането им като специалисти, подредени по низходящ ред на средната оценка, дадена от анкетиранияте по скала от 2 до 6.

Таблица 16

ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ПОЛЗАТА ОТ МЕТОДИТЕ НА ОБУЧЕНИЕ
(СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Използвани методи на обучение	Средна оценка ²	Стандартно отклонение ³
Дискусии и дебати	5,41	0,81
Класически метод на обучение - лекция	5,39	0,76
Гост-лектори	5,33	0,82
Решаване на казуси	5,32	0,85
Индивидуални задачи	5,23	0,91
Игрови (симулативни) методи	5,08	1,03
Групова работа	5,07	1,04
Екипни проекти	5,01	1,07
Презентации на студенти по теми	4,97	1,08

Студентите оценяват високо всички методи, използвани при обучението им. С изключение на "Презентации на студенти по теми", средните оценки, поставени от историците на използваните методи надхвърлят 5,00. Най-висока средна оценка студентите от Исторически факултет са дали на метода "Дискусии и дебати", класическият метод на обучение - лекция е оценен с най-голямо единодушие от анкетиранияте.

За да проверим как се влияят оценките на методите на обучение от специалността, която изучават студентите използвахме статистическия метод дисперсионен анализ, който служи за установяване на наличие или липса на връзка между качествен фактор и количествен резултат. В случая качественият фактор е специалността, а количественият резултат е оценката по скала от 2 до 6 на съответния

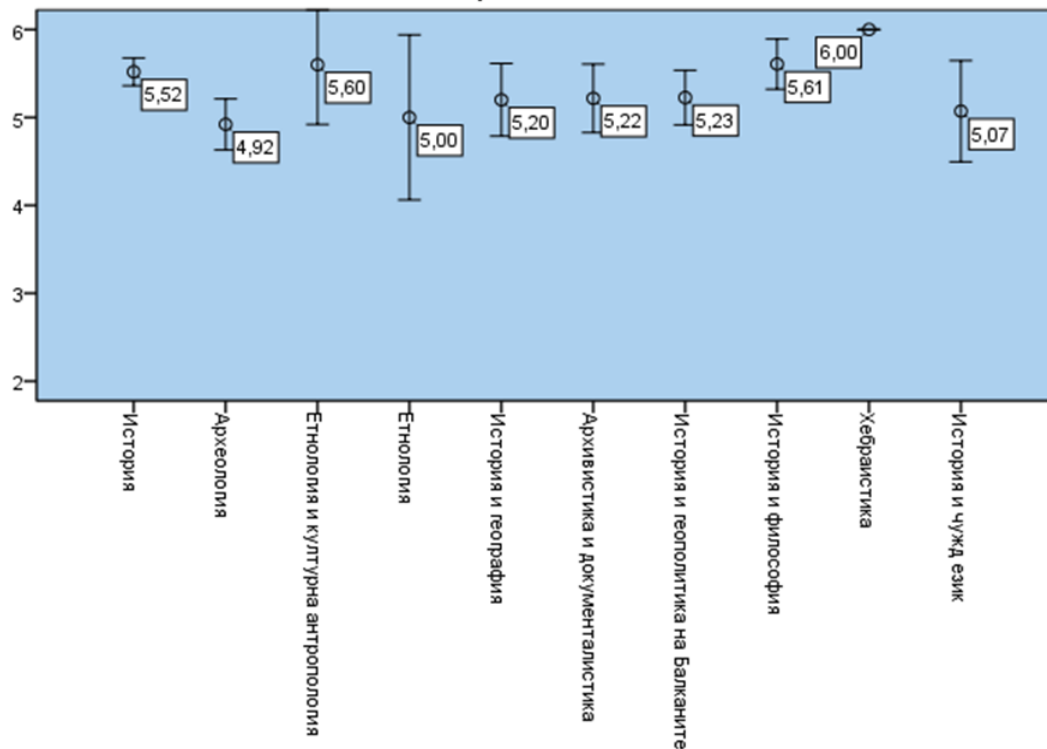
² В тази и във всички останали таблици от този вид средните оценки от отговорите на анкетиранияте са получени по скала от шест до две, където шест е най-високата, а две – най-ниската оценка.

³ В тази и във всички останали таблици от този вид стандартното отклонение показва степента на единомислие (респ. разногласие) при оценяването на отделните компоненти на учебния процес (методи на обучение, методи на оценяване, резултати от обучението). По-ниските стойности на стандартното отклонение изразяват по-голямо единомислие, а по-високите – по-големи различия в оценките.

метод. Студентите в отделните **специалности** оценяват сравнително еднакво ползата от предложените методи на преподаване. Статистически значими различия в оценката има единствено при метода „Решаване на казуси“. Най-високата оценка на този метод е от изучаващите „Хебраистика“ (но тяхната оценка е базирана на малък брой анкетирани) и „История и философия“, а най-ниско са го оценили студентите по „Археология“.

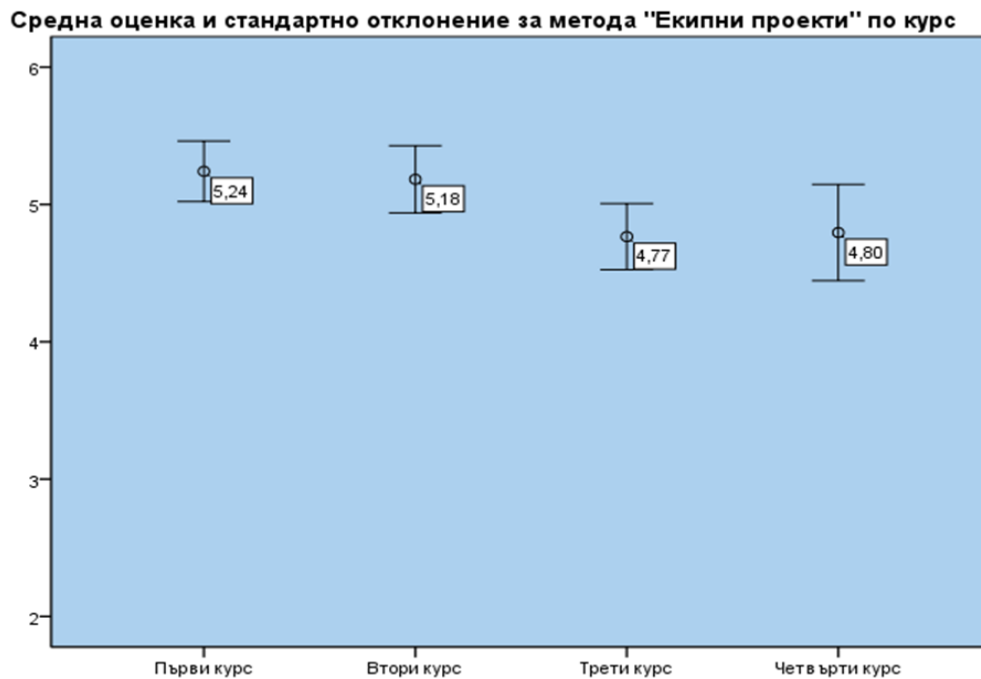
Графика 30

Средна оценка и стандартно отклонение за метода "Решаване на казуси" по специалност

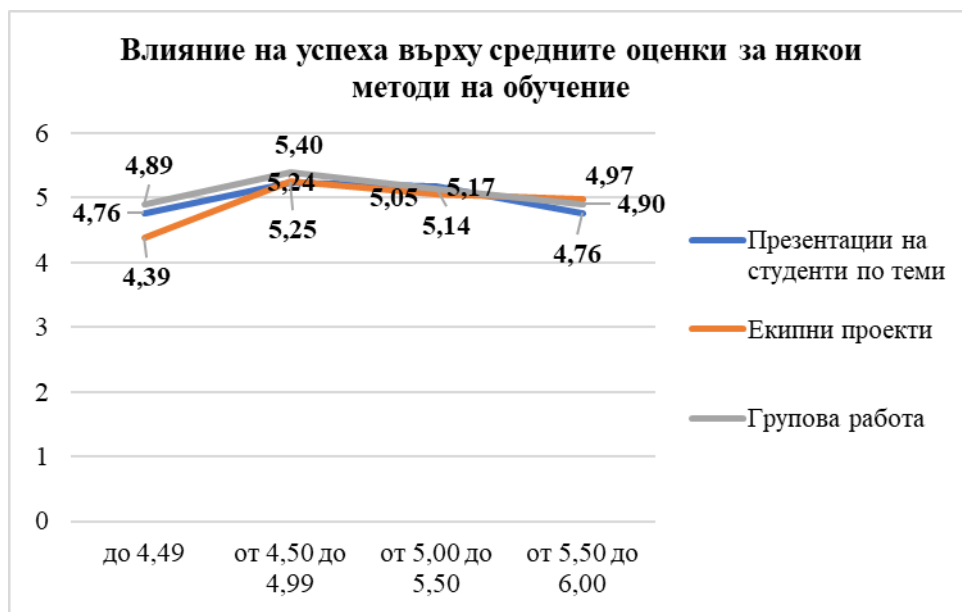
Студентите в отделните **курсове** на обучение оценяват различно само метода „Екипни проекти“. Най-високата му оценка е при първокурсниците, а най-ниско са го оценили студентите в трети курс.

Графика 31

Средният успех от следването влияе върху оценката на методите „Презентации на студенти по теми“, „Екипни проекти“ и „Групова работа“. Най-ниски оценки тези методи са получили от групата на студентите със по-слаб успех, следвани от групата на отличниците (с изключение на метода "Презентации", където оценката на тази група е еднаква с тази на 'отличниците'). Най-високи оценки са поставяли бакалаврите със среден успех от следването от 4,50 до 4,99.

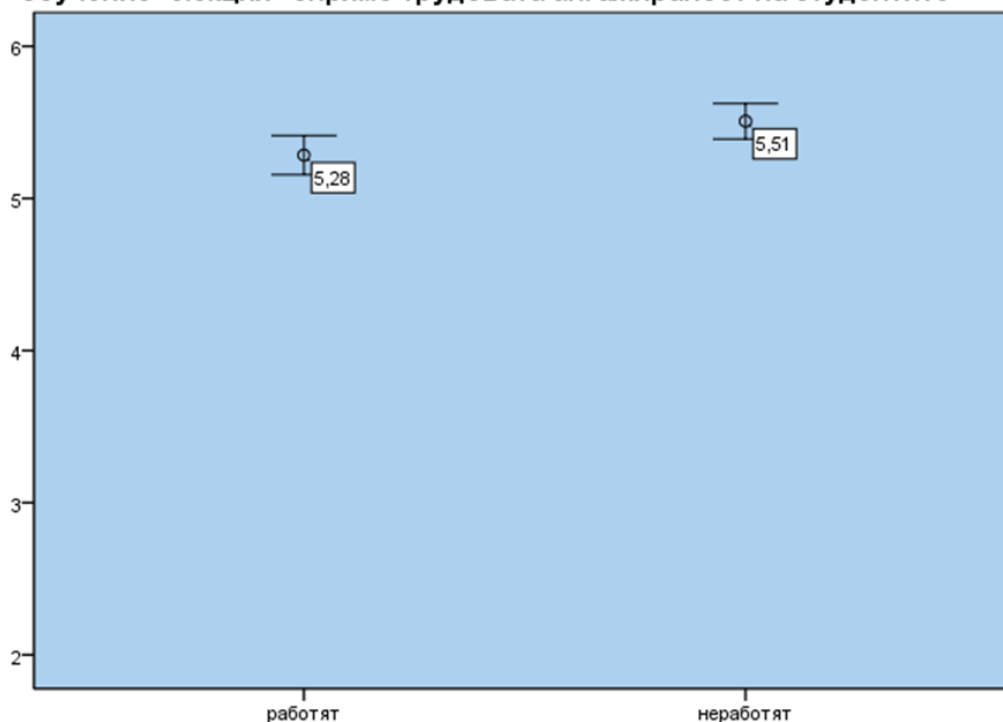
Графика 32

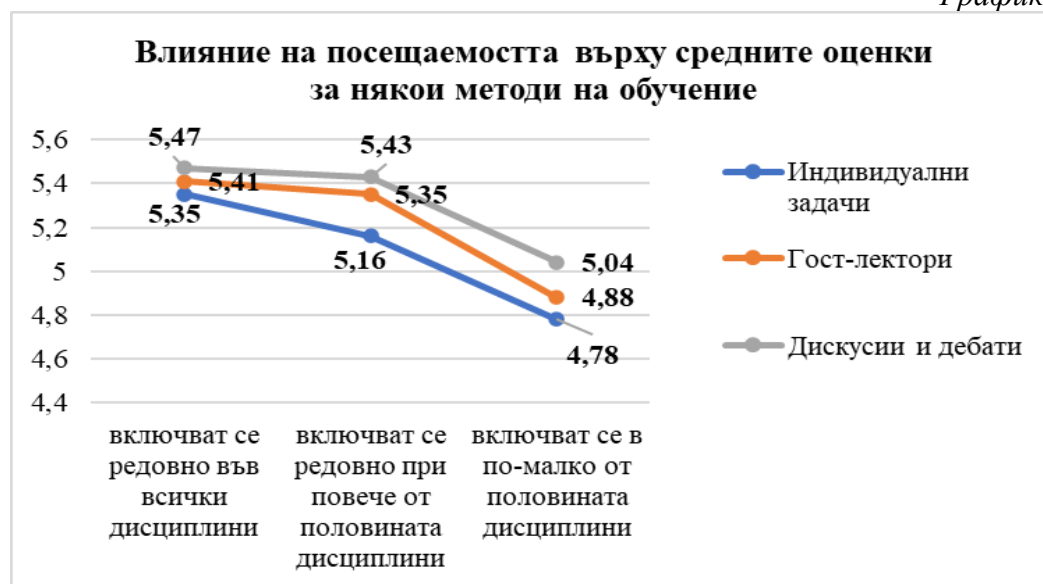
Работещите и неработещите студенти се различават съществено в мненията си по отношение на *класическия метод на обучение-лекция*. Неработещите бакалаври са дали по-висока средна оценка на лекциите, спрямо колегите си, които работят по време на своето следване.

Графика 33

Средна оценка и стандартно отклонение за метода "Класически метод на обучение - лекция" спрямо трудовата ангажираност на студентите

Редовното включване на студентите учебните занятия (**посещаемостта**) също оказва влияние върху някои от средните оценки на използваните в обучението методи. Различия се наблюдават при методите "*Индивидуални задачи*", "*Гост-лектори*" и "*Дискусии и дебати*". От графика 34 е видно, че с намаляване честотата на посещение на учебните занятия, намаляват и оценките към трите метода.

3.2.3. Методи за оценка на знанията и обективност на оценяването

Важен за образователния процес фактор е предварителното запознаване на студентите с критериите, по които преподавателят оценява знанията им. Разясняването на критериите за оценка на студентите задава обективна равнопоставеност и възможност за планиране на учебния процес и от страна на студентите, което повишава тяхната ангажираност и успешност на образователния процес. Данните за наличието на предварителна яснота по критериите за оценка на знанията са представени в таблица 17.

Таблица 17

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ НА ВЪПРОСА
РАЗЯСНЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ПРЕДВАРИТЕЛНО КРИТЕРИИТЕ ЗА ОЦЕНКА
НА ЗНАНИЯТА (В %)

Разясняват ли преподавателите критериите за оценка:	%
Да, всички преподаватели	45,5
Само някои преподаватели	51,7
Никой от преподавателите	2,8
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

От представените в таблицата данни се вижда, че според половината студенти не всички преподаватели разясняват предварително критериите, по които ги оценяват. Това е индикатор за известно подценяване на значението на предварителното запознаване на студентите с критериите за оценка на постигнатите от тях резултати в

процеса на обучението. Биха могли да се планират мерки за въвеждане на единни правила за предварително обявяване на критериите за оценяване във всички специалности и дисциплини в Исторически факултет.

Студентите от отделните **специалности** не се различават значимо по отговорите на този въпрос. Няма статистическа зависимост на получените отговори и от **курса** на обучение, и от успеха на анкетираните. **Посещаемостта** (включването) в учебните занятия, както и **трудовата заетост** на студентите също не диференцират отговорите на въпроса дали преподавателите разясняват предварително критериите за оценка на знанията.

Друг важен елемент за справедливото и отговорно оценяване на знанията във висшите училища е **нетърпимостта към преписване**. В повечето реномирани европейски университети съществуват компютърни системи, които проверяват студентските работи за плагиатство. Стъпка в положителна посока за Исторически факултет би било предварителното запознаване на студентите какво ще последва, ако използват нечестни начини за получаване на високи оценки. По-големия дял студенти са декларирали, че всички преподаватели разясняват какви действия биха предприели срещу преписващите. Не всички преподаватели, обаче, отделят време да обяснят на своите студенти какви санкции биха последвали при акт на преписване. Малко над две пети е делът на бакалаврите, споделили, че само някои от преподавателите правят това, а близо една пета заявяват, че никой от преподавателите не разяснява предварително наказанията.

Таблица 18

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОТГОВОРИТЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ НА ВЪПРОСА
РАЗЯСНЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ПРЕДВАРИТЕЛНО САНКЦИИТЕ ПРИ
ПРЕПИСВАНЕ (В%)

Разясняват ли преподавателите санкциите при преписване:	%
Да, всички преподаватели	41,7
Само някои преподаватели	40,6
Никой от преподавателите	17,7
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

И тук няма статистически значими различия в отговорите на този въпрос на студентите от различните по **специалности, курсове, среден успех и посещаемост** на учебните занятия.

Представата на студента за това дали знанията му са обективно оценени е в основата на удовлетвореността му от учебния процес. В този смисъл са важни и

студентските мнения за това дали използваните различни **методи на оценяване** адекватно отразяват резултатите от обучението и получените знания. Процесът на оценка е част от цялостната система на преподаване и възможностите за оптимизирането му могат да повлияят значимо на мотивацията и усвояването на знания от страна на студентите. В таблица 19 са представени средните оценки на респондентите за използваните методи на оценяване, подредени по низходящ ред.

Таблица 19

ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА ИЗПОЛЗВАНИТЕ МЕТОДИ НА ОЦЕНЯВАНЕ
(СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

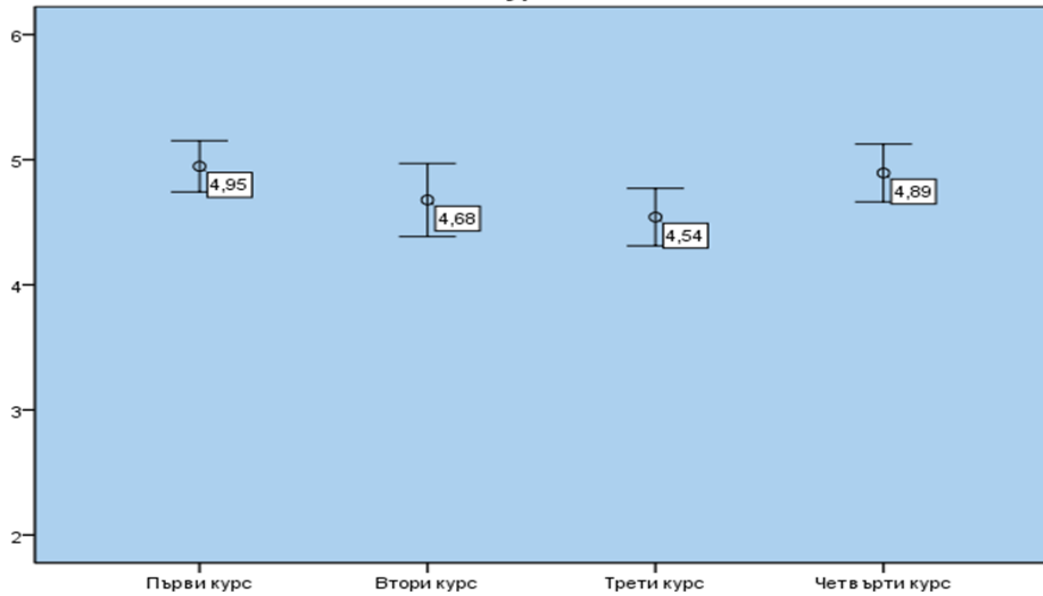
Използвани методи на оценяване	Средна оценка	Стандартно отклонение
Писмени работи	5,07	0,86
Финален писмен изпит	5,07	0,95
Текуща оценка за участие в учебните занятия	5,04	1,00
Финален устен изпит	4,94	1,15
Тестове	4,76	1,02

Според анкетиранияте студенти писмените работи и финалният писмен изпит са методите, които най-адекватно оценяват знанията, придобити в процеса на обучение. Текущата оценка за участие в учебните занятия също е оценена добре от бакалаврите на Исторически факултет. Отново използвахме дисперсионен анализ, за да проверим как се влияят мненията на студентите за методите на оценяване на техните знания от различните характеристики на студентската съвкупност. **Специалността**, която изучават и **средния успех** не диференцират значимо мненията на студентите.

Курсът на обучение влияе единствено върху мнението на студентите за *тестовете* като средство за проверка и оценяване. Те са по-предпочитан метод на оценяване сред първокурсниците и четвъртокурсниците. При трети курс е най-ниската оценка за този метод.

Графика 35

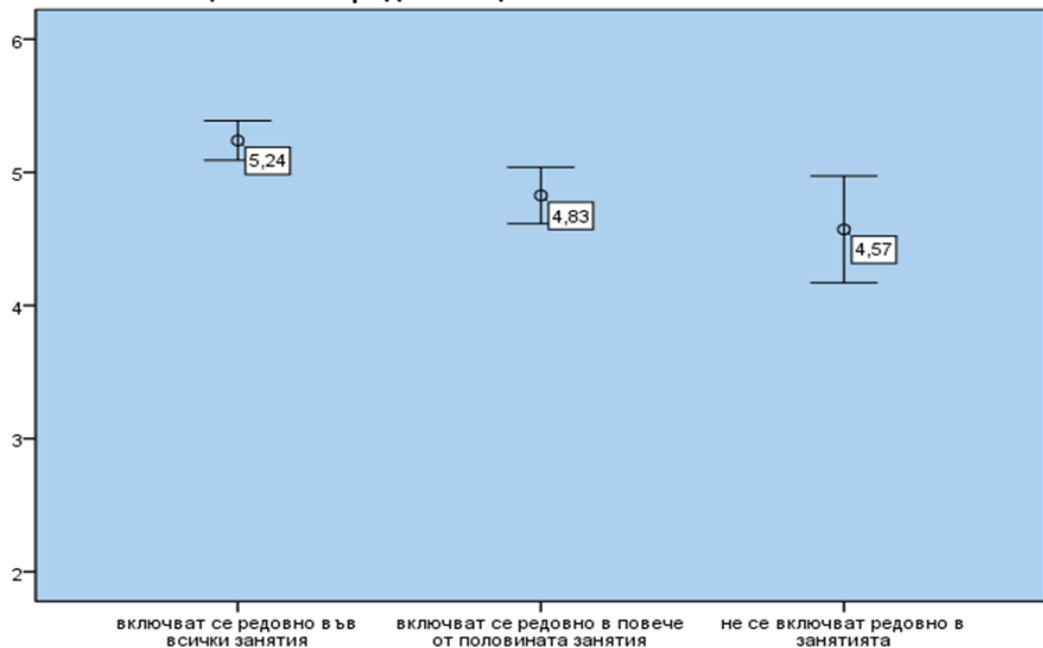
Средна оценка и стандартно отклонение на метода за оценяване "Тестове" по курс

Редовното посещаване на учебни занятия повишава доверието на студентите в текущата оценка за регистриране на напредъка им в процеса на обучението. В групите на редовните студенти оценката за този метод е по-висока от оценката в групите на непосещаващите редовно занятия.

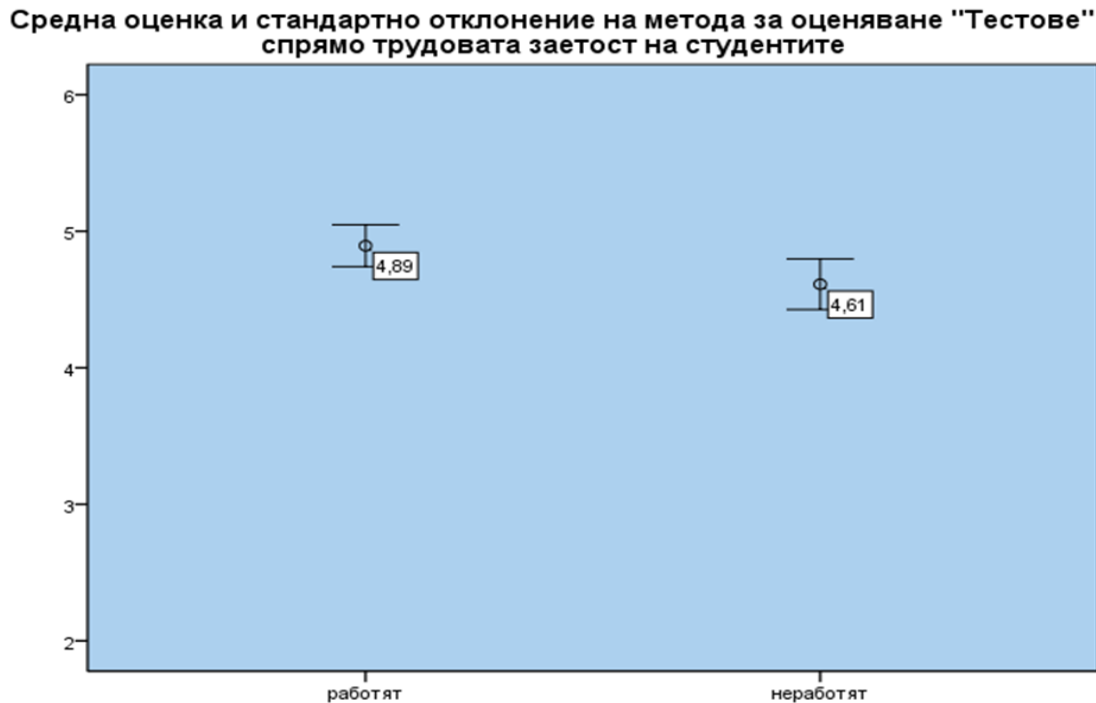
Графика 36

Средна оценка и стандартно отклонение на метода за оценяване "Текуща оценка" според посещаемостта на занятията

От това дали **работят или не** по време на своето следване се влияе оценката на бакалаврите към *тестовите* като средство за оценяване. Сред работещите студенти този метод за оценяване е по-предпочитан спрямо неработещите им колеги.

Графика 37

Следваща стъпка в анализа, след установяването на мненията на студентите за различните методи за оценка на постиженията в учебния процес, е да проучим какво мислят те за собствените си оценки – съответстват ли на знанията им и на усилията, които влагат. Представата на студентите за това как са оценени знанията им по време на изпитите е резултат и отразява взаимодействието на различни фактори – предварителното разяснение от преподавателите на критериите за оценяване, използваните методи на оценка, личната ангажираност на студентите в учебния процес и усилията, които те влагат в него. Тази представа е важна за студента, защото го мотивира да влага усилия за усвояване на знанията. На таблица 20 са представени общите резултати от мненията на анкетираните студенти за **обективността на получените от тях до този момент оценки**. Като цяло малко повече от една четвърт от студентите нямат съмнения, че знанията им са били обективно оценени. Най-голямата група студенти смятат, че са получили адекватна на знанията си оценка. Единици от анкетираните са недоволни от оценяването по всички дисциплини.

Таблица 20

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА КАК ПРЕЦЕНЯВАТ ОЦЕНКИТЕ СИ ОТ ИЗПИТИТЕ (В %)

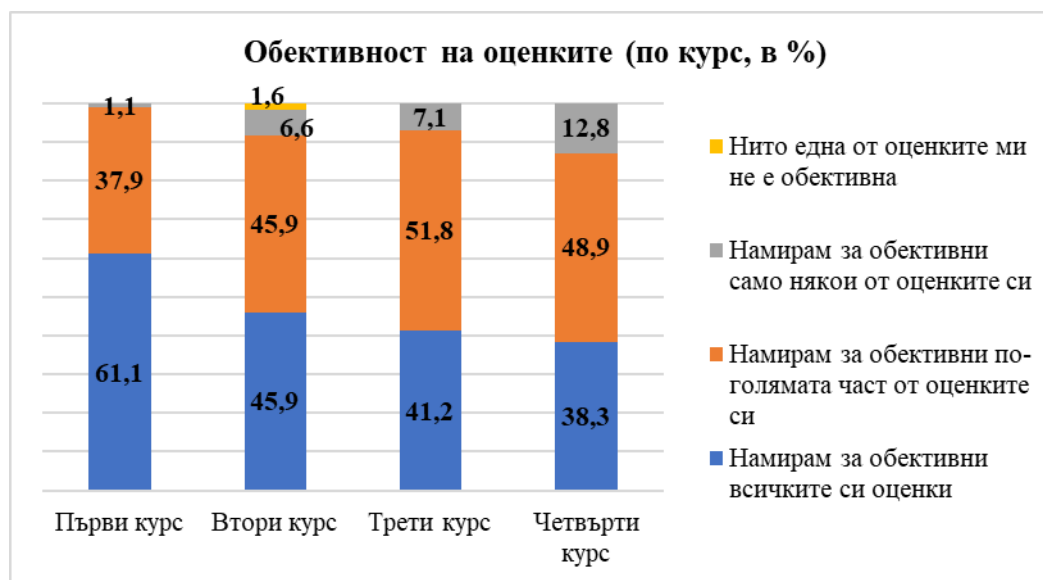
Как преценяват оценките си от изпитите:	%
Намирам за обективни всичките си оценки	48,3
Намирам за обективни по-голямата част от оценките си	45,5
Намирам за обективни само някои от оценките си	5,9
Нито една от оценките ми не е обективна	0,3
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Не се наблюдават статистически значими различия в оценката на студентите по **специалност, среден успех, посещаемост** на учебните занятия и **трудова ангажираност**. И при четирите посочени фактора, най-много са натрупаните дялове на студентите, посочили, че обективността на оценките им е валидна за повечето дисциплини.

Единствено **курсът** на обучение е от значение за представата за справедливост на процеса на оценяване на знанията. Студентите, които не се съмняват в обективността на оценките си, са основно сред студентите в първи курс. В четвърти курс, обаче делът на тези студенти е намалял почти наполовина, а се е увеличил делът на тези, които смятат, че само някои от оценките им са обективни.

Графика 38

Значимостта на обективното оценяване като индикатор за качеството на образованието и за удовлетвореността на студентите от него е голяма. Убедително

мнозинство от 93,8% от анкетиранияте студентите в Исторически факултет застъпва мнението, че оценките по всички или по повече от половината от учебните дисциплини са обективни. Но фактът, че има и студенти, които се притесняват, че знанията им не получават адекватна оценка по значителна част от изучаваните дисциплини изисква допълнителен анализ за идентифициране на проблемите. Понякога въпросът за обективността на оценяването може да се реши и с по-добра мотивировка от страна на преподавателите на поставяните оценки.

3.2.4. Включване на студентите в научноизследователска работа

Важен аспект на дългосрочната интеграция в професионалната общност в изучаваната област е запознаването с нови научни тенденции чрез включване в научноизследователската работа на Университета. Посоченият от анкетиранияте студенти личен опит от обучението от гледна точка на **участие в научноизследователска работа** е обобщен в таблица 21.

Таблица 21

УЧАСТИЕ НА СТУДЕНТИТЕ В НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА РАБОТА

Форми на научноизследователска работа	%
Изследователски проект на СУ	-
Изследователски проект на друга институция	6,5
Научни конференции (семинари)	7,6
Публикации по специалността	1,7
Досега не съм участвал/а	85,7
ОБЩО	101,6

Забележка: Сборът на процентите надхвърля 100, защото въпросът позволява повече от един отговор.

Болшинството от респондентите в Исторически факултет все още не са се включвали в каквато и да е форма на научноизследователска дейност. Малко над една пета от участвалите в анкетата студенти са посочили участие в някакви прояви на научноизследователска дейност. Най-голям е делът на участвалите в научни конференции (семинари). Вероятно пандемията е оказала влияние и върху тези активности, защото включването на студенти в изследователска работа предполага повече лични контакти.

Данните от изследването показват значимо влияние върху участието в изследователски дейности единствено при **курса на обучение**. С преминаване в по-горен курс нараства делът на посочвалите, че са били включени във форми на научна работа, но той е най-голям сред третокурсниците.

По-често участие в научноизследователски дейности са вземали студентите в специалностите „Етнология“ и „Археология“. Заслугата за това вероятно е на преподавателския състав на тези специалности, тъй като именно преподавателите са в основата на привличането на студентите и мотивирането им да се занимават с наука.

Средният успех не е значим фактор за включване в научна работа. Това е добър индикатор защото чрез участие в научни проекти се развиват умения за професионална работа и като цяло се повишава качеството на образованието.

Работещите студенти успяват да организират времето и задачите си така, че да изпълняват и дейности, свързани с участие в научни разработки. Те по-често са посочвали, че са участвали във форми на научноизследователска дейност.

По желание на деканското ръководство проверихме нагласите на студентите в Исторически факултет към **участието им в международната програма "Еразъм +"**. Програмата " Еразъм +" дава възможност на студентите да прекарат определен период на обучение, практика или стаж в друга европейска страна - участничка в програмата. Възможностите, които предлага програмата са безспорни и ползата от тях започва да се разбира от бъдещите бакалаври - историци. В своето мнозинство, студентите са декларирали бъдещи намерения да се включат в тази програма. На този етап, обаче, е малък делът на студентите, които са били част от "Еразъм +". Кандидатствалите към момента на провеждане на изследването и неодобрените по програмата са единици. Делът на заявителите, че нямат интерес към "Еразъм+" е почти две пети. В този смисъл, ръководството на факултета би могло да работи в посока популяризиране и разясняване на шансовете, които дава участието на студентите в програмата "Еразъм +". Данните с процентните разпределения на въпроса "Били ли сте на обучение в друг университет по програмата "Еразъм+" са отразени в таблица 22.

Таблица 22

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА БИЛИ ЛИ СТЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОГРАМАТА "ЕРЗЪМ+" (В %)

Били ли сте на обучение по програмата "Еразъм+:	%
Бил(а) съм	1,7
Кандидатствах, но не бях одобрен	0,3
В момента кандидатствам	0,7
Не съм, но имам намерение да се кандидатствам в бъдеще	58,0
Нямам интерес към програмата	39,2
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Неравномерното разпределение по този въпрос не позволява да търсим съществени различия в отговорите на студентите. Само ще отбележим, че участвалите

вече в програмата студенти са най-често от специалностите "История и геополитика на Балканите", "История и философия" и "История". Заявилите интерес на последващ етап към програма "Еразъм +" са предимно студенти от началните курсове. Нямащите желание да се включат по "Еразъм+" са предимно от "Етнология" и "Архивистика и документалистика", най-често четвъртокурсници.

3.3. Мнения на студентите за основните проблеми, съпътстващи обучението им в Исторически факултет

По време на следването си всички студенти се сблъскват с едни или други проблеми. За мнозинството от студентите в Исторически факултет на Софийския университет обаче е сигурно, че няма **ситуации, които да създават постоянно проблеми**. Най-често посочвани като постоянен проблем (с дялове около една десета) са намирането на посочени информационни материали в електронни бази данни и внесени или невнесени оценки в системата СУСИ. Конкретните данни са на таблица 23.

Таблица 23

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ПРОБЛЕМИТЕ, КОИТО СРЕЦАТ В ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ (%)

Ситуации	Постоянно	В много случаи	В някои случаи	Не съм имал(а) трудности	Не се отнася до мен	ОБЩО
Технически трудности за включване в дистанционните занимания	5,6	15,3	49,3	25,0	4,9	100,0
Намиране на посочената литература в библиотеките на факултета	6,9	17,7	39,9	30,2	5,2	100,0
Намиране на посочени информационни материали в електронни бази данни	10,4	18,1	36,1	30,2	5,2	100,0
Спазване на приемното време от хабилитираните преподаватели (доценти и професори)	5,9	8,0	21,5	47,6	17,0	100,0
Спазване на приемното време от асистентите	6,6	5,6	18,1	52,1	17,7	100,0
Подготовка за изпитните сесии	8,0	13,5	36,5	38,5	3,5	100,0
Настаняване в студентско общежитие	4,5	3,5	8,0	24,7	59,4	100,0
Внасянето на семестриалните такси	5,6	4,2	13,5	66,3	10,4	100,0
Записване за нов семестър	6,6	4,2	12,5	70,5	6,3	100,0

Записване и отписване за избираеми дисциплини	5,6	4,5	12,8	53,8	23,3	100,0
Внесени (невнесени) оценки в Главната книга	4,2	4,5	16,0	58,7	16,7	100,0
Внесени (невнесени) оценки в системата СУСИ	9,0	6,9	27,1	49,7	7,3	100,0
Контакти с Деканското ръководство на Факултета	6,6	4,5	9,4	51,7	27,8	100,0
Контакти с ръководството на катедрата (специалността)	6,3	5,6	12,5	54,9	20,8	100,0
Контактите със секретарите на катедрите	8,7	4,5	11,8	56,6	18,4	100,0

За да проверим дали има различие в мненията за проблемите, които срещат по време на обучението си студентите от различните специалности, обединихме отговорите „Постоянно“ и „В много случаи“ в една група на често имащи трудности в дадените ситуации студенти. Студентите от различните **специалности** се различават в честотата на посочване на проблеми, свързани с *технически трудности за включване в дистанционните занятия, спазването на приемното време на хабилитираните преподаватели, записването и отписването на избираеми дисциплини, внесени/невнесени оценки в Главната книга и СУСИ.*

Технически трудности за включване в дистанционните занимания са декларирани по-често от колегите си, че имат в специалностите "Етнология и културна антропология" и "История и философия". И ако при "Етнология и културна антропология" на тази оценка трябва да се гледа като ориентировъчна, предвид малкия брой анкетирани от специалността, големият дял на често имащи проблеми от техническо естество, натрупан при "История и философия" е притеснителен.

Графика 39

Спазването на приемното време от хабилитираните преподаватели е посочвано най-често като проблем от студентите в специалностите „История и философия“ и „История“.

Графика 40

Записването и отписването на избираеми дисциплини явно е създавало проблем на по-голямата част от анкетиранияте студенти по „История и философия“.

Графика 41

Внесени или невнесени оценки в Главната книга най-често е създавало проблеми на студентите по „История и география“ и "Хебраистика". Студентите от „История и философия“ са посочвали най-често като проблем *внесянето/невнесянето на оценки в системата СУСИ*. Специалност „История и геополитика на Балканите“ е добрия пример във факултета по отношение на коректното нанаяне на оценките в Главната книга и СУСИ.

Като цяло по специалности дяловете „Често срещан“ за който и да е проблем не надхвърлят две пети от анкетираните. Изключение са ситуациите „Технически трудности за включване в дистанционните занимания“ (която вече описахме по-горе), „Намиране на посочени информационни материали в електронни бази данни“ (44,8%), „Настаняване в студентско общежитие“ (42,9%) и „Контакти с Деканското ръководство на Факултета“ (43,8%). Всички изброени проблеми са изпитвани от студентите на една специалност - "История и философия". Ръководството на специалността трябва да анализира конкретно причините за това, като разговаря със студентите си.

Логично продължение в анализа, след разглеждане на ситуациите, които създават проблеми на студентите в учебния процес, е да проучим какви според тях са **причините, поради които техни колеги отпадат от специалността.**

Таблица 24

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА КАКВИ СА ПРИЧИНИТЕ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТТА НА НЯКОИ
ОТ КОЛЕГИТЕ ИМ (В %)

Какви са причините, поради които някои колеги отпадат от специалността:	%
Намират си работа, за която не им е необходима диплома за висше образование	35,8
Отиват да учат или работят в чужбина	18,4
Губят интерес към специалността	64,9
Имат много невзети изпити	43,4
Преместват се в друга специалност	46,5
Преместват се в друг университет	24,7
ОБЩО	233,7

Забележка: Сборът на процентите надхвърля 100, защото въпросът позволява повече от един отговор.

Основната причина, поради която колегите им отпадат в годините на следване, според анкетираните е загубен интерес към специалността. На второ място като причина е изтъкван факта, че някои от колегите им се преместват в друга специалност, а на трето - натрупани невзети изпити. И трите посочвани най-често причини са обезпокоителни от гледна точка на получаваното образование. Първите две са показател за разминаване в очакванията, които имат студентите, записвайки съответната специалност, а последната - за трудността, които изпитват по време на следването си в Софийски университет.

При две от причините за отпадане от следването **специалността** диференцира студентските мнения - *загубата на интерес към нея* и *много невзети изпити*. Най-често студентите от "Хебраистика", "Археология", "История и чужд език" и "История и геополитика на Балканите" са посочвали като причина за отпадане от специалността при колегите си това, че *губят интерес към нея*. Само при две специалности делът на изтъквалите тази причина като повод за прекъсване на следването е под 50,0% - "История и география" и "Етнология". *Натрупаните неуспешно положени изпити* са посочвани като причина от половината и повече от половината анкетираните в специалностите "Етнология", "Архивистика и документалистика", "Археология" "История и философия" и "Хебраистика".

Курсът разделя мненията на студентите при изтъкване на причината "*имат много невзети изпити*". Тази причина за отпадане от специалността е изтъквана най-вече от четвъртокурсниците.

Много невзети изпити е и единствената причина, при която се разделят мненията на студентите според **средния им успех** от следването. Тя е изтъквана най-често от бакалаврите в групата с успех от 5,00 до 5,49.

3.4. Оценки на студентите за резултатите от обучението

Оценките на студентите за резултатите, които постигат по време на обучението са показателни за качеството на образователния процес и за усилията на всеки студент в него. Тези оценки се базират на представата на анкетираните за дължимите знания и умения, които специалистът в сферата, в която се обучават трябва да притежава. На анкетираните студенти предложихме да оценят по скала от 2 до 6 как обучението по специалността допринася за придобиването на професионални знания и практически умения по няколко критерия, подбрани така, че да описват основните професионални и личностни характеристики, необходими за професионална

реализация и очаквани като резултат от завършено висше образование. Данните за средните оценки по низходящ ред на участвалите в изследването за това, до каква степен обучението по специалността е допринесло да развият определени професионални и личностни характеристики, са представени на таблица 25.

Най-високото постижение за студентите в Исторически факултет, заявено и с голямо единодушие е, че по време на обучението са усвоени *специализирани знания в конкретната област*. Широкото познаване на професионалната област също се оценява високо и единодушно от респондентите.

Таблица 25

ОЦЕНКИ НА СТУДЕНТИТЕ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ИМ (СРЕДНИ ОЦЕНКИ)

Резултати от обучението	Средна оценка	Стандартно отклонение
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	5,05	0,86
Широко познаване на професионалната област	5,00	0,84
Развиване на положителни качества (като отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	4,79	1,06
Изграждане и развитие на практически професионални умения	4,75	1,01
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	4,71	1,10
Изграждане на мотивация за работа по специалността	4,66	1,07
Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	4,66	1,09
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	4,64	1,12
Изграждане на умения за работа в екип	4,51	1,16
Придобиване на знания, които могат да бъдат прилагани и в чужбина	4,48	1,19
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	4,45	1,17
Развиване на чуждоезикови умения	4,01	1,33

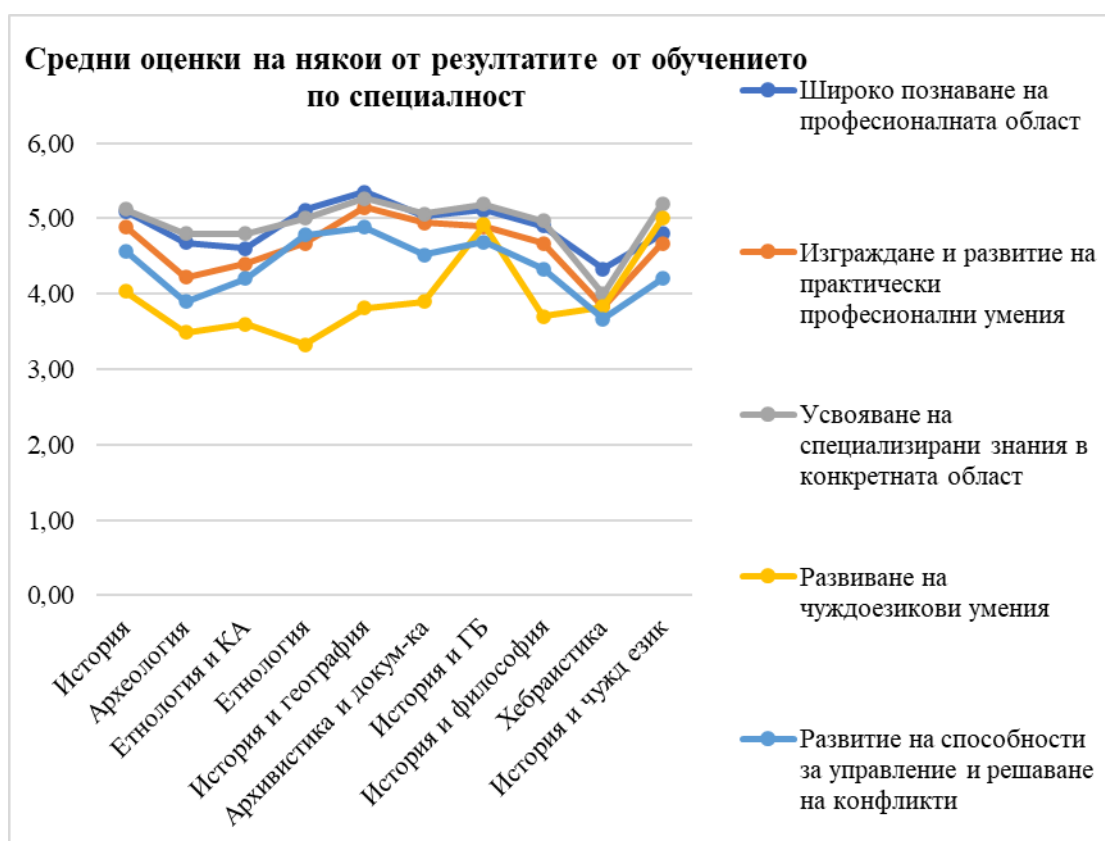
Добър показател за качеството на обучението в Исторически факултет е фактът, че студентите оценяват сравнително високо и умения, които са особено ценени на пазара на труда – т. нар „меки“ или транзитивни умения. „Развиване на положителни качества“ и „креативно мислене“ и "изграждане на мотивация за работа по специалността" са в горната част на таблицата. Тези умения се развиват непрекъснато в процеса на работа, но фактът, че студентите оценяват обучението като изграждащо такива качества и умения е индикатор с голямо положително значение за качеството на образователния процес в Исторически факултет на Софийския университет.

Най-ниска е оценката за чуждоезиковите умения, които са застъпени по различен начин в учебните планове на отделните специалности. Сравнително по-ниска е оценката за развитие на способностите за управление и решаване на конфликти.

Приложимостта на образованието в международен план също е в долната част от таблицата. В съвременното глобално информационно общество, където професионализмът се измерва в международни стандарти, качеството на образованието включва сравнимост и конкурентност с международни образователни, научни и експертни институции. В тази връзка акцент върху чуждоезиково обучение и съобразяване на учебните планове с развитието на експертната област в световен мащаб са важни за специалностите от Исторически факултет, а и в Университета като цяло.

Студентите от отделните **специалности** на факултета оценяват различно значимостта на постиганите резултати по отношение на *широкото познаване на професионалната област, изграждането и развитието на практически професионални умения, усвояването на специализирани знания в съответната област, развиване на чуждоезикови умения и развитието на способностите за управление и решаване на конфликти.*

Графика 43

Широкото познаване на професионалната област е най-високо оценено от студентите по „История и география“ (5,35). Сравнително по-високи са и оценките за

развиването на това умение сред студентите по „История и геополитика на Балканите“, „Етнология“ (5,11) и по "История" (5,10). Най-ниска е оценката на запознатостта на дейността в професионалната област е сред студентите по „Хебраистика“ (4,33).

Най-високо оценяват *практическите си професионални умения* студентите от специалност „История и география“ (5,15), а най-ниско – изучаващите специалност „Хебраистика“ (3,83).

Усвояването на специализираните знания в тяхната област е получило най-висока средна оценка - 5,27 от студентите на специалност "История и география". Най-ниска оценка на този резултат са дали бакалаврите от "Хебраистика" - 4,00.

Логично студентите от специалност "История и чужд език" дават най-високите средни оценки на *чуждоезикови умения по време на следването* - 5,00. При тях обаче обучението по един език е част от задължителните дисциплини, което вдига нивото на подготовка по този език. Сравнително добри оценки този резултат е получил и при специалностите "История и геополитика на Балканите" (4,92) и "История" (4,03). При всички останали специалности оценката за този резултат от обучението е под 4,00. Най-ниско той е оценен от студентите по „Етнология“. Чуждоезиковото обучение не е част от учебните планове на повечето специалности, но всички те са включили обучение по чужд език като избираеми или факултативни дисциплини, за да създават условия на студентите си да се обучават. За да е висока удовлетвореността на студентите по този показател, те самите трябва да са високо мотивирани да изучават чужди езици.

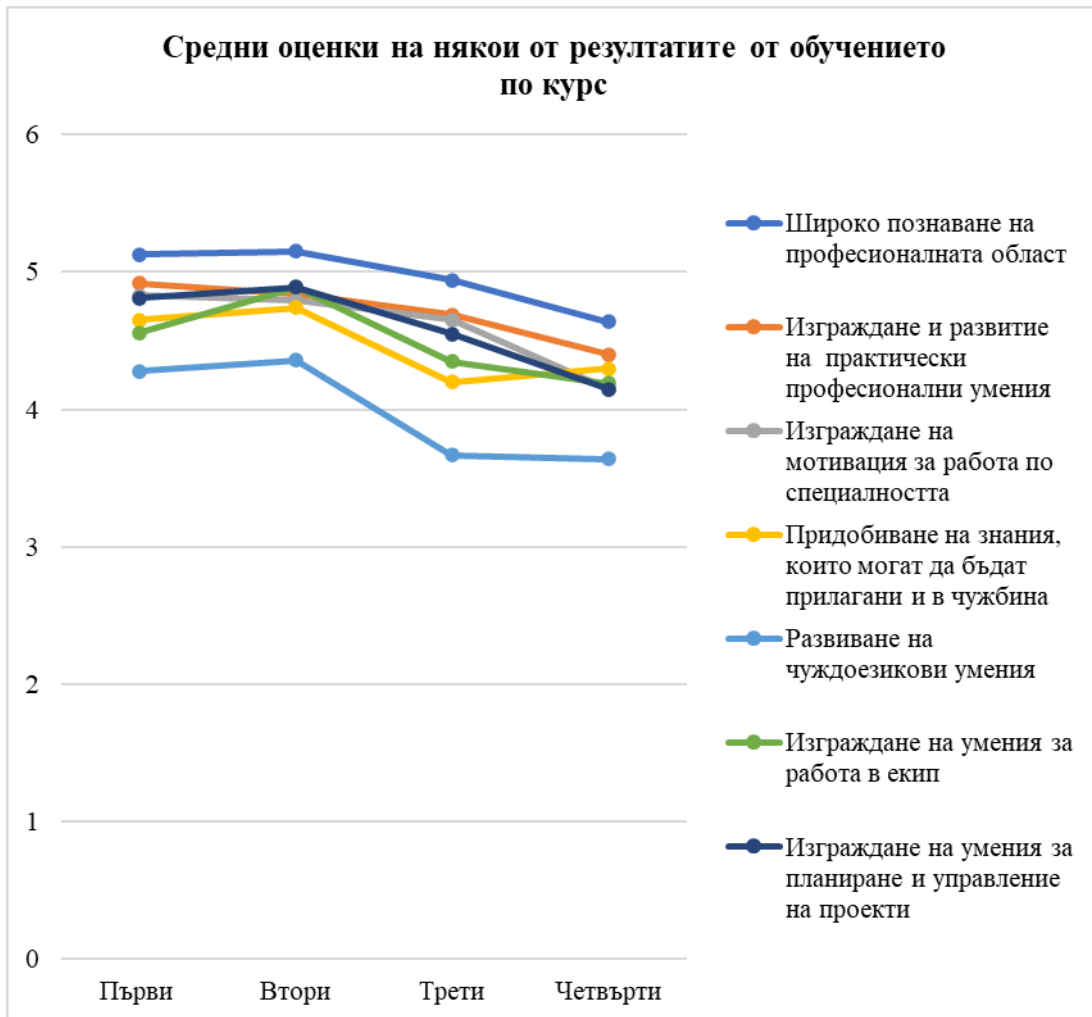
Данните от изследването показват, че от *развиването на способностите за управление и решаване на конфликти* са сравнително доволни студентите по „История и география“ (4,88). С близо една единица е по-ниска средната оценка за това умение сред студентите по „Хебраистика" (най-ниската за този резултат от обучението).

Студентите с различен **успех** оценяват относително еднакво предложените резултати от обучението.

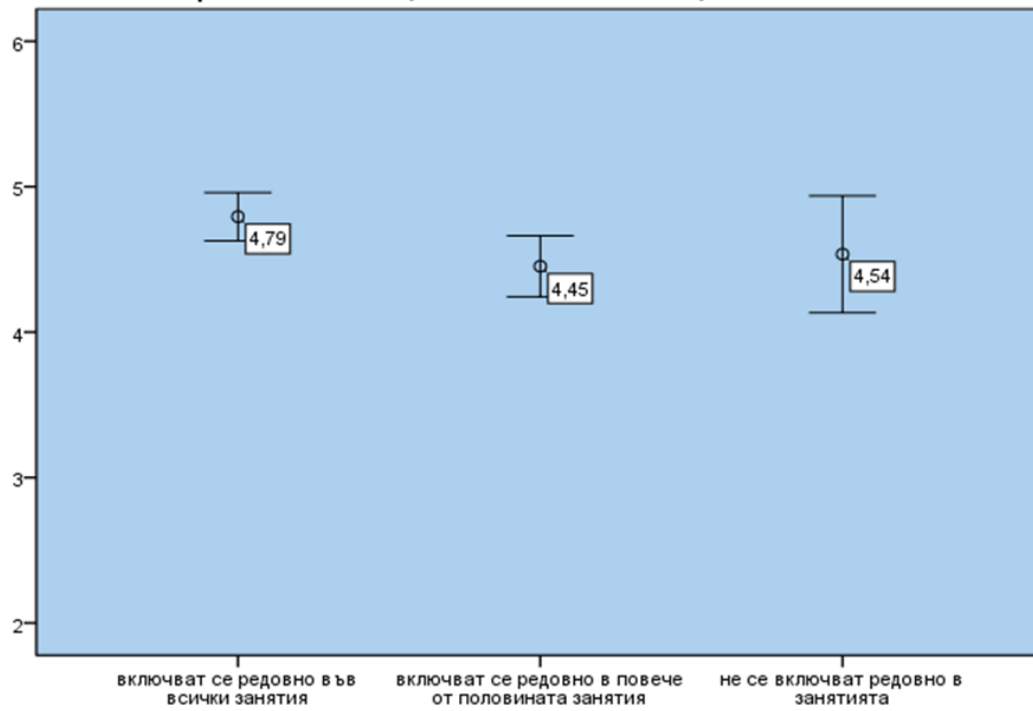
Курсът на обучение дава значими различия в оценката за седем от заложените в анкетната карта 12 резултата от обучението. При резултатите: "*изграждане и развитие на практически професионални умения*" и "*изграждане на мотивация за работа по специалността*" с преминаването в по-горен курс на обучение намалява средната оценка за постигания резултат. Този факт показва, че с напредване на процеса на обучение започва известно разочарование у анкетиранияте и се появяват съмнения в качеството и ефективността на полученото образование. При "*широко познаване на професионалната област*", "*развиване на чуждоезикови умения*", "*изграждане на*

умения за работа в екип" и "изграждане на умения за планиране и управление на проекти" средните оценки на второкурсниците са най-високи и надвишават дори тези, поставени от студентите от първи курс. При резултатът от обучението "придобиване на знания, които могат да бъдат прилагани и в чужбина" отново най-високата оценка е поставена от второкурсниците, но най-ниската оценка не е традиционно при четвъртокурсниците, а е дадена от бакалаврите в трети курс.

Графика 44

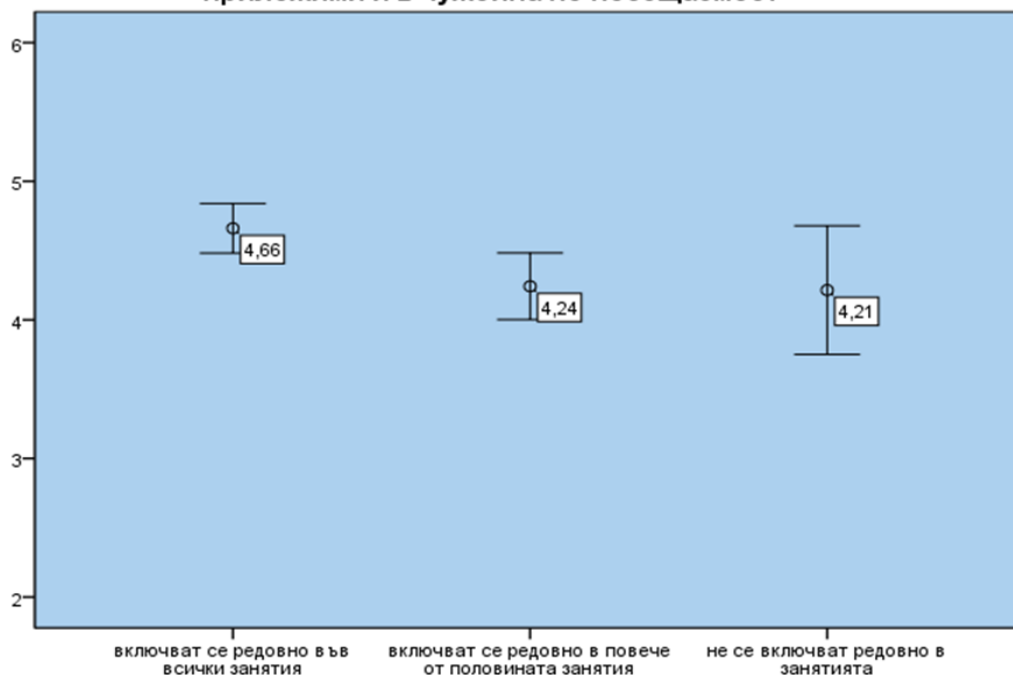

Влияние върху оценката на анкетираните студенти за някои от резултатите от обучението оказва и **посещаемостта на учебните занятия**. Статистически значими са различията при оценките за два резултата от обучението - *изграждане на мотивация за работа по специалността* и *придобиване на знания, които могат да бъдат прилагани и в чужбина*.

Средни оценки и стандартно отклонение за изграждане на мотивация за работа по специалността по посещаемост

На графики 45 и 46 се вижда, че студентите, посещаващи редовно занятията по всички учебни дисциплини са давали най-високите оценки за резултатите от обучението.

Средни оценки и стандартно отклонение за придобиване на знания, приложими и в чужбина по посещаемост

3.5. Нагласи за професионална реализация

Представата на студентите за качеството на получаваното образование рефлектира върху **плановете им за професионална реализация след края на обучението**. На въпрос за плановете им за работа 60,4% от анкетиранияте студенти заявяват, че ще търсят работа в областта на получаваното образование. Тази нагласа на голям дял от студентите за работа по специалността говори за положителната им оценка за конвертируемостта на получените знания на пазара на труда. Работа в каквато и да е област биха започнали 14,9% от анкетиранияте.

Таблица 26

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА КАКВИ СА ПЛАНОВЕТЕ ИМ ЗА РАБОТА (В %)

Какви са плановете за работа:	%
Ще търсят работа по специалността	60,4
Ще търсят работа в която и да е област	14,9
Ще продължат с работата, която имат в момента	6,6
Още нямат планове	18,1
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

За някои от студентите в Исторически факултет професионалната реализация е започнала още по време на следването. Вече посочихме, че близо една десета от анкетиранияте студентите **работят** по специалността. От тях 12,5% възнамеряват да запазят работата си, а близо две трети ще търсят нова работа по специалността, разчитайки на по-добрата си професионална подготовка след приключване на следването. Повече от половината неработещи студенти също си представят професионалната си дейност в полето на изучаваната специалност.

Специалността, която изучават не влияе върху намеренията на анкетиранияте студенти за бъдеща професионална реализация.

Желанията и плановете на студентите за професионална реализация не се влияят и от **средния успех** на анкетиранияте.

3.6. Удовлетвореност на студентите от изучаваната специалност

Удовлетвореността на студентите от обучението в Университета се формира и на базата на общата им оценка за **качеството на преподаването в изучаваната специалност**. Запитахме анкетиранияте удовлетворени ли са от качеството на преподавателската работа в специалността, която изучават. Представените на таблица 27 данни демонстрират една висока оценка на анкетиранияте за преподаването. Удовлетворените от преподаването са над четири пети от всички анкетирани студенти, като близо една трета са заявили удовлетвореност от преподаването по всички дисциплини. Неудовлетворените от преподавателската работа сред анкетиранияте студенти са единици. Отговорите на този въпрос показват, че студентите оценяват индивидуално работата на своите преподаватели.

Таблица 27

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА ВЪПРОСА УДОВЛЕТВОРЕНИ ЛИ СА ОТ КАЧЕСТВОТО НА ПРЕПОДАВАТЕЛСКАТА РАБОТА (%)

Удовлетворени ли сте от качеството на преподаване:	%
Удовлетворени от качеството на преподаване по всички учебни дисциплини	31,6
Удовлетворени от качеството на преподаване по повече от половината от учебните дисциплини	53,5
Удовлетворени от качеството на преподаване по по-малко от половината от учебните дисциплини	12,8
Изобщо не са удовлетворени от преподаването в специалността, която изучавам	2,1
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Специалността, която изучават не диференцира значимо студентските оценки. **Успехът** на студентите не е фактор, който влияе върху оценките им за преподаването. Влияние върху оценките не оказват и **курсът** на обучение, и **редовността в посещаването на занятия**.

Най-общ косвен индикатор за удовлетвореността от следването в избраната специалност е готовността на студентите да **повторят своя избор, ако сега се явяват на кандидатстудентски изпит**. От тази гледна точка може да се направи извод, че студентите в Исторически факултет са удовлетворени от следването си. Повече от половината биха избрали същата специалност, ако трябва сега да повторят избора си. Една десета биха избрали близка до изучаваната специалност. Различна специалност, което би могло да се дължи и на недостатъчна удовлетвореност от образователния процес биха избрали 15,3% от студентите. Във всички случаи обаче Софийския университет е място без конкуренция за получаване на висше образование. Опциите за обучение извън Университета са избирани от много малки дялове от анкетираниите.

Данните, получени от отговорите на въпроса коя специалност ще посочат на първо място, ако сега се явяват на приеман изпит са представени на таблица 28.

Таблица 28

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ИЗРАЗЕНАТА ОТ ТЯХ ГОТОВНОСТ ЗА ПОВТОРЕН ИЗБОР НА ИЗУЧАВАНАТА СПЕЦИАЛНОСТ (В %)

Коя специалност ще посочите на първо място, ако сега се явявате на приеман изпит:	%
Тази, по която се обучават в момента в СУ	59,4
Тази, по която се обучават в момента, но в друг университет	4,2
Близка до тази, по която се обучават в момента в СУ	11,1
Близка до тази, по която се обучават в момента, но в друг университет	1,7
Различна от тази, по която се обучават в момента в СУ	15,3
Различна от тази, по която се обучават в момента и в друг университет	5,9
Не биха кандидатствали никъде	2,4
ОБЩО	100,0

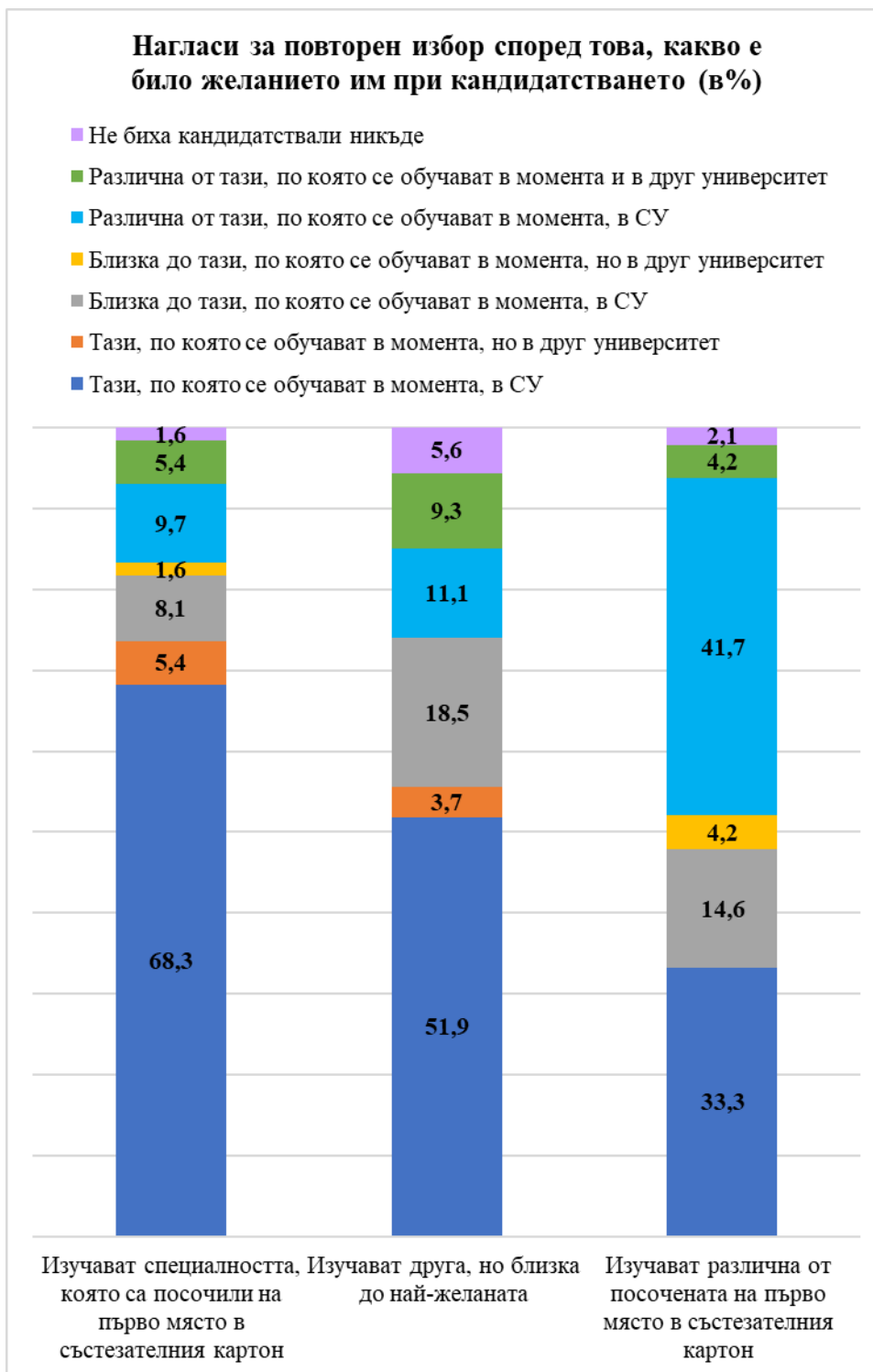
Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

Специалността, която изучават не диференцира значимо студентските мнения за това, дали биха повторили избора си, ако кандидатстват сега. **Средният успех** на студентите и **редовността в посещаването** на учебни занятия не влияят върху нагласата за повторен избор на специалност. **Курсът** влияе върху нагласата, като с преминаване в по-горен курс намалява дялът на тези, които биха избрали същата специалност. **Трудовата ангажираност** на студентите също оказва влияние при

мнението за повторен избор - неработещите студенти са с по-голям дял при нагласата за същия избор на специалност.

Нагласата за повторен избор на изучаваната специалност се влияе най-вече (коефициентът на Крамер е 0,291) от това колко желана е била специалността по време на кандидатстването.

Графика 47

Две трети от анкетиранияте, които са я били посочили на първо място, сега биха повторили този избор, т.е. те следват желаната специалност и са доволни от обучението си. Обучението е създадо интерес при повече от половината от тези, които са имали друго, но близко желание и сега те биха избрали именно специалността, в която се обучават в момента. Сред тези, които са имали различно желание, този дял е една трета. Тези резултати показват, че за голяма част от анкетиранияте студенти в Исторически факултет обучението удовлетворява представите и очакванията им, формира интереси и ги мотивира да избират поле за професионална реализация, което и е индикатор за високо качество на образователния процес.

3.7. Епидемиологичната обстановка и мненията на студентите за взетите мерки и последствията в обучението

Новата обстановка породи и нови въпроси, когато търсим мнението на студентите по отношение качеството на образование. Оценките на студентите, свързани с епидемиологичната обстановка, които анализираме тук касаят предприетите мерки на факултета за опазване здравето на студенти, преподаватели и администрация, техните мнения за това успяват ли лекторите да отговорят на новите изисквания и дали продължителното електронно обучение ще повлияе на резултатите от обучението.

Преди извънредното положение не всички от преподавателите бяха запознати с модерните образователни дигитални платформи и начините на преподаване в тях. Положителните оценки на студентите от Исторически факултет към работата на лекторския състав говорят за адекватни действия от страна на преподавателите. Категорични, че отговорните за обучението им са успели да се пригоят към новите условия на работа са 27,1% от бакалаврите. По-големият дял от студентите смятат, че повечето от техните преподаватели успяват да се справят в настоящата обстановка. Посочвали, че малка част от обучаващите ги показват добра приспособимост към новосъздалата се ситуация са 18,1% от анкетиранияте. "Никой не успява да преподава добре в електронна среда" са давали като отговор 3,8% от респондентите. Разпределение на мненията за това как бъдещите историци оценяват работата на своите лектори в новите условия са визуализирани в таблица 29.

Таблица 29

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД ОТГОВОРИТЕ ИМ НА
ВЪПРОСА УСПЯВАТ ЛИ ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ ДА СЕ СПРАВЯТ С НОВИТЕ,
ИЗВЪНРЕДНИ УСЛОВИЯ НА РАБОТА, БЕЗ ДА СНИЖАВАТ КАЧЕСТВОТО НА
ПРЕПОДАВАНЕТО (В %)

Успяват ли да се справят преподавателите в извънредните условия:	%
Успяват всички	27,1
Успяват повечето от тях	50,0
Успяват само малка част	18,1
Никой не успява да преподава добре в електронна среда	3,8
Не мога да преценя	1,0
ОБЩО	100,0

Забележка: Неотговорилите са 0,0%.

В борбата с пандемията се предприеха мерки за предпазване от вируса, издадени от Министерство на здравеопазването, с които неизбежно трябва да се съобразяват всички. Чувството на сигурност, което носят тези мерки е ключов за спокойното пребиваване на помещенията на Исторически факултет, макар в настоящата обстановка посещаването да не е редовно. Един от новите въпроси в анкетата е свързан именно с преценката на студентите доколко са удовлетворени от действията, целящи запазване на здравето им. В таблица 30 са показани оценките на анкетираниите към основните противоепидемиологични мерки, прилагани в сградата на факултета:

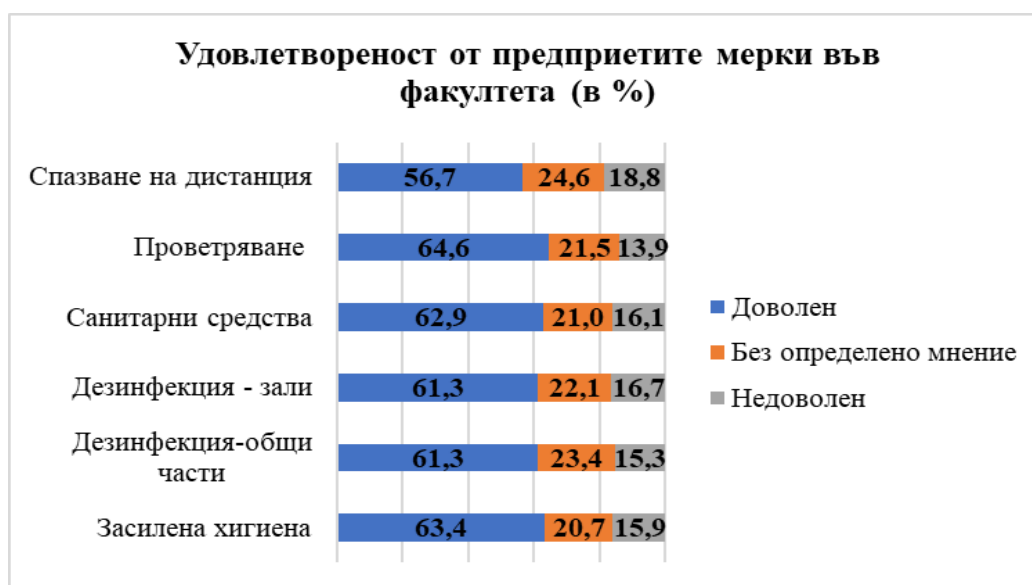
Таблица 30

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА АНКЕТИРАНИТЕ СТУДЕНТИ СПОРЕД УДОВЛЕТВОРЕНОТА ИМ
ОТ ПРЕДПРИЕТИТЕ ПРОТИВОЕПИДЕМИЧНИ МЕРКИ (В %)

Мерки	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не посещавам факултета	ОБЩО
Засилена хигиена	30,6	19,4	16,3	5,9	6,6	21,2	100,0
Дезинфекция на общите части	29,5	17,7	18,1	5,9	5,9	22,9	100,0
Дезинфекция на залите за обучение	30,2	17,0	17,0	6,9	5,9	22,9	100,0
Наличие на санитарни средства	27,8	21,2	16,3	5,2	7,3	22,2	100,0
Често проветряване на помещенията	29,2	20,8	16,7	6,9	3,8	22,6	100,0
Създадена организация за спазване на необходимата дистанция	24,7	19,4	19,1	6,9	7,6	22,2	100,0

Студентите - историци са доволни от предприетите от факултета мерки за ограничаване на заразата. При всички предложени за оценка мерки делът на доволните е в превес. Честото проветряване на помещенията е мярката, чието прилагане е оценено най-високо от бакалаврите. Единствено по-нисък от 60,0% е делът на доволните отношение на спазването на дистанция. На графика 48 могат да се видят разпределенията на оценките на студентите при обединяване на скалата в трите позиции - "доволен" , "без мнение" и "недоволен".

Графика 48

Пандемията от COVID-19 и свързаните с нея извънредни мерки за ограничаване на разпространението на вируса в България доведоха до прекратяване на всички присъствени форми на обучение от март 2020 г. От началото на новата академична година учебният процес беше неколккратно реорганизиран - стартира присъствено, премина през "смесен" тип и продължи от разстояние, в електронна среда. Попитахме студентите от Исторически факултет смятат ли, че продължителното дистанционно обучение би се отразило на резултатите от обучението. Данните от този въпрос са представени в графика 49.

Малко повече от половината студенти смятат, че ако продължи електронната форма като начин на провеждане на занятията, това би се отразило отрицателно на резултатите от обучението. "Оптимисти" по отношение на постиженията в електронното обучение са 20,1%. Само 16,0% от бакалаврите в Исторически факултет смятат, че ефективността на усвояване на материала при двете форми е еднаква. Делът на историците, неуспели да определят в каква посока ще се отрази продължителните онлайн занятия е 13,5%.

Повишаване на качеството на образованието, случващо се в дигитална среда би било крачка в положителна насока, независимо от развитието на епидемиологичната обстановка. От данните по-горе можем да заключим, че студентите оценяват направеното от ръководството на факултета и усилията на преподавателите, които се стараят да отговорят адекватно на предизвикателствата, стоящи пред обучението в новосъздадената обстановка, но не са оптимисти, че качеството на образованието ще се запази, ако то продължи в електонна среда.

3.8. Предложения, забележки и препоръки на студентите към ръководството на Исторически факултет

В анкетната карта на социологическото изследване за качеството на учебния процес в специалностите от Исторически факултет на студентите е предложен **отворен**

въпрос, отнасящ се до предложенията, препоръките и забележките на респондентите към ръководството на факултета. Целта на изследователския екип е да се даде възможност на студентите да изразят непринудено всичко онова, което ги вълнува и се отнася до учебния процес и факултета като цяло.

На тези въпроси студентите не отговарят масово, но те дават възможност на изследователя и възложителя на съответното изследване да получат непосредствена и откровена информация по предмета на изследването. Чрез тези въпроси обикновено се улавят проблеми, които не са предвидени от изследователите, но вълнуват студентите от съответните специалности.

От предложенията и критичните бележки към ръководството на Исторически факултет, отправени от анкетираните студенти, можем да видим, че те имат задълбочено и ангажирано мнение за необходимите промени в учебния процес. Респондентите акцентират върху нуждата от вземане предвид на препоръките, дадени в анкетата, които се отнасят както до съдържанието, така и до организацията и методите на обучение.

Съвсем логично, в настоящата ситуация голямата част от мненията са свързани с **извънредното положение и протичането на обучението** в електронна среда. За изминалата година от началото на пандемията повечето бакалаври имаха възможността да се "пригодят", настроят към "новата реалност", да преценят трудностите и анализират положителните и отрицателните страни от последствията на извънредното положение в академичния живот. В този смисъл, можем да смятаме, че първоначалните страсти са вече затихнали и мненията, изказани от студентите са по-обективни. На база споделеното от бакалаврите на Исторически факултет можем да кажем, че преобладава желанието за връщане към присъствената форма на обучение и изтъкване на отрицателните страни на дистанционната форма - непровеждане на занятия от страна на някои преподаватели, липса на контрол върху протичането на лекции и упражнения, неработещи (с лошо качество) системи и произтичащата от всичко това демотивация на студентите: *(„...Онлайн обучението не само обаче накара старите проблеми да излязат наяве, ами и предизвика появата на нови такива. ...На първо място, бих казала, че може би най-голямото поражение, което нанася дистанционната форма на обучение и то системно е, че се убива всякаква не само мотивация, ами дори едно чисто и просто желание за занимание, с каквото и да е било, свързано с университета..“*, *“...Ами, честно казано, и дисциплината страда от тази форма на обучение. Но, както студентите, така и преподавателите стават все по-незаинтересовани към*

преподаването и особено към тази дистанционна форма на обучение...Все си мисля, че не съм записала тази специалност, нито съм дошла да уча в СУ, нито съм започнала да уча висше образование, за да се САМООБУЧАВАМ!... И смятам, че е разочароващо, изключително дразнещо и демотивиращо да трябва да се самообучавам. Дори няма и да започвам темата с това, че плащаме такси уж за обучение, но за какво наистина?", "... онлайн обучението е ПЪЛЕН ПРОВАЛ...", "... Голяма част от учебните занятия въобще не се провеждат в електронна форма. От останалите голяма част са напълно непълноценни. В дистанционното обучение слабите студенти процъфтяват, а отличните губят мотивация.", " Проблем при дистанционното обучение е, се оказва лошото качество на Мудъл Преподавателите ползват различни платформи, което затруднява.", като разбира се, не липсват мнения и за запазване на онлайн обучението като начин на протичане на учебния процес: („Онлайн обучението в по - голяма степен следва да се запази. Създадена е много добра организация, предоставят се материали, лекциите се записват - могат отново да се гледат, слушат, материалите са достъпни за подготовка, не се губи време в транспорт до залите в Университета.“).

Студентите неминуемо засягат и темите за взаимовръзката "преподавател - студент", ролята на лектора, прилаганите методи на обучение и оценяване. Както вече споменахме, по отношение на **преподавателите** студентите посочват често както негатив **отсъствията от занятия и качеството на преподаване в електронна среда:** („Повече пряк контрол и проследяване дейността на конкретни преподаватели, които не полагат необходимите усилия и не успяват да изпълнят служебните си задължения към студентите задоволително...,"... Част от преподавателите неглежират преподаването си и често не провеждат занятията си, както и отзивчивостта от тяхна страна има нужда от подобряване..."). Бъдещите историци си дават ясна сметка за **ролята на своите преподаватели** в процеса на обучение, като посочват както **положителни примери:** ("...Мога да кажа, че повечето ни преподаватели са чудесни и работят с нас каквото и да става. Дават ни стимул и си вършим работата, но самата атмосфера разваля това...", "Преподавателите са страхотни, мотивирани и отдадени на работата си. Някои от тях изпитват затруднения с работата си в онлайн среда, може би е подходящо да се разработят курсове, които да им помогнат, за да не изпаднат в неподходящи и излагащи ги ситуации...", "Искам да споделя за впечатленията си от преподавателя по чужд език(румънски). В началото на годината бях изключително скептично настроена, че за

предвидените часове ще бъде възможно изучаването интензивно на този език. Оказах се в грешка. Дори в електронна среда преподавателят не спира да се старая, не пропуска лекции и винаги е мотивиран. Редовно проверява знанията ни, на разположение е винаги и е много комуникативен по време на занятията."), **така и отрицателни:** ("Не стига, че липсва желанието и интереса на нас като млади хора да се занимаваме в професионален план в близкото или далечното бъдеще, с това, което учим..., а липсва и вдъхновяващата роля на университетския преподавател. Все си мисля, че преподавателят в университета, трябва да те вдъхновява, да те учи, да не те кара да се чувстват, като, извинете за израза, но незначително съществува! Трябва да ти показва какво е да си историк, какво е да си изследовател, какво е човек да се занимава с наука!", "...Бих казала, че има и преподаватели, които не са толкова добри и карат студентите да се съмняват в себе си и да мислят най-лошото. Фигурата на преподавателя трябва да бъде изградена върху харизма, добро отношение, разбирателство, задържане на интерес и желание студентите му да успеят..", "Учителството трябва да е фокусирано върху основни важни неща като това как да представиш поверена информация, как да подобриш ораторството си и как да бъдеш професионалист, който от малкото му дадена информация да може да я превърне в едно наистина красиво за гледане и приятно за мирисане цвете... За съжаление, много малко бяха тези, които за 3 курса обучение бяха изключение сред учителите - интересно преподаващи и с желание да ме научат на нещо по един по-различен начин."). Съвременните студенти изискват и съвременни **методи на преподаване:** ("...По-интерактивни методи на преподаване (казуси, дискусии и т.н).", "...Преподавателите трябва по-умело да систематизират методите на преподаване и задачите, които възлагат по време на онлайн обучението...", "...Допълнително към това смея да твърдя, че повечето от тях са скучно преподавани без никакво желание за това как да бъде направена дадена лекция интересна. Разбирам, че сме онлайн, но човек, който не може да презентира добре дадена информация онлайн със сигурност не би се справил и на живо със задачата...", "...Визуалното онагледяване винаги се отразява позитивно. - Лекциите може да се записват и качват в системата мудъл, за колегите, които работят, или за всеки, който има спешен ангажимент и не може да присъства...", "За съжаление старите методи във факултета и университета не дават резултати, нормативната база не е подменяна от десетилетия, някои книги от преди са все още "актуални" и днес, преподаватели, които не влизат и в една десета от лекциите си, имат претенции към студентите граничещи с невъзможното..."

"...Да бъдат подтиквани студентите към практическа мисъл и/или повече шансове за изява в дебати, след като теоретичната информация е смислена, за да се чуе тяхното мнение извън рамката на теорията.", "...Препоръките ми са:да се попълнят с млади и мотивирани кадри; да се набляга повече върху практически дейности като анализиране на исторически извори и други документи и да се търсят връзките между събитията...".) Бакалаврите изразяват отношение и **към методите на оценяване**: "...Друг проблем е и самото оценяване. Досега, аз, като студент съм се опитвала да бъда изрядна с всички срокове, да изпълнявам всички задания и изисквания на преподавателите си и да уча, защото искам. Но вече все повече и повече се толерира липсата на дисциплина, на старание, на пренебрегване на крайни срокове и пр. Това ме кара и аз да не поддържам нивото си на старателност и да гледам да мина по-лесно....", "...да НЕ се подаряват масово оценки и да се бутат студенти със зор (всичко живо взема изпитите с 6, а 90% не заслужават...", "Много от преподавателите ни поставят оценка въз основа на написана курсова работа, нямам проблем с изпълнението на самата задача, колкото с факта, че в 90 процента от случаите със поставянето на задача, която определя оценката от съответния предмет, лекциите спират и се фокусираме върху една тема, без да познаваме добре и другите проблеми, които би трябвало да изучаваме по дисциплината...", "Препоръката ми е свързана с оценяването. Според мен е по-справедливо оценката да е изградена на базата на положените усилия по време на семестъра, а не вследствие от изтеглянето на един въпрос и разработването в устна или писмена форма, където роля играе до някаква степен късметът. Трябва да се стимулира работата на студентите през цялата година, за да се постигне ефективност в образованието.", "Снижаване на скалата за оценяване !".

Част от споделените мнения на отзовалите се на този въпрос студенти се отнасят и към **организацията на учебния процес**. Бакалаврите набелязват следните сфери, в които според тях промените са наложителни:

- **Административното обслужване:** „Административния апарат се критикува постоянно. Леност-характеристиката на администрацията на СУ. Не мисля, че е нормално да трябва да пишем на отговорник на курса, на преподавател по предмет X и накрая на администратора на ИФ, посочен в между другото дразнещата система Мудъл, за да бъдем добавени във въпросния предмет X като участници...", "...Деканата да

се научи да си вдига телефона и да се държи по-отговорно. В началото на този семестър (02.2021) цареше пълна анархия на всякакво ниво...", "Имам забележки относно администрацията. Положението е изключително хаотично. Винаги, когато трябва да се обърне с административен въпрос, за да разбере нещо съм препратена през няколко човека, за да достигна до отговора. Това според мен е ненужно. Трябва да има някаква организация и всеки да си знае работата, както и студентите да знаем към кого да се обръщаме по даден въпрос, а не да сме като мухи без глави...", "Препоръка за спазване на работното време на работещите в Отдел студенти и оказване на нужната асистенция, липсваща на моменти от нежелание..."

- **Организацията за записване на избираеми дисциплини, в т.ч педагогическа правоспособност** : "Когато студентите искат бързо оправяне на проблемите свързани с нашите предмети (като факта, че твърде късно почнахме избирателните си дисциплини) никой не им обръща внимание и не търси решение на проблема...", "..Бих искала да отправя молба до секретариата на катедра Етнология относно проблем, на който многократно сме опитвали да обърнем внимание, но безрезултатно: разписанието на часовете да се съобразява със занятията от профила за педагогическа правоспособност, които студентите във всеки курс посещават заедно на ниво факултет (и които съответно не търпят местене заради 5-6 лутащи се души от една специалност). Вече 4-ти семестър поред нашата спец. Етнология се оказва единствената с несъгласувана програма спрямо часовете по Педагогика, Методика и пр. и на нас като студенти в нея се налага да водим невъзможни преговори с преподавателите по етнологските и историческите дисциплини за преместване, съкращаване, отлагане на часове, както и със секретарките от другите катедри в търсене на съдействие и изход от ситуацията, така че успешно да "огреем" навсякъде...", "Началото на втората ни година, с много от колеги записахме избирателно Педагогическа правоспособност, която от самото начало не беше съобразена по абсолютно никакъв начин с програмата на специалността ни, даже не се беше направил опит да се запишат нужните предмети в програмата на специалността и

трябваше с колегите да обикаляме из Университета, за да търсим администрация и преподаватели, за да оправим сами програмата си...", "...Специализация - "имате избор" между два специалности и трябва да изберете два специалности..."

- **Достъпна и навременна информация:** „Достъпът до важната информация за всеки студент трябва да е систематизирана и достъпна, а не трудно откриваема..“, „Специалистът на специалността твърде често ни игнорира или не ни уведомява на време за неща свързани с университета (напр. избор на избираеми дисциплини, графици за изпитните сесии, семестриални програми и т.н.). Когато получим информацията е твърде често неясна или непълна...“.
- **Промяна в реда за кандидатстване за стипендии:** "Мотивацията за добри постижения не е добра. Стипендиите за отличен успех (т.е. успех над 5.50) се дават само за успех 6.00 (за 2 предходни семестъра), което е прекалено високо...", "Студентите като мен /платено обучение/, също трябва да имат право на стипендия при отличен успех.", "Относно стипендиите, студентите при успех от 5,50 нагоре да взимат задължително стипендия!"

При коментиране на **учебния план** най-често бележки се отправят към:

- **Повече практически знания, лабораторни упражнения и повече практики и стажове:** „...в курса ми според учебния план трябва да имаме няколко практики и стажове-досега сме имали 0. Смятам, че трябва да се организират повече дейности с практическа насоченост, защото учим много теория, но без приложение след това...“, „...да се премахнат ненужните предмети от обучението и да се запълнят с практики и стажове (практики и стажове изцяло липсват) в държавни институции (училища, министерства, ДАА, музеи, библиотеки и т.н.)...“, " По план имаме стажове и практики, а засега не сме имали такива. Не знам дали е заради пандемията, но нашият курс е оцетен по този въпрос. Това беше един от плюсовете да кандидатствам в тази специалност, но след като това не се случи, съм разочарована...", "Ако отмените практиките ще прекъсна :)", " Стажовите са изключителна рядкост, минималният бал за студентите по успех е 5,85, което е

ужасно демотивиращо за всички нас, на които не им достигат само няколко стотни..."

- **Преразглеждане на броя часове при някои дисциплини:** „Трябва да се увеличат часовете по някои предмети, почти никога не взимаме целия материал.“, „...Съществено важни, за специалността ни, дисциплини са неглежирани и изучавани само в един или два семестъра, което не позволява действителното запознаване, разбиране и усвояване на преподавания материал. Необходими са повече часове за семинарни упражнения по археологическите дисциплини, както и повече време за дискусии и повече възможности студентите да проявяват креативност.“
- **Разпределението на дисциплините през годините:** „Бих желала да споделя, че съм недоволна от това как са разпределени дисциплините, а именно изключително неравномерно. По време на първи и втори курс имаме дисциплини като Старогръцки език и Латински език в продължение на 3 семестъра. Разбира се е полезно да имаме базови умения, които да използваме в разпознаване на писмени или епиграфски артефакти, но смятам за смехотворно да ни бъде преподавана дисциплина като Полева консервация и Фотодокументация само и единствено в продължение на един семестър и то първия.“
- **Последователност и премахване на припокриващо се съдържание:** „Редуциране на повтарящите се дисциплини“, „Необходимо е преразглеждане на учебната програма, тъй като много от историческите дисциплини, които изучаваме се прекриват и някои са твърде слабо обвързани със специалността ни...“, „...Дисциплините не са подредени в логична последователност, което затруднява изграждането на логична историческа хронология.“

В своите мнения, изразени в открития въпрос, студентите засягат и темата за използваните **ресурси** по време на обучението - критиките се отнасят към възможностите за ползване на електронните ресурси и към остаряло оборудване

: „...Студентите имаме нужда от по-достъпни и опростени електронни ресурси, с които да разполагаме от разстояние, без да се изискват специализирани карти за това.“, „ Студентите се нуждаем от свободен достъп до електронните

ресурси на университета, без да се налага да сме в района около вуза.", " Да се закупят нови лаптопи за катедра археология защото сегашните са стари и бавни и отнема много време да се справяме с тях“.

Друг отбелязан проблем е **хигиената** във факултета. Мненията на студентите са красноречиви: *„Бих искал да акцентирам върху една сфера от университетския живот във факултета, която е абсолютно занижена. Става дума за хигиената. Мен лично са ме лазили няколко пъти хлебарки, докато седя на някоя от 50-годишните изкъртени пейки в нашия Исторически факултет. Безобразие е навсякъде да има хлебарки...Да не говорим за материалната база на факултета и особено тоалетните... Текат ремонти на някои етажи и се надявам нещата да се подобрят, но е скандално в най-престижния и голям български университет да се пазии от хлебарки, докато слушаш лекции или участваш в упражнения. Скандално е и да се слага обикновен или течен сапун или тоалетна хартия, само когато присъстват гости, гост-лектори, провеждат се конференции и т.н, през останалото време такива елементарни хигиенни пособия липсват“.*

Ръководството на факултета би трябвало да се съобрази с всяко студентско мнение и оценка, защото те са отправени, за да се подобри качеството на учебния процес във всичките му аспекти. Средата на обучение трябва да е вдъхновяваща, преподавателите да са мотивирани и да мотивират студентите си, администрацията трябва да съдейства и подпомага младите хора в обучението им.

Нередактираните предложения и препоръки на студентите към ръководството на Исторически факултет са представени в Приложение 1.

4. Заключение (Основни резултати)

Резултатите, представени в доклада са обобщени на базата на регистрирани чрез електронна анкетна карта мнения на **288 студенти бакалаври** от специалностите "История", "Археология", "Етнология и културна антропология", "Етнология", "История и география", "Архивистика и документалистика", "История и геополитика на Балканите", "История и философия", "Хебраистика" и "История и чужд език" в Исторически факултет. Отзовалите се на проучването респонденти представляват 55,1% от общия брой на записаните в четирите курса на изброенните специалност студенти. Студентската активност в това проучване е в границите и на обичайното за тези проучвания в рамките на Университета. Най-масово са участвали в проучването студентите от специалностите „История и чужд език“, „История“ и "Архивистика и

документалистика", а най-малък е дялът на студентите, включили се в анкетата от „Етнология и културна антропология“ и "Хебраистика". Отзовалите се на анкетата студенти са сред най-ангажираните с проблемите на обучението, а те по принцип са и най-взискателни към организацията и съдържанието на учебния процес, и с най-високи очаквания към обучението.

- ✓ Сред респондентите, с най-големи дялове студенти с отличен успех са в специалностите "Етнология" и "История и чужд език" (66,7%), "Етнология и културна антропология" (60,0%), "История" (50,6%) и "Хебраистика" (50,0%). На анкетата са се отзовали студенти и от **четирите курса** на обучение. Най-малък е дялът на студентите от четвърти курс (16,3% от анкетираните), а най-голям е сред първокурсниците - 33,0%.
- ✓ В специалностите от Исторически факултет 52,8% от анкетираните студенти са посочили, че **работят успоредно със следването**, като 8,0% са отговорили, че работата им е свързана с изучаваната специалност. Най-голям е дялът на работещите по специалността си сред следващите „Археология“, а нито един от анкетираните студенти в специалностите „Етнология и културна антропология“, "История и география", "История и геополитика на Балканите", "Хебраистика" и "История и чужд език" не е посочил, че работи по специалността. Най-много са работещите студенти (по специалността и в друга област) в "Архивистика и документалистика", "История" и "Археология". От друга страна, най-голям дял неработещи студенти има в специалността "История и чужд език".
- ✓ Мнозинството от анкетираните студенти са в групата на редовните – **включват се редовно** във всички или в повече от половината занятия, провеждани в електронна среда. Много голям дял от анкетираните (повече от половината) са избрали отговора, че се включват редовно във всички занятия.
- ✓ Като **причини, поради които някои студенти не се включват редовно в учебните занятия**, анкетираните посочват най-често работата успоредно със следването. Другите причини, посочвани от значителни дялове респонденти са: безинтересни занятия, липса на мотивация за учене или това, че на част от колегите не им допадат занятията в електронна среда.
- ✓ Повече от половината анкетираните студенти в Исторически факултет **изучават специалността, която са посочили на първо място** в състезателния картон (64,6%), с други думи, това са високо мотивирани за участие в учебния процес студенти. Специалност, близка до най-желаната изучават 18,8% от

респондентите. В различна специалност от тази, която са посочили на първо място в състезателния картон се обучават 16,7% от запитаните студенти.

- ✓ Деклариралите, че **учебните занятия протичат редовно** по всички или по повече от половината дисциплини са 93,1% - това е положителна оценка от студентите в Исторически факултет за сериозното отношение на преподавателите към учебния процес.
- ✓ Основен индикатор за качеството на образователния процес е удовлетвореността от различните аспекти на организацията на **учебния процес** в специалностите на Исторически факултет. Най-висок дял абсолютно съгласие, което означава и положителна оценка, студентите от Исторически факултет дават на достатъчно удобните възможности за комуникация с преподавателите. Най-голям е дялът на напълно несъгласните с твърдението, че практиките и стажовете са добре организирани.
- ✓ Най-голям дял изцяло доволни студенти има от **предоставяните ресурси** в системата MOODLE. Предоставените ресурси в MOODLE събира и един от най-високите дялове доволни студенти и в по-слабата част на скалата. Този елемент, заедно с достъпа до специализирана литература и използваните платформи за онлайн обучение са ресурсите, които прескачат петдесетпроцентовия дял доволни студенти при обединени степени. Най-често категорично недоволство студентите са изразявали от отдалечения достъп до библиотеките на Университета. Изцяло недоволни от този ресурс са 13,2%. Най-голям дял неудовлетвореност се наблюдава към оборудваните спрямо нуждите на специалността зали при обединени степени „по-скоро недоволен“ и „изцяло недоволен“.
- ✓ Много малък дял от анкетираните студенти са изразили мнение, че не са запознати достатъчно добре с **учебния план** на специалността, която изучават. Голямото мнозинство от изказаните оценки са на информирани студенти (70,4% е общият дял на несъгласилите се историци с твърдението, че не познават достатъчно учебния план). Важни положителни характеристики на учебните планове според респондентите са доброто разпределение на дисциплините в годините на следване (69,4%), спазената логика на последователност на дисциплините (50,0%). Бакалаврите от Исторически факултет са се затруднявали най-често да определят дали часовете по чужд език са им недостатъчни (36,8%). Основната съдържателна критика на студентите към

учебните планове е в това, че има припокриване на съдържанието по някои дисциплини. Почти две трети от анкетиранията са съгласни с това мнение, като една четвърт го изразяват категорично.

- ✓ Студентите оценяват високо всички **методи, използвани при обучението** им. С изключение на "Презентации на студенти по теми", средните оценки, поставени от историците на използваните методи надхвърлят 5,00. Най-висока средна оценка студентите от Исторически факултет са дали на метода "Дискусии и дебати", класическият метод на обучение - лекция е оценен с най-голямо единодушие от анкетиранията. Отговорът „Този метод не се прилага“ е избран най-често за методите: „Гост-лектори“ (срещи с изявени специалисти) – 13,5%, „Игрови (симулативни) методи“ – 12,5% и „Решаване на казуси“ – 11,1%.
- ✓ Според половината студенти не всички преподаватели разясняват предварително **критериите, по които ги оценяват**. Това е индикатор за известно подценяване на значението на предварителното запознаване на студентите с критериите за оценка на постигнатите от тях резултати в процеса на обучението..
- ✓ Друг важен елемент за справедливото и отговорно оценяване на знанията във висшите училища е **нетърпимостта към преписване**. Според получените данни, обаче, не всички преподаватели отделят време да обяснят на своите студенти какви санкции биха последвали акт на преписване.
- ✓ Според анкетиранията студенти писмените работи и финалният писмен изпит са **методите, които най-адекватно оценяват знанията**, придобити в процеса на обучение. Текущата оценка за участие в учебните занятия също е оценена добре от бакалаврите на Исторически факултет.
- ✓ Малко повече от една четвърт от студентите нямат съмнения, че **знанията им са били обективно оценени**. Най-голямата група студенти смятат, че са получили адекватна на знанията си оценка. Единици от анкетиранията са недоволни от оценяването по всички дисциплини.
- ✓ Болшинството от респондентите в Исторически факултет все още не са се включвали в каквато и да е **форма на научноизследователска дейност**. Малко над една пета от участвалите в анкетата студенти са посочили участие в някакви прояви на научноизследователска дейност. Най-голям е делът на участвалите в научни конференции (семинари).

- ✓ По време на следването си всички студенти се сблъскват с едни или други проблеми. За мнозинството от студентите в Исторически факултет на Софийския университет обаче е сигурно, че няма **ситуации, които да създават постоянно проблеми**. Най-често посочвани като постоянен проблем (с дялове около една десета) са намирането на посочени информационни материали в електронни бази данни и внесени или невнесени оценки в системата СУСИ.
- ✓ Основната **причина, поради която колегите им отпадат в годините на следване**, според анкетирания е загубен интерес към специалността. На второ място като причина е изтъкван факта, че някои от колегите им се преместват в друга специалност, а на трето - натрупани невзети изпити.
- ✓ Оценките на студентите за **резултатите, които постигат по време на обучението** са показателни за качеството на образователния процес и за усилията на всеки студент в него. Най-високото постижение за студентите в Исторически факултет, заявено и с голямо единодушие е, че по време на обучението са усвоени специализирани знания в конкретната област. Широкото познаване на професионалната област също се оценява високо и единодушно от респондентите. Най-ниска е оценката за чуждоезиковите умения, които са застъпени по различен начин в учебните планове на отделните специалности. Сравнително по-ниска е оценката за развитие на способностите за управление и решаване на конфликти. Приложимостта на образованието в международен план също е в долната част от таблицата.
- ✓ Представата на студентите за качеството на получаваното образование рефлектира върху **плановите им за професионална реализация** след края на обучението. 60,4% от анкетирания студенти заявяват, че ще търсят работа в областта на получаваното образование. Тази нагласа на голям дял от студентите за работа по специалността говори за положителната им оценка за конвертируемостта на получените знания на пазара на труда. Работа в каквато и да е област биха започнали 14,9% от анкетирания.
- ✓ Анкетирания студенти споделят една висока оценка на **качеството на преподаването в изучаваната специалност**. Удовлетворените от преподаването са над четири пети от всички анкетирани студенти, като близо една трета са заявили удовлетвореност от преподаването по всички дисциплини. Неудовлетворените от преподавателската работа сред анкетирания студенти са единици. Най-общ косвен индикатор за **удовлетвореността от следването** в

избраната специалност е готовността на студентите да повторят своя избор, ако сега се явяват на кандидатстудентски изпит. Повече от половината биха избрали същата специалност, ако трябва сега да повторят избора си. Една десета биха избрали близка до изучаваната специалност. Различна специалност, което би могло да се дължи и на недостатъчна удовлетвореност от образователния процес биха избрали 15,3% от студентите. Във всички случаи обаче Софийския университет е място без конкуренция за получаване на висше образование.

- ✓ **Повишаване на качеството на образованието, случващо се в дигитална среда** би било крачка в положителна насока, независимо от развитието на епидемиологичната обстановка. Студентите оценяват направеното от ръководството на факултета и усилията на преподавателите, които се стараят да отговорят адекватно на предизвикателствата, стоящи пред обучението в новосъздадената обстановка, но не са оптимисти, че качеството на образованието ще се запази, ако то продължи в електронна среда.

**Нерадактирани отговори на студентите от Исторически факултет
на отворения въпрос**

1. Сnižаване на скалата за оценяване !.
2. Не нямам, препоръката ми е да се ваксинират по-бързо преподавателите, за да може по-скоро да сме в присъствена форма на обучение. Иначе обучението в електронна среда засега ме удовлетворява, но да не е толкова продължително.
3. Да се съберът, всички студенти, доценти, преподаватели и т.н. от всички специалности и лятото да се вдигне протест, против преминаването в ел. среда на студентите през късната есен на 2021.
4. Мотивацията за добри постижения не е добра. Стипендиите за отличен успех (т.е. успех над 5.50) се дават само за успех 6.00 (за 2 предходни семестъра), което е прекалено високо. Освен това начинът на изчисляване на средният успех допълнително занижава успеха-понеже често имаме по-малко от 10 изпита на сесия средноаритметичното изчисляване (сумата на всяка оценка по отделно, разделена на броя на изпити) се разминава със средния успех изчислен в СУСИ (средноаритметичното от взетите изпити всеки отделен семестър). Това, което се взима в по-ниското. В резултат на това аз и голяма част от колегите ми със среден успех за предходните 2 семестъра над 5.70, не можем да вземем стипендия. А стипендията е важна, особено за студентите, които са решили да се концентрират върху обучението си и не работят. Тази година, след завишаването на стипендиите, необходимият успех за пълна стипендия е 6.00 (за 2 предходни семестъра), а само за приоритетната е 5.88. На фона на това минималният балнза влизане в специалността История беше 12.00. Смятам, че отличните ни успехи следва да бъдат потенцирани по-добре. Освен това нямаме шанс за чуждоезиково обучение за модерен език. Което според мен е неприемливо.
5. Бих желала да споделя, че съм недоволна от това как са разпределени дисциплините, а именно изключително неравномерно. По време на първи и втори курс имаме дисциплини като Старогръцки език и Латински език в продължение на 3 семестъра. Разбира се е полезно да имаме базови умения, които да използваме в разпознаване на писмени или епиграфски артефакти, но смятам за смешотворно да ни бъде преподавана дисциплина като Полева консервация и Фотодокументация само и единствено в

продължение на един семестър и то първия. Защо? Все пак искам да напомня на катедрата, че тя не произвежда лингвисти, а археолози, които още през първата си година попадат на археологически обект, праисторически, след него ще има и много други. Не се съмнявам, че там ние ще имаме повече възможности да упражним познанията от последните две пренебрегнати дисциплини по-често, от колкото ще използваме езиците. Поставяйки тези дисциплини едва в първия семестър има голяма възможност те да не бъдат оценени, а ценните им знания възприети. Забелязах и трудност на преподавателите, тогава да я водят пред една аудитория, която все още не е ориентирана със същността на археологията и не се е докосвала до всички тези артефакти показани на белия екран. Смехотворна беше и практиката по тях..... Не желая да изпадам в повече подробности. Смятам за нужно, че е необходимо да се увеличи продължителността на дисциплината Археологическа документация, тъй като ни запознава с кабинетна, теренна и научна работа от сферата на Археологията, за сметка да други дисциплини, при които материала се препокрива и е по-скоро повече исторически, отколкото обвързан с археологията. Разбира се имам много позитивни емоции и впечатления от повече от половината дисциплини и преподаватели, но съм на мнението, че е време програмата да се промени, като студентите учащи и завършили трябва да изразим своето мнение. Благодаря Ви за отделеното време!

6. Студентите имаме нужда от по-достъпни и опростени електронни ресурси, с които да разполагаме от разстояние, без да се изискват специализирани карти за това.

7. Предложението ми е да се засили контролът над преподавателите и асистентите и да предвиждат санкции при често непосещаване на лекциите и упражненията от тях.

8. Здравейте! Бих искала да отправя молба до секретариата на катедра Етнология относно проблем, на който многократно сме опитвали да обърнем внимание, но безрезултатно: разписанието на часовете да се съобразява със занятията от профила за педагогическа правоспособност, които студентите във всеки курс посещават заедно на ниво факултет (и които съответно не търпят местене заради 5-6 лутащи се души от една специалност). Вече 4-ти семестър поред нашата спец. Етнология се оказва единствената с несъгласувана програма спрямо часовете по Педагогика, Методика и пр. и на нас като студенти в нея се налага да водим невъзможни преговори с преподавателите по етнологичките и историческите дисциплини за преместване, съкращаване, отлагане на часове, както и със секретарките от другите катедри в търсене на съдействие и изход от ситуацията, така че успешно да "огреем" навсякъде. Също така би било хубаво студентите от спец. Етнология още в 1-ви курс да бъдат информирани от

ръководството, че имат възможността да запишат педагогическа правоспособност, за целта на което трябва да подадат молби в края на 1-вата година. До нас тази информация достигна съвсем инцидентно по косвени пътища и имахме късмет, че не бяхме пропуснали срока (защото и за такива случаи чухме). Благодаря за отделеното внимание!

9. Ако е възможно да се синхронизират лекциите и упражненията по отделните дисциплини, за да не се налага да трябва да се избира на коя да се присъства и на коя не (вкл. и това да няма лекции и упражнения в събота, поради религиозни причини на някои от студентите). Също така да има начин студентите да могат да работят и да могат максимално да си оползотворят времето за учене и работа (не да има лекция сутринта и друга следобед).

10. Бъдете здрави, всичко друго е лесно!

11. Притеснява ме бъдещето ми на учител - дали след време фактът, че съм минал половината от образованието си дистанционно, няма да е в мой минус. Година след пандемията все още има преподаватели, които не провеждат дистанционно обучение, а накрая провеждат изпит/курсова работа.

12. Здравейте! Обучението ми, в избраната от мен специално - История, е професионално, добре балансирано и изграждащо умения, за професионално развитие в областта на историческото познание.

13. Смятам, че електронното обучение предвид ситуацията в световен мащаб има както отрицателни така и положителни страни. Редно е всички да се приспособим към належащото положение и да дадем всичко от себе си. По мое мнение ако електрониката среда се използва рационално пълноценно би била изключително полезна предвид бързо развиващите се технологии в глобален мащаб.

14. Обучението в електронна среда е крайно незадоволително. Неудобно е за много студенти, особено за провежданите упражнения. Няколко лекции бяха пропуснати, тъй като имаше специалности, които нямаха достъп до съответния предмет в МУДЪЛ. А самата система (Мудъл) създава често проблеми, като невъзможност за влизане в определени часове или прекъсване на връзката (която очевидно не се дължи на проблем с интернет!). Това създава усещането за недостатъчност на предадения учебен материал и ограничава подготовката на студентите. Най-доброто решение, според мен, е да се върнат присъствените занятия незабавно. Моля, върнете присъственото обучение!

15. Преди, когато ходех на занятие в присъствена форма в СУ, проблемите на университета и като цяло на образованието ни (в случая висше) не изпъкнаха толкова, колкото сега. Онлайн обучението не само обаче накара старите проблеми да излязат наяве, ами и предизвика появата на нови такива. След една година обучение в тази "неприсъствена" форма със сигурност мога да заявя, че абсолютно всеки студент има какво да каже за качеството на преподаването, за качеството на образованието ни, за качеството на системата, както по обучение, така и по оценяване и едва ли преобладаващите мнения ще бъдат положителни! Мисля, че и всеки е имал сблъсък с административния апарат на СУ също така и мнението му след това отново не е било положително. Едва ли мястото в това прозорче ще ми стигне, за да изразя всичко, което съм разбрала или мислела по отношение на образованието си. На първо място, бих казала, че може би най-голямото поражение, което нанася дистанционната форма на обучение и то системно е, че се убива всякаква не само мотивация, ами дори едно чисто и просто желание за занимание, с каквото и да е било, свързано с университета. Както много мои колеги, така и аз мисля, че въпросът: "Защо уча това, което уча?" остава все и все без отговор! Не стига, че липсва желанието и интереса на нас като млади хора да се занимаваме в професионален план в близкото или далечното бъдеще, с това, което учим (а сме отделили поне 4 години от живота си, за това), а липсва и вдъхновяващата роля на университетския преподавател. Все си мисля, че преподавателят в университета, трябва да те вдъхновява, да те учи, да не те кара да се чувстват, като, извинете за изрази, но незначително същество! Трябва да ти показва какво е да си историк, какво е да си изследовател, какво е човек да се занимава с наука! Трябва да отбележа, че има преподаватели, които са много добри наистина и се радвам, че са ми преподавали, защото това ми показва, че има и хора/историци/учени, които харесват работата си и все пак могат да бъдат пример за подражание! Те се интересуват от нас студентите и от работата си. Търсят начини постоянно да учим ефективно и да сме постоянни в заниманията си! Проявяват разбиране към студентите си! Такива учители със сигурност бих казала, че те вдъхновяват да се занимаваш и ти с история, да бъдеш изследовател. Дори да бъдеш преподавател в училище или университет. А на всички им е ясно какво е влиянието на образованието върху човешкото благодентствие и развитие!!! Ако ние сега изгубим интереса си към това, което учим, то кога ще го възвърнем? Да, вярно е, че не стига човек да бъде само мотивиран, а и дисциплиниран. Ами, честно казано, и дисциплината страда от тази форма на обучение. Но, както студентите, така и преподавателите стават все по-незаинтересовани към преподаването

и особено към тази дистанционна форма на обучение. Някои преподаватели, които имат наистина титли от значение пред имената си и са изградили заслужил авторитет в историческите среди, не водят лекции, а ни оставят сами да учим!!!! Добре, че са асистентите им обикновено, че да имаме все пак някаква форма на образователен процес. Все си мисля, че не съм записала тази специалност, нито съм дошла да уча в СУ, нито съм започнала да уча висше образование, за да се САМООБУЧАВАМ! И, ето, още един проблем-от година и половина аз като студент се самообучавам по важни дисциплини като Възраждане, Съвременна балканска история и пр. Това са исторически периоди, които са важни за нас като българи и за нас като историци. И смятам, че е разочароващо, изключително дразнещо и демотивиращо да трябва да се самообучавам. Дори няма и да започвам темата с това, че плащаме такси уж за обучение, но за какво наистина? Друг проблем е и самото оценяване. Досега, аз, като студент съм се опитвала да бъда изрядна с всички срокове, да изпълнявам всички задания и изисквания на преподавателите си и да уча, защото искам. Но вече все повече и повече се толерира липсата на дисциплина, на старание, на пренебрегване на крайни срокове и пр. Това ме кара и аз да не поддържам нивото си на старателност и да гледам да мина по-лесно. Това мисля, че е грешно. Но отново нас никой не ни мотивира освен ние самите и това не винаги е достатъчно. Поне за мен не е вече. Онлайн обучението превърна ученето в отегчително задължение и дори я няма фигурата на преподавателя да покаже защо да учим. Липсва и нашата активност като студенти... Смятам, че макар и в онлайн среда, трябва да продължим да учим и преподавателите ни да ни помагат и да участват в обучителния ни процес, а не просто накрая да ни напишат оценки! Не мисля, че е правилна мотивацията във формата на оценка или избягване на късане от изпит, за да учи един човек!!! Човек, според мен, и то без значение на колко е и дали е студент или ученик, трябва да учи, защото иска, защото вижда смисъл в това, а не за някаква отлична оценка, записана в книжката му. След време тези оценки остават просто някакви цифри върху лист, ако няма човек как да ги докаже с ако не знания, то поне с умения и правилна работна етика. Но за подобни неща никой не говори, а който си ги мисли-то това е, защото сам е стигнал до подобни заключения. Административния апарат се критикува постоянно. Леност-характеристиката на администрацията на СУ. Не мисля, че е нормално да трябва да пишем на отговорник на курса, на преподавател по предмет X и накрая на администратора на ИФ, посочен в между другото дразнещата система Мудъл, за да бъдем добавени във въпросния предмет X като участници. И всеки да казва, че не отговаря за това кой ни добавя в

определена дисциплина като участници. Кой отговоря за това дали сме добавени или не в дисциплина в системата Мудъл? Също така в курса ми според учебния план трябва да имаме няколко практики и стажове-досега сме имали 0. Смятам, че трябва да се организират повече дейности с практическа насоченост, защото учим много теория, но без приложение след това. Исторически факултет трябва да се активизира!

16. По възможност повече практически занимания по дисциплините в специалността.

17. Деканата да се научи да си вдига телефона и да се държи по-отговорно. В началото на този семестър (02.2021) цареше пълна анархия на всякакво ниво и лично АЗ съм взимал мерки да вкарам в някакъв ред нашето обучение. Несериозно е да е такова нивото на УЖ „най-престижния“ университет в България. Преподавателите напоследък (с малки изключения) просто отбиват номер и не виждам желание и хъс за работа у тях. В началото на следването ми бях изключително мотивиран, но немотивираните преподаватели и безмислени(около 30%) предмети ме пречупиха. Отделно всеки се оплаква и зарежда с негативна енергия целия факултет. Обучението в нашия факултет не развива умения, които биха помогнали в реалния живот (освен да зубриш като побъркан). Препоръките ми са: да се премахнат старите комунистически дейци от факултета и да се попълнят с млади и мотивирани кадри; да се набляга повече върху практически дейности като анализиране на исторически извори и други документи и да се търсят връзките между събитията (тук искам да поздравя гл. ас. Мукарзел и доц. Баръмова, които са от малкото изключения във факултета и са ме мотивирали, и карали да работя с желание); да се премахнат ненужните предмети от обучението и да се запълнят с практики и стажове (практики и стажове изцяло липсват) в държавни институции (училища, министерства, ДАА, музеи, библиотеки и т.н.); да НЕ се приемат идиоти във факултета (важи за СУ като цяло); да НЕ се подаряват масово оценки и да се бутат студенти със зор (всичко живо взима изпитите с 6, а 90% не заслужават и 4). Понеже знам, че нищо няма да се промени (поне докато аз съм студент), надявам се поне ВИЕ, които четете тази анкета да се замислите какво ще отразите, защото не всичко е цветя и рози и онлайн обучението е ПЪЛЕН ПРОВАЛ (поне в СУ). Аз заставам зад думите си. Моето име е Георги Трайков. Тел : 0884906573. Ако искате още допълнителна информация ме потърсете.

18. Началото на втората ни година, с много от колеги записахме избиращо Педагогическа правоспособност, която от самото начало не беше съобразена по абсолютно никакъв начин с програмата на специалността ни, даже не се беше направил опит да се запишат нужните предмети в програмата на специалността и трябваше с

колегите да обикаляме из Университета, за да търсим администрация и преподаватели, за да оправим сами програмата си. Това беше причина да отпиша тази допълнителна дисциплина, тъй като ми омръзна да трябва ние да вършим работата на администрацията, вместо да се концентрираме над обучението си. За четири семестъра до сега поне за един можеше да се постараят поне да се впишат педагогическите занятия в нашата програма, но...явно това е работа на студентите, не на администрацията, която изготвя програмата.

19. Единственото предложение, което имам е по някакъв начин да се подобри връзката преподавател-асистент, за да не се налага студентите да са посредник!

20. Със сигурност онлайн обучението намалява както амбицията на повечето колеги, така и знанията, които би следвало да се придобият в процеса на обучение. Тези, които посещаваме занятия в онлайн среда, виждаме старанието от страна на преподавателите, но изискванията им са намалени заради ситуацията и съответно в процеса на обучение студентите полагат много по-малко усилия. Това със сигурност ще се отрази на резултатите след сесията, тъй като повечето колеги не се подготвят качествено за изпити, така както биха могли да го направят в присъствена среда.

21. Платформата "Мудъл" не е удобна за провеждане на изпити и лекции. Система се срива много често.

22. От гледната точка на човек завършил един бакалавър по икономика в Германия и работещ в момента за шведска платформа за музика в България смятам, че основният проблем на Университета са дигитализацията, комуникацията ниво студент-администрация-преподаватели. Изключително тромави процедури, за пример е уточняването на дати за изпити при задочната форма на обучение. Тъй като аз се занимавам с общия мейл на курса ни считам за неефективно дати за изпити да се предлагат от студентите, тъй като започват едни безмислени дебати. Според мен това трябва да се взема на административно ниво, освен това чрез Мудъл вече преподавателите имат пряк достъп за комуникация с всеки студент и не е необходимо едното безкрайно препращане на важна информация през лични мейли и прочие. Достъпът до важната информация за всеки студент трябва да е систематизирана и достъпна, а не трудно откриваема. Най-големият актив на Университета са преподавателите, заради чиито безценни знания си заслужава да се изтърпи хаоса в организационно отношение. В България има изключително много ИТ специалисти на глава от населението. Един добър екип от хора в тази сфера ще е в състояние да осъществи модернизацията в тази проблемна област и да направи СУ

конкурентноспособен и още по-атраактивен, защото преподавателите са наистина безценен ресурс, но и те имат нужда от подкрепа в тази променяща се образователна реалност. Аз смятам, че е важно в СУ да се предприемат горепосочените обновления, защото тепърва ще расте напливът от желаещи да учат в СУ предвид ограниченията за движение на хора и настъпващите социално-икономически предизвикателства пред обществата поне в Европа.

23. Трябва да се увеличат часовете по някои предмети, почти никога не взимаме целия материал.

24. Аз искам да се развия в османистиката. Затова миналата година записах избираем "османски език", но ми беше обяснено, че няма хора и не може да се сформира курс. Това беше голям проблем за мен, защото аз имам сериозни намерения да се развия повече в тази област. Мисля, че все пак би трябвало да имаше начин (например сливане на часове с други и т.н.) да ми бъде преподавано османски език. По такъв начин бях принуден да се запиша на курсове в Турция, които бяха безплатни. Но ако искаме да създадем приятни условия за обучение на нашите студенти и да ги накараме да се развият тук и да разберат, че е възможно развитието тук, то би следвало на максимално ниво да им осигурим това, което искат, областта, в която искат да се развият. Поздравявам Деканското ръководство за тази анкета.

25. Студентите като мен /платено обучение/, също трябва да имат право на стипендия при отличен успех.

26. Много от преподавателите ни поставят оценка въз основа на написана курсова работа, нямам проблем с изпълнението на самата задача, колкото с факта, че в 90 процента от случаите със поставянето на задача, която определя оценката от съответния предмет, лекциите спират и се фокусираме върху една тема, без да познаваме добре и другите проблеми, които би трябвало да изучаваме по дисциплината. Натрупаната практика в онлайн среда на обучение показва, че преподавателите от най-висок калибър и с най-много титли отказват да предават лекции за разлика от асистенти и доценти.

27. Нямам. Защото предполагам допитването е проформено, все пак в началото беше изтъкнато като мотив за провеждането задължителното изискване да бъде проведено допитване за мнението на студентите поне веднъж за година и това е вид отчитане на дейност.

28. Скъпо ръководство, На някои колеги ене им се занимава да ви напишат тук, а други не ги интересува. Бях на общезитие- плачевно- оказах се със госпожица, която умееше

да продава себе си, да се дрогира, но не я видях и веднъж на учи. Напуснах го и се наложи преди да навърша 20г. да работя на 3 работи едновременно почти и да посещавам практика. Така и не получих парите, които бях внесла предварително за общижитието. Факта, че съм жена, се отрази на оценка, и чак след година се доказва, че реално имам знания. Представяте ли си? Разбира се, че си. Вземах стипендия- смешни пари. Образованието в тази държава е на ниво под нулата. Малко са преподавателите, които реално ги интересува дали ще се доизградим като личности, слава богу, че повечето ми са такива. Вземете си бележка. Инвестирайте в студентите! Цял късмет беше да си намеря работа по специалността! Отново се обръщам към вас с призив да промените спедата в която студенти си тръгват от университета защото са разочаровани до такава степен, че дори не говорят за него, а камо ли да го препоръчат. Аз лично, не бих! Предстои ми магистратура- все още се колебая дали да я запиша при вас, но мисля, че дори да го направя, няма да има особен смисъл. СУ не е това, което очаквах. А аз очаквах ниво- високо и то. А не да ми се казва, че моята специалност е "последна дупка на кавала", малоумен израз, но често използван за Архивистите. Деление на специалности съществува. Дори сега пиша тавя преди работа, защото една стипендия няма да плати нито общижитието ми, а камо ли на този етап сметките ми. Имам много още да кажа, но ... разбира те ли трябва да отида на работа! Обърнете внимание на преподавателите и следващия път следете всеки изпит. Бях унижена публично от такъв. Имате телефонния ми номер позвънете ми, за да научите името. Но разбира се, няма да го направите. Разочарована съм от Софийски университет, много и то. УНСС предлага много повече. Дори Нов Български предлага повече. Явно защото там си плащаме, а знаем, че срещу съответната сема получаваме знания. Дойдох да уча, не да работя!

29. Повече пряк контрол и проследяване дейността на конкретни преподаватели, които не полагат необходимите усилия и не успяват да изпълнят служебните си задължения към студентите задоволително. Конкретно регламентиране на изпитния формат и материал и неговата проверка на ниво отвъд съответния преподавател, при предходни и/или системни проблеми

30. Искам да споделя мнение относно онлайн обучението. Според мен то нанася повече вреда, отколкото полза. Губя мотивация, разсейвам се лесно и нямам желание да уча както преди. Когато сме присъствено много повече внимавам и имам интерес към специалността. Повечето платформи се пренатоварват и не можем понякога и да проведем нормална лекция или упражнение. Не се получава да седим вкъщи, защото се

влиаем от домашната атмосфера, не комуникираме адекватно с колегите ни и губим социализация не само с връстници, но и с преподаватели. Имам забележки относно администрацията. Положението е изключително хаотично. Винаги, когато трябва да се обърна с административен въпрос, за да разбера нещо съм препратена през няколко човека, за да достигна до отговора. Това според мен е ненужно. Трябва да има някаква организация и всеки да си знае работата, както и студентите да знаем към кого да се обръщаме по даден въпрос, а не да сме като мухи без глави. Извинявам се за изрза. Друго, което ще кажа се отнася за нас, студентите. Станали сме мързеливи и не внимаваме въобще. Вината не е в преподавателите. Мога да кажа, че повечето ни преподаватели са чудесни и работят с нас каквото и да става. Дават ни стимул и си вършим работата, но самата атмосфера разваля това. Разбирам, че сме в пандемия, но се надявам другата година това да се промени и поне да присъстваме на лекции, за да се изучаваме качествено. Бих казала, че има и преподаватели, които не са толкова добри и карат студентите да се съмняват в себе си и да мислят най-лошото. Фигурата на преподавателя трябва да бъде изградена върху харизма, добро отношение, разбирателство, задържане на интерес и желание студентите му да успеят. Последното нещо, което ще спомена е за специалността ми. По план имаме стажове и практики, а засега не сме имали такива. Не знам дали е заради пандемията, но нашият курс е ощетен по този въпрос. Това беше един от плюсовете да кандидатствам в тази специалност, но след като това не се случи, съм разочарована. Не очаквах следването ми да се развие по този начин. Отделно от това - благодаря за вниманието.

31. Относно стипендиите, студентите при успех от 5,50 нагоре да взимат задължително стипендия!

32. Препоръката ми е свързана с оценяването. Според мен е по-справедливо оценката да е изградена на базата на положените усилия по време на семестъра, а не вследствие от изтеглянето на един въпрос и разработването в устна или писмена форма, където роля играе до някаква степен късметът. Трябва да се стимулира работата на студентите през цялата година, за да се постигне ефективност в образованието.

33. Препоръчвам редовно провеждане на лекциите и упражненията, оценяване по време на семестъра, което да освобождава от финален изпит при добри резултати. По-интерактивни методи на преподаване (казуси, дискусии и т.н.). Редуциране на повтарящите се дисциплини. По-голяма отзивчивост от някои от преподавателите, както и от специалиста на катедрата.

34. Препоръка за спазване на работното време на работещите в Отдел студенти и оказване на нужната асистенция, липсваща на моменти от нежелание за оказване на такава спрямо студентите, а спрямо някои от преподавателите, асистенция за поддръжка на системата за онлайн обучение, тъй като често има технически грешки

35. Ако отмените практиките ще прекъсна :)

36. Проблем при дистанционното обучението е, се оказва лошото качество на Мудъл Преподавателите ползват различни платформи, което затруднява. Липсата на практика, на упражнения в среда с подходящи нагледни материали, затруднява. Предоставянето на чуждоезична литература, затруднява.

37. Искам да споделя за впечатленията си от преподавателят по чужд език(румънски). В началото на годината бях изключително скептично настроена, че за предвидените часове ще бъде възможно изучаването интензивно на този език. Оказах се в грешка. Дори в електронна среда преподавателят не спира да се старае, не пропуска лекции и винаги е мотивиран. Редовно проверява знанията ни, на разположение е винаги и е много комуникативен по време на занятията.

38. Да се закупят нови лаптопи за катедра археология защото сегашните са стари и бавни и отнема много време да се справяме с тях

39. Не мога да повярвам, че методът за преразпределение на стипендиите е такъв - това е неуважително. Получава се така, че само присъстващите в първи курс могат да взимат стипендии, защото изпитите там бяха лесни дори в присъствена среда, да не говорим за електронна, където единствената бариера да не препишеш е Храмът на собствената ти съвест. На мен тази стипендия ми позволява да си плащам семестриална такса, общежитие и сметките от първа нужда. Всеки лев от тях харча съвестно, за да мога да имам време, което вместо да отделям за почасова работа, да го отделям за специалността, в която съм се записал. Гледайки какви са границите за вземане на стипендия по моята специалност, това автоматично ме кара да търся финансов доход от другаде. Та и се оказва - ние сме три деца и всички сме учащи в нашето семейство - това не ми позволява дори право на социална стипендия.

40. Преподавателите трябва по-умело да систематизират методите на преподаване и задачите, които възлагат по време на онлайн обучението. Някои от тях не успяват да се справят добре с този начин на преподаване и изпитване.

41. Необходимо е преразглеждане на учебната програма, тъй като много от историческите дисциплини, които изучаваме се препокриват и някои са твърде слабо

обвързани със специалността ни. Дисциплините не са подредени в логична последователност, което затруднява изграждането на логична историческа хронология. Съществено важни, за специалността ни, дисциплини са неглежирани и изучавани само в един или два семестъра, което не позволява действителното запознаване, разбиране и усвояване на преподавания материал. Необходими са повече часове за семинарни упражнения по археологическите дисциплини, както и повече време за дискусии и повече възможности студентите да проявяват креативност. Част от преподавателите неглежират преподаването си и често не провеждат занятията си, както и отзивчивостта от тяхна страна има нужда от подобряване. Специалистът на специалността твърде често ни игнорира или не ни уведомява на време за неща свързани с университета (напр. избор на избираеми дисциплини, графици за изпитните сесии, семестриални програми и т.н.). Когато получим информацията е твърде често неясна или непълна. Броят на преподавателите в университета, които в действителност откликват на въпросите и проблемите ни са твърде малко, а останалите не показват каквато и да е отзивчивост или заинтересованост към тях. Липса на сведения относно важни за обучението ни събития, както и липса на каквато и да е гъвкавост и разбиране в условията на COVID кризата.

42. Би допринесло изключително много към академичния процес, ако атмосферата на обучение е позитивно настроена. Т.е. ,ако студентите не се чувстват неспокойни да задават въпроси и да търсят помощ от преподавателите и особено - асистентите. Ако студентите знаят, че има на кого да разчитат при появата на затруднение или проблем, би улеснил и засилил интереса към тяхната специалност.

43. 1) Обучението по чужд език да бъде изместено в първи курс втори семестър, тогава студентите са се ориентирали в обстановката и няма да им е натоварено да се справят с езика и другите предмета. Както е в момента, от втори семестър втори курс и целият трети, това е най-натоварена програмата и езикът често пъти е пренебрегван. Изучавайки турски по-рано, щеше да ми от ползва при изучаването на Историческа демография и История на българските земи 15-17 век. 2) Някои от преподавателите по история да се съобразяват, че ние не сме историци и не учим дисциплините им 2 семестъра и в такава дълбочина, колегите от спец. история имат много припокриващите се предмети като средновековна история на: България; Балканите; Византия, където много имена на летописци, извори и историци провеждали изследвания им се припокриват, а ние етнолозите нямаме тази привилегия и трябва да усвоим същият обем наред с нашите предмети за по-кратко време. Някои преподаватели се съобразяват с

това - например проф. Матанов и гл. ас. Петя Енчева, но други като проф. Илчев и проф. Ангелов - не.

44. Контрол върху преподавателите. Огромно количество от занятията въобще не се провеждат (особено по време на електронното обучение). Друга част се провеждат под формата на предварителен запис. Около 20% са добре проведени. Контрол върху качеството на системата. Мудъл често е недостъпен и за преподаватели и за студенти, много опции липсват, а съществуващите твърде често не работят.

45. Единственото ми предложение е това, че стандартите за оценяване не са уместни, съответно с електронното обучение. При което обучение информацията поне 50% от 100% остава не достатъчна и изключително объркваща.

46. Образователната програма и цялостно системата са изключително закостенели и архаични. Апатичното отношение на повечето лектори и асистентите им влияе демотивиращо и е доста разочароващо, като представители на уж елитния университет. Считам, че е наложително да се вземат мерки срещу статуквото, както и повече внимание от страна на ръководството на университета. Студентите в много редки случаи успяват да получат обратна връзка от преподавателите си, камо ли връзка с ръководните кадри. Учебният процес се нуждае от иновация и креативно мислене.

47. Според мен практиката предвидена за тази специалност, а и останалите свързани с нея е твърде малко и това е факт. Ставаме преподаватели, още повече сега с Ковид19, без никакъв практичен опит с деца в класна среда. Дори и да бяхме на живо пак нямаше да е достатъчно това, което е предвидено. Не може в цял семестър да имаме едно Хоспитиране и една Методика, а заедно с тях да вървят няколко предмети, които поне според мен не ни дават кой знае какво. Информацията, която ни се поднася по тези предмети можем да я намерим и онлайн, ако даден студент има желание. Още повече - като станеш учител в Средно училище (както мисля, че повечето биха се ориентирали, включително и аз) повечето от тази информация буквално не ти е нужна. Първо, че нямаш кога в час от 40 минути да я преподаваш и второ, че не е пригодена за 1-12 клас ученици. Не е нужно да знаеш много от детайлите, които учиш в повечето лекции, което от своя страна ги прави или изцяло, или частично ненужни. Допълнително

към това смея да твърдя, че повечето от тях са скучно преподавани без никакво желание за това как да бъде направена дадена лекция интересна. Разбирам, че сме онлайн, но човек, който не може да презентира добре дадена информация онлайн със сигурност не би се справил и на живо със задачата. Повярвайте, понякога е по-добре да си обучен как да презентираш и как да говориш духовито, интересно и със сърце това,

което имаш да кажеш отколкото една суха материя, която всеки зубри заради изпита и после я забравя буквално след един месец. Учителството за мен е това - да можеш да преподаваш интересно и да накараш другите да те слушат не за да си вземат изпита или теста, а за да разберат, че е важно за тях да знаят определени важни неща. Учителството трябва да е фокусирано върху основни важни неща като това как да представиш поверена информация, как да подобриш ораторството си и как да бъдеш професионалист, който от малкото му дадена информация да може да я превърне в едно наистина красиво за гледане и приятно за мирисане цвете. (Поетически казано) За съжаление, много малко бяха тези, които за 3 курса обучение бяха изключение сред учителите - интересно преподаващи и с желание да ме научат на нещо по един различен начин.

48. Да имам. По-сериозно отношение на преподавателите. Повече да се взема мнението на студентите. Повече практическа насоченост в обучението ни. Ние сме археолози трябва повече практика. По-лесен достъп до проекти в които да участват студенти. Повече присъствие, а не електронно обучение. Повече да обесняват част от асистентите и по-малко заяждане. Съобразяване индивидуалните задачи с програмата - да няма претоварване в една дисциплина (това пречи за подготовката по останалите). Повече часове за упражнения. Стандарта на обучение е спаднал спрямо името на университета.

49. Според мен би следвало Ръководството на факултета да изисква повече точност от преподавателите. Не е нормално от септември месец насам да не ми се отговаря на имейл. Когато изисквате от студентите да бъдат точни с поставените срокове, коректни към преподавателите, да се отнасят с уважение към преподавателите, би трябвало и те да се отнасят със същото към студентите. В тази ситуация на епидемиологична обстановка се намираме всички, дори целия свят и това не дава право за оправдания за несвършена работа, особено след като живеем в свят на комуникации. При мен проблема с конкретния преподавател продължава и дори не съм сигурна дали ще успея да се дипломирам юни месец, заради неговото negliжиране спрямо предмета, който съм избрала.

50. Голяма част от учебните занятия въобще не се провеждат в електронна форма. От останалите голяма част са напълно непълноценни. В дистанционното обучение слабите студенти процъфтяват, а отличните губят мотивация.

51. Желая да се увеличи теренната практика по Археология на студентите!

52. - Оценяването да става през семестъра, а не крайната оценка да зависи единствено от тест с 10 отворени въпроса/ едно устно изпитване. - Да се търси/ изисква по-голяма

активност от студентите в занятията. За това се изисква изпращане на литература/материали от страна на асистентите в разумен срок, а не денят преди упражнението. - Презентации имаме само по две упражнения и две лекции. (Нова история и История на Източна Европа и Русия). Визуалното онагледяване винаги се отразява позитивно. - Лекциите може да се записват и качват в системата мудъл, за колегите, които работят, или за всеки, които има спешен ангажимент и не може да присъства. - Да се ИЗБЯГВА предварително записване (лошо качество на звука) на лекциите. Ироничното е, че дори не се качват в система, а се пускат единствено по време на часа. (Методика на обучението по история и др.) - Специализация - "имате избор" между два спецкурса и трябва да изберете два спецкурса. Педагогически профил. Пълна глупост. Дори по единия курс нямаме никакви занятия/ лекции (при проф Мишев отново :), единствено изпит - курсова работа. Развиваме истински компетенции, ако питате мен. - За трети семестър онлайн, преходът между сесия и втори семестър е административна черна дупка от две седмици. Целият курс не беше добавен в няколко спецкурса, редовни занятия и тн. Никаква информация. Никой нищо не знае от асистентите до администрацията. (педагогически профил спец курсове и Нова българска история). Развиваме академично търпение.

53. Това, което според мен най-много вреди на качеството на образование, е отказа на някои преподаватели да се ангажират с провеждане на лекции и упражнения, но за сметка на това ни засипват със задачи и тестове и някря поставят нереални критерии за взимане на финалния изпит. Тоест се получава някаква форма на "самообочение", което нито приемам за ефективно, нито отговаря на причините, поради които всеки от нас се е записал в университета. Смятам, че личният контакт с преподавателите е важен и ключов за усвояването и разбирането на материала. Друг основен проблем, с който аз се срещам, е липсата на достъп до съвременна литература на разбираем език, както и липсата на осведоменост за стажове и проекти, в които имаме право и бихме се включили.

54. За съжаление старите методи във факултета и университета не дават резултати, нормативната база не е подменяна от десетилетия, някои книги от преди са все още "актуални" и днес, преподаватели, които не влизат и в една десета от лекциите си, имат претенции към студентите граничещи с невъзможното. Стажовете са изключителна рядкост, минималният бал за студентите по успех е 5,85, което е ужасно демотивиращо за всички нас, на които не им достигат само няколко стотни. И за най-голямо съжаление само някои преподаватели дават максимума от себе си в обучението,

останалите просто отбиват номера. Липсват проекти и сътрудничество с други чуждестранни студенти.

55. Според мен това, което може да се види като отрицателно за нашата специалност и въобще за целия университет е късните дати на изпитите, понеже лятото повечето студенти работят и нямат възможността за подготовка. Също така някои преподаватели изискват твърде много неща от студентите (било то за изпит или за лекции). Също така когато студентите се оплачат от некоректното отношение на някои преподаватели (тези, които дори не посещават лекциите през целия семестър) никой не им обръща внимание. Когато студентите искат бързо оправяне на проблемите свързани с нашите предмети (като факта, че твърде късно почнахме изборителните си дисциплини) никой не им обръща внимание и не търси решение на проблема.

56. Да бъдат подтиквани студентите към практическа мисъл и/или повече шансове за изява в дебати, след като теоретичната информация е смислена, за да се чуе тяхното мнение извън рамката на теорията.

57. Студентите се нуждаем от свободен достъп до електронните ресурси на университета, без да се налага да сме в района около вуза.

58. Онлайн обучението в по - голяма степен следва да се запази. Създадена е много добра организация, предоставят се материали, лекциите се записват - могат отново да се гледат, слушат, материалите са достъпни за подготовка, не се губи време в транспорт до залите в Университета.

59. Преподавателите са страхотни, мотивирани и отдадени на работата си. Някои от тях изпитват затруднения с работата си в онлайн среда, може би е подходящо да се разработят курсове, които да им помогнат, за да не изпаднат в неподходящи и излагащи ги ситуации. Работата в "Зум" е лесна и всички студенти сме доволни, но и в "Зум част от преподавателите изпитват затруднение.

60. Преподавателите да не се отнасят с учащите като с животни.

61. Някои нови курсове за летния семестър не бяха добавени в мудъл. Две седмици след началото на летния семестър бяха добавени.

62. Може да има и обучение не само по английски, но и по други западни езици.

63. От изключителна важност е да бъдем върнати в присъствено обучение възможно по-рано. Наясно сме, че това не зависи особено от университета, но пък и не виждаме някаква активност от страна на университета по този въпрос.

64. Слаб контакт между преподаватели, асистенти и студенти. Много слаба подготовка на специализантите с педагогически профил, което се дължи на нежеланието на асистента за връзка със студентите или да предприеме някакви други мерки.

65. Здравейте! Бих искал да акцентирам върху една сфера от университетския живот във факултета, която е абсолютно занижена. Става дума за хигиената. Мен лично са ме лазили няколко пъти хлебарки, докато седя на някоя от 50-годишните изкъртени пейки в нашия Исторически факултет. Безобразие е навсякъде да има хлебарки. Още докато бяхме в присъствена форма на обучение, в някои от лекциите, едновременно със слушането и воденето на записки, някои колеги бяха принудени да убиват с подръчни материали хлебарки, които се разхождат необезпокоявано и лазят по тетрадки, студентски банки и по самите студенти. Да не говорим за материалната база на факултета и особено тоалетните... Текат ремонти на някои етажи и се надявам нещата да се подобрят, но е скандално в най-престижния и голям български университет да се пазиш от хлебарки, докато слушаш лекции или участваш в упражнения. Скандално е и да се слага обикновен или течен сапун или тоалетна хартия, само когато присъстват гости, гост-лектори, провеждат се конференции и т.н, през останалото време такива елементарни хигиенни пособия липсват. Неколкократно ми е правило впечатление и работата или по-скоро липсата на работа от страна на една специфична колоритна чистачка във факултета, която в 90% от случаите се качва на последния етаж на факултета и необезпокоена си седи с часове, без да върши никаква работа, от което е видно и по хигиената или по-скоро липсата на такава, а когато ? скимне да "работи" го прави с незавидно бавна скорост и неохота, изразяваща се в най-добрия случай в изпразване на кошчетата за боклук. Не изглежда професионално за един университет от ранга на нашия и е грозно и срамно той да се намира в такова плачевно състояние - това състояние потиска, депресираща, демотивираща и разоръжава студентския позитивизъм. Моля Ви, обърнете внимание и на най-елементарните неща като хигиената. Трудности в образованието, качеството му и като цяло в следването винаги ще има, но те са преодолими за разлика от споменатия по-горе проблем - с години години няма положително развитие в споменатата сфера. Благодаря Ви и се надявам този проблем да бъде решен за благото не само на студентите, а и на преподавателите и всички, които пребивават с часове в нашия факултет!

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

Едномерни процентни разпределения на данните

Каква е специалността, която изучавате в момента?	Тази, която бях посочил на първо място в състезателния картон	64,6
	Друга, но близка до тази, която бях посочил на първо място в състезателния картон	18,8
	Различна от тази, която бях посочил на първо място в състезателния картон	16,7
Общо		100,0

Провеждат ли се редовно занятията, предвидени за обучение в електронна среда?	Провеждат се редовно занятията в електронна среда по всички дисциплини	44,1
	Провеждат се редовно занятията в електронна среда по повече от половината дисциплини	49,0
	Провеждат се редовно занятията в електронна среда по-малко от половината дисциплини	5,6
	Не се провеждат редовно учебните занятия в електронна среда по нито една дисциплина	1,4
Общо		100,0

Вие лично включвате ли се редовно в учебните занятия, които се провеждат електронно?	Включвам се редовно във всички учебни занятия в електронна среда	57,3
	Включвам се в повече от половината учебни занятия в електронна среда	33,0
	Включвам се редовно в по-малко от половината учебни занятия в електронна среда	7,6
	Не се включвам редовно в учебните занятия в електронна среда	2,1
Общо		100,0%

Какви са причините, поради които Вашите колеги не посещават учебни занятия?	Работят	80,2
	Не им е интересно в час	18,4
	Не са мотивирани да учат	24,7
	Знаят, че така или иначе ще си вземат изпита	9,0

	Нямат технически средства за обучение в електронна среда	4,2
	Не им допадат занятията в електронна среда	17,0
	Друго	-
Общо		153,5

Какво е мнението Ви за организацията на учебния процес?					
В каква степен сте съгласни или не сте съгласни с посочените твърдения я?	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	По-скоро не-съгласен	Изцяло не-съгласен
Разписът на занятията е добре балансиран	28,5	37,5	16,3	14,3	3,1
Административното обслужване е добро	27,4	28,8	18,8	18,1	6,9
Има достатъчно удобни възможности за комуникация с преподавателите	42,7	32,3	13,2	9,0	2,8
Кампанията за избор на избираеми дисциплини е удобна за студентите	35,4	21,2	24,7	9,7	9,0
Графиците за изпитните сесии позволяват добра подготовка на студентите	31,6	35,4	20,1	9,0	3,8
Текущият контрол е разпределен сравнително равномерно през целия семестър	27,4	30,6	28,1	10,4	3,5
Практиките и стажовете са добре организирани	21,5	18,1	34,7	9,4	16,3
Информацията за участие в международни програми е достъпна	27,4	21,5	31,6	10,4	9,0

Какво е мнението Ви за учебния план на Вашата специалност?					
В каква степен сте съгласни с всяко от изброените твърдения?	Изцяло съгласен	По-скоро съгласен	Нито съгласен, нито не съгласен	По-скоро несъгласен	Изцяло несъгласен
Разпределението на учебните дисциплини в годините на следване е добро	33,3	36,1	15,6	12,8	2,1
Има дисциплини, чието съдържание се припокрива	25,0	38,9	22,9	11,1	2,1
Изучаваните дисциплини като цяло са прекалено много	9,4	19,8	30,2	27,1	13,5

Нарушена е логиката на последователност на дисциплините	11,5	15,3	23,3	28,1	21,9
Задължителните дисциплини са прекалено много	8,3	10,8	31,9	30,6	18,4
Избираемите дисциплини са прекалено малко	19,8	19,1	29,9	17,0	14,2
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено много	10,4	14,2	26,0	28,1	21,2
Предвидените часове по някои дисциплини са прекалено малко	19,1	28,1	26,7	16,0	10,1
Не е предвидена достатъчно практика	27,4	22,9	25,7	13,2	10,8
Предвидените часове за чужд език са недостатъчни	18,1	14,6	36,8	11,5	19,1
Не познавам достатъчно учебния план	4,9	9,4	15,3	25,3	45,1

Как оценявате ползата от реалното прилагане на следните методи на обучение за Вашето изграждане като специалист?	Изцяло полезни	По-скоро полезни	Нито полезни, нито безполезни	По-скоро безполезни	Изцяло безполезни	Този метод не се прилага
Класически метод на обучение - лекция	51,7	38,5	6,3	2,8	0,3	0,3
Презентации на студенти по теми	37,2	35,1	12,8	8,7	3,1	3,1
Индивидуални задачи	46,2	36,1	9,7	5,2	1,0	1,7
Екипни проекти	39,9	28,1	16,7	7,3	2,4	5,6
Игрови (симулативни) методи	37,8	27,8	15,3	3,8	2,8	12,5
Гост-лектори	44,8	28,1	11,8	1,0	0,7	13,5
Решаване на казуси	46,9	26,4	13,5	1,4	0,7	11,1
Дискусии и дебати	56,6	26,7	10,8	2,4	0,3	3,1
Групова работа	42,7	26,0	18,1	5,9	2,1	5,2

Вашите преподаватели разясняват ли предварително критериите за оценяване на знанията?	Да, всички преподаватели	45,5
	Само някои преподаватели	51,7
	Никой от преподавателите	2,8
Общо:		100,0%

Вашите преподаватели разясняват ли предварително санкциите при преписване?	Да, всички преподаватели	41,7
	Само някои преподаватели	40,6
	Никой от преподавателите	17,7
Общо:		100,0%

До каква степен, според Вас, посочените по-долу методи за оценяване дават възможност за адекватна оценка на Вашите знания?	Най-висока степен	Висока степен	Нито висока, нито ниска	Ниска степен	Най-ниска степен	Не е използван
Текуща оценка за участие в учебните занятия	39,6	30,2	20,1	4,9	2,1	3,1
Тестове	24,7	40,3	23,6	6,6	3,8	1,0
Писмени работи	34,0	44,4	16,3	4,2	0,7	0,3
Финален писмен изпит	40,3	31,9	21,2	3,8	1,4	1,4
Финален устен изпит	40,3	28,8	16,7	8,0	4,5	1,7

Как преценявате обективността на оценките си от изпитите?	Обективни са оценките ми по всички дисциплини	48,3
	Обективни са оценките ми по повече от половината дисциплини	45,5
	Обективни са оценките ми по по-малко от половината дисциплини	5,9
	Не са обективни оценките ми по нито една дисциплина	0,3
Общо		100,0%

В каква степен сте доволни от ресурсите, ползвани при обучението Ви?	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не се отнася до моето обучение
Зали, оборудвани съобразно изискванията на дисциплините	17,4	23,3	21,2	17,0	9,7	11,5
Добре оборудвани лаборатории	10,8	9,0	18,8	9,7	4,5	47,6
Ползване на информационни технологии	16,7	19,8	19,8	12,5	8,3	22,9
Ползване на специализиран софтуер	12,2	11,8	22,6	10,8	8,7	34,0
Достъп до специализирана литература	27,8	37,2	18,8	10,1	5,9	0,3
Достъп до съвременна литература	1,0	7,3	9,4	21,9	33,3	27,1
Отдалечен достъп до библиотеките на Университета	5,6	13,2	8,3	34,4	18,8	19,8
Интерактивни и мултимедийни технологии	18,4	19,8	26,4	10,1	11,5	13,9
Предоставени ресурси в системата MOODLE	31,3	33,0	19,4	6,3	9,4	0,7
Ползвани платформи за онлайн обучение	28,5	33,0	21,5	5,6	9,4	2,1

В каква степен сте доволни като цяло от взетите противоепидемични мерки във Вашия факултет?	Изцяло доволен	По-скоро доволен	Нито доволен, нито недоволен	По-скоро недоволен	Изцяло недоволен	Не посещавам факултета
Засилена хигиена	30,6	19,4	16,3	5,9	6,6	21,2
Дезинфекция на общите части	29,5	17,7	18,1	5,9	5,9	22,9
Дезинфекция на залите за обучение	30,2	17,0	17,0	6,9	5,9	22,9
Наличие на санитарни средства	27,8	21,2	16,3	5,2	7,3	22,2
Често проветряване на помещенията	29,2	20,8	16,7	6,9	3,8	22,6
Създадена организация за спазване на необходимата дистанция	24,7	19,4	19,1	6,9	7,6	22,2

Удовлетворени ли сте от качеството на преподавателската работа в специалността, която изучавате?	Удовлетворен(а) съм от качеството на преподаване по всички учебни дисциплини	31,6
	Удовлетворен(а) съм от качеството на преподаване по повече от половината от учебните дисциплини	53,5
	Удовлетворен(а) съм от качеството на преподаване по по-малко от половината от учебните дисциплини	12,8
	Изобщо не съм удовлетворен(а) от преподаването в специалността, която изучавам	2,1
Общо		100,0%

Според Вас успяват ли преподавателите Ви да се	Успяват всички	27,1
	Успяват повечето от тях	50,0

справят с новите, извънредни условия на работа, без да снижават качеството на преподаването?	Успяват само малка част	18,1
	Никой не успява да преподава добре в електронна среда	3,8
	Не мога да преценя	1,0
Общо:		100,0%

Участвали ли сте в някакви форми на научноизследователска работа?	Изследователски проект на СУ	-
	Изследователски проект на друга институция	6,5
	Научни конференции (семинари)	7,6
	Публикации по специалността	1,7
	Досега не съм участвал	85,7
Общо:		101,6%

Били ли сте на обучение по програмата "Ерзъм+?"		
Бил(а) съм		1,7
Кандидатствах, но не бях одобрен		0,3
В момента кандидатствам		0,7
Не съм, но имам намерение да се кандидатствам в бъдеще		58,0
Нямам интерес към програмата		39,2
Общо:		100,0

Всеки студент по време на своето следване среща едни или други трудности. Вие лично колко често сте имали трудности в следните ситуации?					
	Постоянно	В много случаи	В някои случаи	Не съм имал(а) трудности	Не се отнася до мен
Технически трудности за включване в дистанционните занимания	5,6	15,3	49,3	25,0	4,9
Намиране на посочената литература в библиотеките на факултета	6,9	17,7	39,9	30,2	5,2
Намиране на посочени информационни материали в електронни бази данни	10,4	18,1	36,1	30,2	5,2
Спазване на приемното време от хабилитираните преподаватели (доценти и професори)	5,9	8,0	21,5	47,6	17,0
Спазване на приемното време от асистентите	6,6	5,6	18,1	52,1	17,7
Подготовка за изпитните сесии	8,0	13,5	36,5	38,5	3,5

Настаняване в студентско общежитие	4,5	3,5	8,0	24,7	59,4
Внасянето на семестриалните такси	5,6	4,2	13,5	66,3	10,4
Записване за нов семестър	6,6	4,2	12,5	70,5	6,3
Записване и отписване за избираеми дисциплини	5,6	4,5	12,8	53,8	23,3
Внесени (невнесени) оценки в Главната книга	4,2	4,5	16,0	58,7	16,7
Внесени (невнесени) оценки в системата СУСИ	9,0	6,9	27,1	49,7	7,3
Контакти с Деканското ръководство на Факултета	6,6	4,5	9,4	51,7	27,8
Контакти с ръководството на катедрата (специалността)	6,3	5,6	12,5	54,9	20,8
Контактите със секретарите на катедрите	8,7	4,5	11,8	56,6	18,4

Според Вас какви са причините, поради които някои Ваши колеги отпадат от специалността?	Намират си работа, за която не им е необходима диплома за висше образование	35,8
	Отиват да учат или работят в чужбина	18,4
	Губят интерес към специалността	64,9
	Имат много невзети изпити	43,4
	Преместват се в друга специалност	46,5
	Преместват се в друг Университет	24,7
Общо:		233,7%

До каква степен обучението по специалността допринася за:	Най-висока степен	Висока степен	Нито висока, нито ниска	Ниска степен	Най-ниска степен
Широко познаване на професионалната област	28,5	48,6	17,4	5,2	0,3
Изграждане и развитие на практически професионални умения	25,3	39,2	21,9	12,2	1,4
Усвояване на специализирани знания в конкретната област	33,3	44,4	16,0	6,3	-
Изграждане на мотивация за работа по специалността	25,7	31,9	26,7	13,5	2,1
Придобиване на знания, които могат да бъдат прилагани и в чужбина	24,0	27,4	27,8	14,2	6,6

Развиване на чуждоезикови умения	17,7	18,8	27,8	18,8	17,0
Развиване на технически умения за търсене и обработване на информация	24,7	35,1	25,7	10,4	4,2
Креативно мислене (умения за решаване на проблеми)	27,8	33,7	25,0	9,0	4,5
Изграждане на умения за работа в екип	23,6	29,2	26,4	16,0	4,9
Развитие на способности за управление и решаване на конфликти	21,9	28,1	30,9	11,5	7,6
Развиване на положителни качества (като отговорност, адаптивност, лоялност и др.)	27,8	39,9	18,8	10,4	3,1
Изграждане на умения за планиране и управление на проекти	26,0	32,6	25,7	10,8	4,9

Смятате ли, че продължително обучение в електронна среда би се отразило на резултатите от обучението?	Да, в положителна посока	20,1
	Да, в отрицателна посока	50,3
	Няма да има промяна	16,0
	Не мога да преценя	13,5
Общо:		100,0%

Работите ли по време на следването?	Да, по специалността	8,0
	Да, в друга област	44,8
	Не	47,2
Общо:		100,0%

Какви са планове Ви за работа?	Ще търся работа по специалността	60,4
	Ще търся работа в която и да е област	14,9
	Ще продължа с работата, на която съм в момента	6,6
	В момента нямам планове	18,1
Общо:		100,0%

Пол:	Жена	56,8
	Мъж	43,2
Общо		100,0%

Вие сте студент във:	Първи курс	33,0
	Втори курс	21,2
	Трети курс	29,5
	Четвърти курс	16,3
Общо		100,0%

Вашият среден успех от следването до сега е:	До 3,49	1,0
	От 3,50 до 3,99	-
	От 4,00 до 4,49	6,3
	От 4,50 до 4,99	19,1
	От 5,00 до 5,49	30,2
	От 5,50 до 6,00	43,4
Общо		100,0%

Ако сега Ви предстои да кандидатствате, каква специалност бихте избрали?	
Тази, по която се обучавам в момента в СУ	59,4
Тази, по която се обучавам в момента, но в друг университет	4,2
Близка до тази, по която се обучавам в момента в СУ	11,1
Близка до тази, по която се обучавам в момента, но в друг университет	1,7
Различна от тази, по която се обучавам в момента в СУ	15,3
Различна от тази, по която се обучавам в момента и в друг университет	5,9
Не бих кандидатствал никъде	2,4
Общо:	100,0%